ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
Ἐκκλησιαστική

ΜΑΪΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2016 – ΤΕΥΧΟΣ 34ο
ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

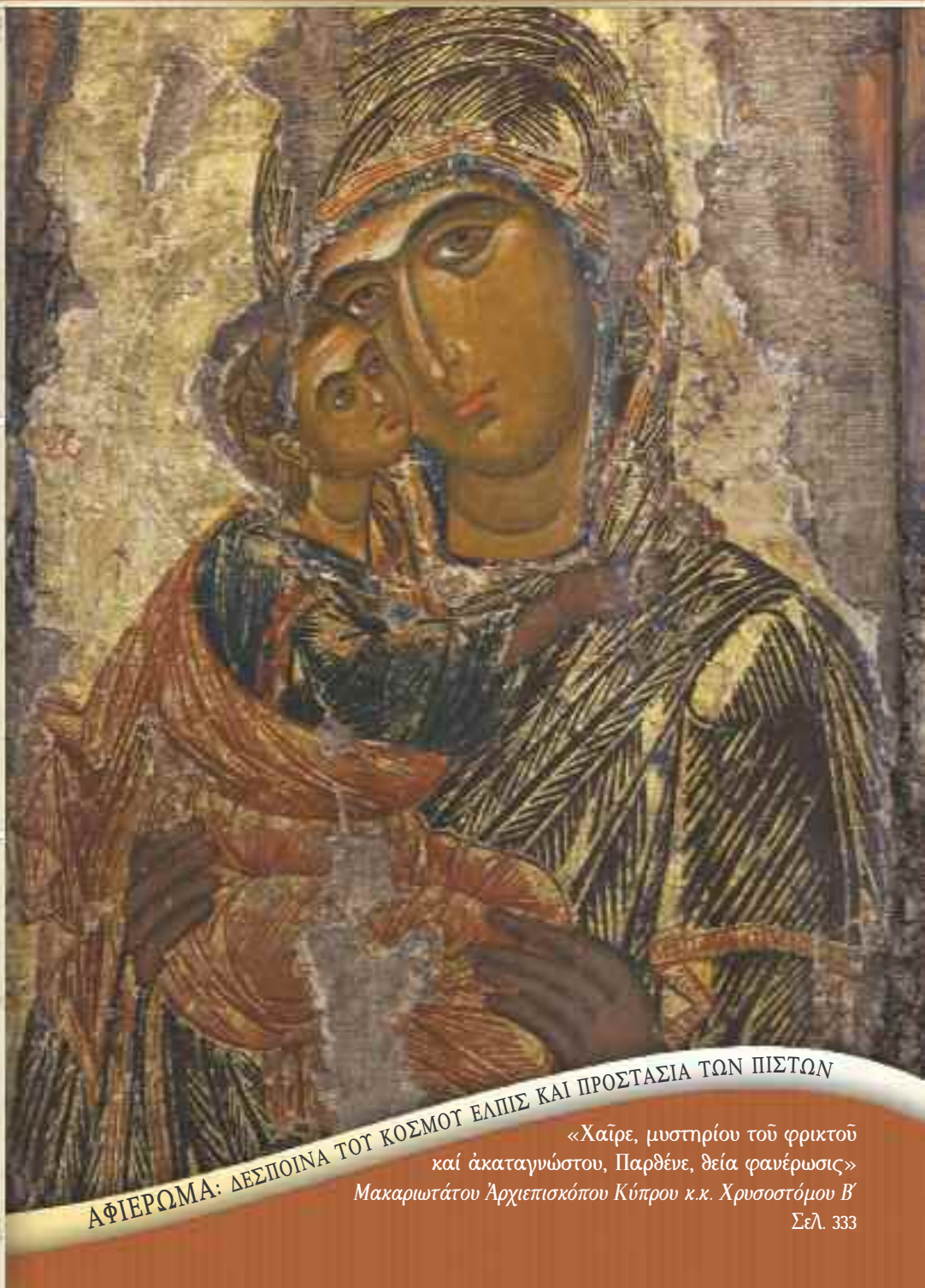

«Τό πρόσωπο τῆς Παναγίας».

π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζόπουλου

Σελ. 340

«Πολλοῖς συνεχόμενος πειρασμοῖς, πρός σέ καταφεύγω, σωτηρίαν ἐπιζητῶν».

π. Μιχαήλ Βοσκοῦ

Σελ. 342

Ἡ τιμή τῆς Παναγίας στήν Κύπρο.

Ἰωάννη Ἠλιάδη

Σελ. 381

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΛΠΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

«Χαῖρε, μυστηρίου τοῦ φρικτοῦ καί ἀκαταγνώστου, Παρθένε, θεία φανέρωσις»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄
Σελ. 333

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ **ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**

Μάιος - Αὔγουστος 2016

Ἔτος 9ο

Τεῦχος 34ο

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Ἀσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης
Τηλ.: (+30) 2397023313
E-mail: melissa@melissaprint.com

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία
Τηλ.: (+357) 22554600
Τηλεομοιότυπο (Fax):
(+357) 22554774
Ἠλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Ἐξώφυλλο: Παναγία, 12ος καί 16ος αἰώνας, ἀπό τόν Ναό Παναγίας Χρυσαλινιώτισσας, Βυζαντινό Μουσεῖο Ἱδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄.

Ὀπισθόφυλλο: Παναγία Ἀρακιώτισσα, 1557, ἀπό τή Μονή Παναγίας Ἄρακα, Λαγουδερά, Βυζαντινό Μουσεῖο Ἱδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄.

Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ:
ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΕΛΠΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

«Χαῖρε, μυστηρίου τοῦ φρικτοῦ καί ἀκαταγνώστου, Παρθένε, θεία φανέρωσις»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ 333

«Τό πρόσωπο τῆς Παναγίας»
π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζόπουλου 340

«Πολλοῖς συνεχόμενος πειρασμοῖς, πρός σέ καταφεύγω, σωτηρίαν ἐπιζητῶν»
Πρωτ. Μιχαήλ Βοσκοῦ 342

Ἡ Θεοτοκολογία τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου
Διακ. Μιχαήλ Νικολάου 346

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ Κ.Δ.

Ἀπόστολος Ε΄ Κυριακῆς Ἐπιστολῶν Ματθαίου
Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη 352

Εὐαγγέλιο Κυριακῆς Θ΄ Ματθαίου
Πρωτ. Γεωργίου Ἀντωνίου 356

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Κύπρος, ἡ Ἁγία Νῆσος
Πρωτ. Κυριάκου Κυριάκου 358

Ὁ ἀββᾶς Δωρόθεος μιλᾶ γιά τόν θεῖο φόβο
ἐπιμ. Πρωτ. Κωνσταντίνου Κ/νου 362

Τό βιβλίο τῆς φύσης
Νίκης Τρακοσιῆ 366

Ἡ ἀνάγκη πνευματικοῦ ὁδηγοῦ
Σάββα Παρῆ 371

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σελίδες ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαήλ 374

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

Μία Παναγιά κρυμμένη στῆς καρδιᾶς τά βάθη
Χριστόδουλου Χ΄΄Χριστοδούλου.....379

Ἡ τιμή τῆς Παναγίας στήν Κύπρο
Ἰωάννη Ἠλιάδη.....381

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΙΚΡΟΥΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΥΣ

«Ἡ Παναγιά μαζί σου»
Ἑλένης Ἀναστασίου.....386

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Βιβλιοπαρουσίαση
«Ὁ Μακαριστός Γέροντας Ἰάκωβος Τσαλίκης» 388

Ἀφιέρωμα

Δέσποινα τοῦ κόσμου,
ἐλπίς καί προστασία τῶν πιστῶν

« Χαῖρε, μυστηρίου τοῦ φρικτοῦ καὶ ἀκαταγνώστου, Παρθένε, θεία φανέρωσις»[1]

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Τά ἔργα τοῦ Θεοῦ λέγει ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας γίνονται «ἀψοφητί καί θορύβου δίχα παντός». Ὁ Θεός ἐργάζεται τά ἔργα Του σιωπηλά, μακρυά ἀπό κάθε θόρυβο καί ἐπίδειξη. Τέτοιο εἶναι καί τό ἔργο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Στήν ἀποκάλυψη - φανέρωση αὐτοῦ τοῦ «φρικτοῦ καί ἀκαταγνώστου μυστηρίου» τοῦ «χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου»[2], τοῦ «ἀποκεκρυμμένου ἀπό τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ»[3], βασικότατο ρόλο διαδραμάτισεν ἡ Παρθένος Κόρη τῆς Ναζαρέτ.

Γιά πρώτη φορά συναντοῦμε τήν Κυρία Θεοτόκο στόν Κῆπο τῆς Ἐδέμ. Ἡ γυναίκα τοῦ «Πρωτευ-αγγελίου»[4] δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Ἐκεῖ ὁ Θεός προλέγει τήν κατάλυση τῆς βασιλείας τοῦ πρωταίτιου τῆς πτώσης τῶν Πρωτοπλάστων διαβόλου καί τήν ὁριστική συντριβή του ἀπό τόν Υἱό τῆς Παρθένου.

Ἀπό τότε, καί σέ ὅλο τό μακρό χρονικό διάστημα τῆς ἑτοιμασίας τοῦ κόσμου γιά νά δεχθεῖ τόν Μεσσία, μέ πολλούς τρόπους ὁ Θεός ἔδωσε συμβολική εἰκόνα τῆς παρουσίας τῆς Μητέρας τοῦ Υἱοῦ Του. Τέτοια θαυμαστά γεγονότα καί ἱερά ἀντικείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού δίνουν αὐτή τήν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, κατονομάζει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός καί ὁ Ἐπίσκοπος Κερνίκης καί Καλαβρύτων Ἠλίας Μηνιάτης σέ ἀποσπάσματα λόγων τους, πού παραθέτουμε εὐθύς ἀμέσως.

Γράφει ὁ ἱερός Δαμασκηνός[5]: «Σύ Παρθένε, ὑπῆρξες ἡ Ἐδέμ, πολύ περισσότερο ἱερή καί θεία ἀπό

1. Κανών εἰς τήν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, Ἦχος β΄ τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας. Ποίημα Μητροφάνους Μητροπολίτου Σμύρνης.
2. Ρωμ. ιδ΄, 24.
3. Ἐφεσ. γ΄, 9.
4. Γεν. γ΄, 15.
5. *Ἐγκώμιον εἰς τήν πάνσεπτον Κοίμησιν τῆς Θεομήτορος Α΄*, § 9 στ. 10-30, Ἔκδ. Ἀπ. Διακονίας.

Παναγία ἔνθρονη ἀνάμεσα στούς ἁγίους Γεώργιο καί Νικόλαο, 16ος – 17ος αἰώνας, ἀπό ναό Ἁγ. Γεωργίου, Βατυλή, Βυζαντινό Μουσεῖο Ἱ.Ἀ.Μ.

τήν παλαιά. Διότι σ' ἐκείνην μέν κατοικοῦσεν ὁ Ἀδάμ ὁ χοϊκός, ὁ θνητός, σέ σένα ὅμως ὁ Κύριος ὁ οὐράνιος. Σένα σέ προεικόνισεν ἡ κιβωτός[6] πού φυλάσσει τό σπέρμα τοῦ δευτέρου, τοῦ ἀναγεννημένου κόσμου... Ἐσένα ἡ βάτος[7] προέγραψε καί προεχάραξαν αἱ πλάκες, πού ἔγραψεν ὁ ἴδιος ὁ Θεός καί ἡ κιβωτός τοῦ νόμου προϊστόρησε καί τόσον φανερά προτύπωσαν ἡ στάμνος ἡ χρυσῆ καί ἡ λυχνία καί ἡ τράπεζα καί ἡ ράβδος τοῦ Ἀαρών πού βλάστησε. Διότι ἀπό σένα ἀνεβλάστησε σωματικῶς ἡ φλόγα τῆς θεότητος.... τό θεῖο, τό οὐράνιο μάννα... τό φῶς τό ἀΐδιο καί ἀπλησίαστο, ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ὁ οὐράνιος, ὁ ἀγεώργητος καρπός».

Ὁ δε Ἐπίσκοπος Κερνίκης Ἠλίας παρατηρεῖ[10]: «Τοῦτο τό ἀπόκρυφον μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας... προεμήνυεν... ἡ κλῖμαξ[11] τοῦ Ἰακώβ, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλή ἀφικνεῖτο εἰς τούς οὐρανούς καί οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καί κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς, ἐπειδή καί διά μέσου τῆς Μαρίας ὁ Θεός ἐκατέβηκεν εἰς τήν γῆν καί ἔγινε θνητός ἄνθρωπος, καί ὁ ἄνθρωπος ἀνέβηκεν εἰς τούς οὐρανούς καί ἀπέκτησε τήν προτέραν ἀθανασίαν... Αὐτή ἡ Θεομήτωρ ἦτο ὄντως ἡ ἑπτάφωτος λυχνία[12] τῶν ἑπτά χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μέ τά ὁποῖα (Μ. Ἀθανάσιος) ἔλαμπε ἀπό τούς πρώτους χρόνους τῆς ἡλικίας... Αὐτή ἦτο τό χρυσοῦν θυμιατήριον, ὅπου ἐκράτησεν ἀφλέκτως τό πῦρ τῆς θεότητος... Αὐτή τό θεῖον ἱλαστήριον, ὅπου ἐπεσκίαζαν ὄχι τά Χερουβείμ, ἀλλ' αὐτή ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου. Αὐτή ἡ θεοδόχος γαστήρ τά ὄντως ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπου ἅπαξ εἰσῆλθεν ἀσπόρως καί ἐξῆλθεν ἀφθόρως ὁ ἀθάνατος Ἀρχιερεύς, ὅταν «ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο».

---

6. Ἔξοδ. κε΄, 9-21.
7. Ἔξοδ. γ΄, 1-3.
8. Ἔξοδ. ιστ΄.
9. Ἀριθμ. ιζ΄, 16-25.
10. παρά Π. Χριστοδουλιᾷ, *Ἡ Παναγία*, σελ. 12-13.
11. Γεν. κη΄, 12-13.
12. Ἔξοδ. κε΄, 29, 30. Λευϊτ. γ΄, 31. Β΄ Παραλ. ιγ΄, 1.

Καί τέλος ἐσύ εἶσαι ὁ κῆπος ὁ κεκλεισμένος ὅπου ὁ σατανικός ὄφις δέν ἐτόλμησε νά χύσει τό θανατηφόρο φαρμάκι του. Ἐσύ εἶσαι τό ὑψηλόν ὅρος τοῦ προορισμοῦ, ὅπου δέν ἐσκέπασεν ὁ κατακλυσμός τῆς ἁμαρτίας. Ἐσύ εἶσαι ὁ κρίνος τῆς παρθενίας, ὅπου ἄν καί ἐβλάστησες, ἀνάμεσα εἰς τάς ἀκάνθας τῆς κοινῆς δυστυχίας, δέν ἔχασες οὔτε τό ἀργυροχρυσόχρωον κάλλος».

Εἰκόνα τῆς Κυρίας Θεοτόκου βλέπουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί σέ σημαντικά καί ἐπιφανῆ γυναικεῖα πρόσωπα, πού ἔπαιξαν σπουδαῖο ρόλο στήν Π. Διαθήκη, ὅπως ἡ Σάρρα, ἡ Δεββώρα, ἡ Ἐσθήρ καί ἡ Ἰουδίθ. Ἡ Σάρρα ἡ σύζυγος τοῦ Ἀβραάμ, ὡς μητέρα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ, εἶναι ὁ τύπος τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία εἶναι μητέρα τοῦ νέου λαοῦ, τοῦ Ἰσραήλ τῆς χάριτος. Ἡ Δεββώρα, ἡ Ἐσθήρ καί ἡ Ἰουδίθ, πού χρημάτισαν ἐλευθερώτριες τοῦ λαοῦ των, σέ δύσκολες στιγμές τῆς ἱστορίας του καί τόν ἔσωσαν ἀπό τρομερούς καί ἀδίστακτους ἐχθρούς, προτυπώνουν ἐπίσης τήν Ἀειπάρθενο Κόρη τῆς Ναζαρέτ, ἡ ὁποία ὑπῆρξε Μητέρα τοῦ Χριστοῦ μας, ὁ Ὁποῖος ἔσωσε ὅλο τόν κόσμο ἀπό τόν νοητό ἐχθρό, τόν διάβολο καί ἀπό τήν ἁμαρτία.

Ἐκεῖνοι πού μίλησαν πιό καθαρά γιά τό πρόσωπο τῆς Παναγίας εἶναι οἱ Προφῆτες, ὅπως οἱ Δαυΐδ, Ἡσαΐας, Ζαχαρίας Δανιήλ, Ἰεζεκιήλ[13]. Πιό γνωστή εἶναι ἡ προφητεία τοῦ Ἡσαΐα πού λέγει: «Ἰδού ἡ Παρθένος ἐν γαστρί ἕξει καί τέξεται Υἱόν καί καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ»[14].

* * * *

Αὐτή λοιπόν τήν ὁποία περίμεναν ἡ γῆ καί ὁ οὐρανός, ὅταν ἔφθασε τό «πλήρωμα τοῦ χρόνου»[15], ἦλθε. Ἦλθε ὡς δῶρο τοῦ Θεοῦ στόν Ἰωακείμ καί τήν Ἄννα. Ὁ ἱερός Δαμασκηνός γράφει: «Ὁ ἀγαθός Θεός ἔσκυψε καί εἶδε καί λυπήθηκε κατάβαθα τό πλάσμα τοῦ δικοῦ του χεριοῦ. Καί ἐπειδή θέλησε νά τό σώσει, λύει μέ τήν χάρη του τή στείρωση τῆς Ἄννας, πού ἐφρονοῦσε τά ὑψηλά καί θεῖα. Καί αὐτή γεννᾶ κόρη, ὅμοια πρός τήν ὁποίαν οὔτε πρωτύτερα εἶχε γεννηθεῖ, οὔτε ἄλλη φορά θά γεννηθεῖ»[16].

Κατά τήν παράδοση ὁ Ἰωακείμ καί ἡ Ἄννα, σύμφωνα μέ τήν ὑπόσχεση πού εἶχαν δώσει στόν Θεόν, «ἀνδρωθεῖσαν ... ἤδη τήν κόρην, ὡς μηκέτι δεῖσθαι προσανέχειν τῇ θηλῇ, ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ, καί πληρῶσαι τήν ἐπαγγελίαν καί προσάγειν ναῷ ἐσπουδάσθη»[17]. Μόλις

13. Ἰεζ. μδ΄, 1-2.
14. Ἡσ. ζ΄, 14.
15. Γαλ. δ΄, 4.
16. Ἰ. Δαμασκηνοῦ.
17. Γρηγόριος Νύσσης.

δηλ. ἐμεγάλωσεν ἡ κόρη των καί δέν εἶχε πλέον ἀνάγκη νά θηλάζει, σκέφθηκαν νά τήν ἀποδώσουν στόν Θεόν, νά τήν φέρουν στόν ναόν καί νά ἐκπληρώσουν ἔτσι τή γνωστή ὑπόσχεσή τους.

Ἐκεῖ στόν Ναό, ὅπως λέγει ὁ ἱερός Δαμασκηνός, "διατρίβει ἡ Παρθένος, μακράν ἀπό τούς ἄλλους, μέ ἀναστροφή καθαρή καί ἁγνή... Καί ἔτσι, ἀφοῦ φυτεύθηκε μέσα στόν οἶκο τοῦ Θεοῦ καί καλλιεργήθηκε ἀπό τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ὡς ἄλλη ἐλαία κατάκαρπος ἔγινε κάθε ἀρετῆς κατοικητήριο. Τόν νοῦ της τόν ἀπομάκρυνε ἀπό κάθε βιοτική ἐπιθυμία καί διατήρησε παρθένο τήν ψυχή μαζί μέ τό σῶμα, ὅπως ἅρμοζε σ' ἐκείνην πού ἔμελλε νά ὑποδεχθεῖ στά σπλάγχνα της τόν Θεό. Διότι ἐφ' ὅσον ὁ Θεός εἶναι Ἅγιος, σέ ἁγίους ἀναπαύεται»[18].

Ἔτσι πέρασαν τά χρόνια μέσα στήν προσευχή καί τή λατρεία τοῦ Θεοῦ, ὥσπου ἦλθεν ἡ ὥρα νά παραλάβει ἀπό τόν Ναό ὁ δίκαιος Ἰωσήφ τό σκεῦος τῆς ἐκλογῆς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀγαθή πρόνοια τοῦ Θεοῦ εὐδόκησε νά χαρίσει στήν ἁγνή Κόρη τῆς Ναζαρέτ προστάτη ἄξιο καί εὐλογημένο.

Ἀπ' ἐδῶ καί πέρα πλέον, ἀπό τήν ὥρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Καινή Διαθήκη μᾶς δίνει στοιχεῖα τά ὁποῖα μᾶς βοηθοῦν νά σχηματίσουμε κάπως τήν εἰκόνα τοῦ μεγαλείου τῆς θυγατέρας τοῦ Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννας· ἐκείνης γιά τήν ὁποία ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος θά πεῖ ὅτι εἶναι "ἡ μετά Θεόν θεός".

Τό γεγονός τοῦ Εὐαγγελισμοῦ της ἀπό τόν Ἀρχάγγελο Γαβριήλ μᾶς φανερώνει μιά ἀκτίνα τοῦ μεγαλείου της. Τήν κρίσιμη ἐκείνη ὥρα, πού ὁλόκληρη ἡ κτίση μέ κρατημένη τήν ἀναπνοή, περιμένει τήν ἀπάντησή της στήν εἴδηση πού τῆς προσκομίζει ὁ «Πρωτοστάτης ἄγγελος», τήν ὥρα πού ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπό τό ναί ἤ τό ὄχι της, Ἐκείνη ταπεινά παραδίδεται στό θέλημα τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου. Ποιός μπορεῖ νά ἀτενίσει καί νά ἀνυμνήσει τήν ἄβυσσο τῆς καθαρότητας, τόν ὠκεανό τῆς ταπείνωσης, τό ἀπροσμέτρητο ὕψος τῆς ὑπακοῆς της στό θεῖο θέλημα; Ἀλλά καί ποιός δέν αἰσθάνεται συγκλονισμό μπροστά στή σεμνότητα καί τή σύνεσή της, ὅταν σπεύδει «μετά σπουδῆς εἰς τήν ὀρεινήν»[19], γιά νά συναντηθεῖ μέ τή συγγενῆ της τήν Ἐλισάβετ καί μέ συστολή νά τῆς ἐμπιστευθεῖ τό μεγάλο της μυστικό! Παράδειγμα φρόνησης καί σύνεσης γιά κάθε ἄνθρωπο, ἰδιαίτερα σήμερα πού ἡ σύναψη ἀνεύθυνων σχέσεων καί γνωριμιῶν μαστίζει ὄχι μόνο τούς νέους, ἀλλά ὁδηγεῖ στό ναυάγιο οἰκογένειες, πού ξεκίνησαν μέ τίς καλύτερες προοπτικές τό ταξίδι στή θάλασσα τοῦ ἔγγαμου βίου.

---

18. Ἡ Παναγία, σ. 29-30.
19. Λουκ. α΄, 39.

Ἀλλά καί ποιός μπορεῖ νά προσμετρήσει τό βάθος τῆς ὑπομονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, πού συμμετέχει στόν πόνο τοῦ Υἱοῦ της καί φθάνει νά τόν ἰδεῖ τανυσμένον ἐπί τοῦ Σταυροῦ; Ποιός μπορεῖ νά ἀτενίσει τό ἐκτυφλωτικό φῶς τῆς ἀκράδαντης πίστης της, ἡ ὁποία τήν κάνει νά διατηρεῖ «ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς πάντα τά ρήματα ταῦτα»[20], ὅλα τά λόγια, γεγονότα καί περιστατικά πού ζεῖ κοντά στόν Ἐνανθρωπήσαντα Θεόν;

Ἔτσι ὅμως θά ἀποκτήσει παρρησία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Κρατώντας τά λόγια Του στήν καρδιά της, μελετώντας τα καί προσπαθώντας νά ἐμβαθύνει σ᾽ αὐτά, θά κατορθώσει τά ἀκατόρθωτα.

Στό γάμο τῆς Κανᾶ εἶναι κεκλημένος ὁ Ἰησοῦς καί οἱ Μαθητές Του. Παροῦσα ἐκεῖ καί ἡ Θεοτόκος. Στήν πιό κρίσιμη ὥρα, τότε πού τό κρασί τελείωσε καί ὁ νυμφίος βρέθηκε σέ ἀμηχανία μιά ψυχή μένει ἥσυχη· ἀτάραχη, γιατί, αὐτή ἡ «γαλακτοτροφήσασα» τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, ξέρει... Ἀντί ὁποιασδήποτε ἄλλης κινήσεως τρέχει στόν Υἱό της καί τοῦ λέγει πολύ ἁπλᾶ καί ἥρεμα τρεῖς λέξεις ὅλες κι ὅλες: «οἶνον οὐκ ἔχουσι». Ἡ Παρθένος γνωρίζει ἐκεῖνο πού κανένας ἄνθρωπος σ᾽ ὁλόκληρο τό σύμπαν δέν ἐγνώριζε μέχρις ἐκείνη τήν ὥρα.

Εἶχε ἐμβαθύνει τόσο πολύ στό μυστήριο τοῦ Υἱοῦ της, ὥστε ΜΟΝΗ ἐκείνη γνώριζε ὅτι ὁ Ἰησοῦς μπορεῖ νά κάνει θαῦμα. Εἶχε φθάσει νά κατανοήσει τό μυστήριο τοῦ Θεανδρικοῦ Προσώπου· κατενόησε τήν θεία προέλευσή Του, τήν προαιώνια καταγωγή Του. Πίστευε ὅτι μποροῦσε ὁ Υἱός καί Θεός της νά δώσει κρασί ἀπό τό τίποτε. Γι᾽ αὐτό πηγαίνει καί τοῦ τό λέγει. Καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἰησοῦ: «Τί ἐμοί καί σοί γῦναι, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου». Τί σχέση ὑπάρχει μεταξύ μας, κυρία; Δέν ἦρθε ἀκόμη ἡ ὥρα μου. Φαίνεται σάν νά τήν περιφρονεῖ.

Αὐτόν τόν λόγο ἄν τόν ἔλεγε σέ ὁποιονδήποτε ἄλλον δέν θά καταλάβαινε τίποτε. Ὁ Χριστός μας ὅμως μιλοῦσε τήν ἴδια γλώσσα μέ τήν Παναγία. Καταλάβαινε ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Ἤξερε ἐκείνη τί ἐννοοῦσε ὁ Χριστός λέγοντας: «δέν ἦλθε ἡ ὥρα μου».

Καί ἡ Παναγία προχωρεῖ σέ μιά καταπληκτική, μεγαλειώδη κίνηση, ἀσύλληπτη ἀπό τό ἀνθρώπινο λογικό. Χωρίς νά πεῖ τίποτε στόν Ἰησοῦ στρέφεται στούς ὑπηρέτες καί τούς λέει: «ὅ,τι ἄν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε». Ὅ,τι σᾶς πεῖ νά τό κάμετε.

Ἔχει πάρει τήν ἀπόφαση ἡ ἴδια νά ἀλλάξει τό ὡράριο τοῦ Θεοῦ. Μεταβάλλει τήν ἀπόφασή του. Ὅσο παράξενο κι ἄν σᾶς φανεῖ, αὐτό πού θά σᾶς πεῖ, κάνετέ το.

Μέ τή στάση της αὐτή μᾶς ἀποκαλύπτει ὄχι τή γνώση πού ἔχει γιά

20. Λουκ. β΄, 51.

τόν Υἱό της, ὅτι μπορεῖ νά κάμει θαῦμα· ἀλλά τή δική της δύναμη. Γι αὐτό καί ὁ Χριστός τῆς μίλησε ἔτσι. «Τί ἐμοί καί σοί γῦναι»; Ἦταν μία πρόκληση τά λόγια Του. Μοῦ τό ζητᾶς ἐπειδή μέ γέννησες καί μ' ἀνάθρεψες; Ἄν ἔχουμε κάποια σχέση ἄλλη, δυνατότερη, ἐσωτερική δεῖξε το τώρα. Καί θά τό δείξεις πῶς; Ἐπιμένοντας. Κάτι τό ὁποῖο καί ἔκαμε ἡ Παναγία μας. Καί τό θαῦμα ἔγινε.

Καί μόνο ἀπ' αὐτό τό περιστατικό βλέπουμε τή δύναμή της καί τήν παρρησία της ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Αὐτή δέ ἀκριβῶς ἡ παρρησία εἶναι πού τήν καθιστᾶ "Δέσποινα τοῦ κόσμου". Κυρία, βασίλισσα, ἀρχόντισσα τοῦ κόσμου ὁλόκληρου. Τήν ἀποδεικνύει καί "Θεοῦ εὐδοκίαν", ὅπως τήν ἀποκαλεῖ σ' ἕνα του ὕμνο ὁ Ἅγιος Νεκτάριος.

Ἐδῶ θεμελιώνεται ἡ προσευχή τῆς Ἐκκλησίας πρός τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Γι' αὐτό προσευχόμαστε στήν Παναγία. Γι' αὐτό τῆς ζητᾶμε νά μᾶς βοηθήσει. Τήν ἱκετεύουμε, πέφτουμε στά γόνατα καί τήν παρακαλοῦμε: «Σῶσε» μας. Τό ξέρουμε, ἔχεις δύναμη, μεγάλη δύναμη. Τόση, ὅση νά ἀλλάξει τίς ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ. Νά λέγει ὁ Θεός δέν ἦλθε ἡ ὥρα μου καί Σύ νά φέρνεις τήν ὥρα πρίν ἀπό τήν ὥρα. Δύναμη πού τήν ἔχει ὄχι ἀπό τόν ἑαυτό της, ἀλλά ἀπό τόν ἴδιο τόν Θεόν. Δύναμη πού τῆς τήν ἔδωσε γιά νά τήν τιμήσει.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας σέ μιά ὁμιλία του στήν ἑορτή τῆς Κοίμησης λέει: «Ἄνθρωπος ἦταν (ἡ Παναγία). Ἀπό τούς ἀνθρώπους ἐβλάστησε. Κι ἦταν μέτοχος σέ κάθε κοινό χαρακτηριστικό τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Δέν κληρονόμησε ὅμως τήν ἴδια νοοτροπία οὔτε παρασύρθηκε ἀπό τήν τόσο μεγάλη κακία πού ἐπικρατεῖ σ' αὐτή τή ζωή. Ἀλλά νίκησε τήν ἁμαρτία κι ἀντιστάθηκε στή φθοράν τῆς φύσεώς μας κι ἔδωσε τέλος στήν κακία. Ἔγινε ἔτσι αὐτή ἡ ἴδια ἁγία ἀπαρχή καί βάδισε πρώτη καί ὑπῆρξε ὁδηγός τῶν ἀνθρώπων στό δρόμο πρός τόν Θεό. Γιατί διατήρησε τή θέλησή της τόσο καθαρή, σάν νά ἦταν μόνη σ' αὐτή τή ζωή, σάν νά μήν ὑπῆρχε κανείς ἄλλος ἄνθρωπος οὔτε κανένα ἄλλο

πλάσμα νά εἶχε ποτέ δημιουργηθεῖ, σάν νά βρισκόταν μόνη μπροστά στόν μόνο Θεό. Δέν συγκέντρωσε τήν προσοχή της σέ κανένα ἀπό τά κτίσματα οὔτε προσηλώθηκε σέ τίποτε ἀπολύτως ἀπό ὅ,τι ὑπάρχει στόν κόσμο. Ἀλλά ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή πού ἦρθε ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, τούς ἀποχωρίστηκε κατά τό καλύτερο μέρος. Κι ἔτσι ἔχοντας ξεπεράσει ὅλη τήν κτίση, τή γῆ, τόν οὐρανό, τόν ἥλιο, τά ἀστέρια, τόν ἴδιο τόν χορό τῶν Ἀγγέλων, πού περιβάλλει τόν Θεό, δέν σταμάτησε παρά ἀφοῦ ἑνώθηκε μέ τόν καθαρό Θεό, ἡ καθαρή. Κι ἀναδείχθηκε ἱερότερη ἀπό τίς θυσίες, τιμιότερη ἀπό τά θυσιαστήρια γιά τόν Θεό, τόσο πιό ἅγια ἀπό τούς δικαίους καί τούς προφῆτες καί τούς ἱερεῖς, ὅσο ἁγιότερος ἀπ' αὐτούς πού ἁγιάζονται εἶναι ἐκεῖνος πού τούς ἁγιάζει. Γιατί βέβαια κανείς δέν ἦταν ἅγιος πρίν γεννηθεῖ ἡ μακαρία. Αὐτή πρώτη καί μοναδική, ἀπαλλαγμένη ἐντελῶς ἀπό τήν ἁμαρτία, παρουσιάστηκε νά εἶναι πραγματικά ἁγία, καί ἁγία ἁγίων κι ὅ,τι ἀκόμη περισσότερο θά μποροῦσε κανείς νά πεῖ. Κι ἄνοιξε καί στούς ἄλλους τήν πόρτα τῆς ἁγιοσύνης μέ τό νά ἔχει προετοιμασθεῖ κατάλληλα γιά τήν ὑποδοχή τοῦ Σωτήρα, ἀπό ὅπου ἦλθε ἡ ἁγιότης καί στούς προφῆτες καί στούς ἱερεῖς καί σέ ὁποιονδήποτε ἄλλον ἀξιώθηκε νά συμμετάσχει στά θεῖα μυστήρια. Γιατί ὁ καρπός τῆς Παρθένου εἶναι ἐκεῖνος πού πρῶτος καί μόνος ἔφερε τήν ἁγιότητα στόν κόσμο».

Αὐτό τό ἐγκώμιο μᾶς δίνει ἀφορμή νά δοῦμε καί νά ἐξετάσουμε τίς σχέσεις μας πρῶτα μέ τόν Υἱό της, τόν Κύριο καί Θεό μας. Πιστεύουμε βαθειά καί δυνατά στόν Χριστό; Εἶναι θερμή ἡ πίστη μας σάν τόν κόκκο σινάπεως;

Ἔπειτα μᾶς δείχνει τόν δρόμο ἐπικοινωνίας μέ τήν Παναγία μας. Εἶναι Μητέρα μας στοργική. Μᾶς καταλαβαίνει. Ὅταν φροντίζει νά πιοῦν κρασί οἱ καλεσμένοι τῆς Κανᾶ, δέν θά φροντίσει νά σκουπίσει τά δάκρυα τῶν παιδιῶν της; Αὐτό μᾶς ἀνοίγει τό δρόμο καί μᾶς ἐνθαρρύνει νά τῆς ζητᾶμε. Νά ζητᾶμε μέ πόθο καί πίστη, μέ τή βεβαιότητα ὅτι, ἄν αὐτό πού ζητᾶμε εἶναι σύμφωνο μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, σύμφωνο μέ τό συμφέρον τῆς ψυχῆς μας, θά μᾶς τό δώσει.

Καί τό σπουδαιότερο: μποροῦμε κι ἐμεῖς νά γίνουμε ὅ,τι καί ἡ Παναγία. Τί; Νά κρατήσουμε κι ἐμεῖς στήν ἀγκαλιά τῆς ψυχῆς μας τόν Χριστό. Κρατώντας σφικτά τίς ἐντολές Του καί τηρώντας τις μέ φρόνημα ἀγωνιστικό. Νά τίς «φυλάσσουμε» καί τότε θά εἴμαστε μακάριοι. Νά τόν κρατήσουμε μέ τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, μέ τήν ἄδολη καί ἀνεπιτήδευτη ἀγάπη πρός τούς ἀδελφούς μας. Μέ τό θυσιαστικό πνεῦμα πρός πάντες. Νά τόν κρατήσουμε μέ τήν ὑπομονή, τήν ταπείνωση καί τήν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

«Τό πρόσωπο τῆς Παναγίας»[1]

π. Ἀντώνιου Ἀλεβιζόπουλου

Στό πρόσωπο τῆς παρθένου Μαρίας ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα συγκατατέθηκε γιά τή σωτήρια ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ, προκειμένου ὁ ἄνθρωπος νά ἐπιστρέψει στήν κοινωνία μέ τόν Θεό. Ἔτσι ἡ παρθένος Μαρία ἔγινε «ὄργανο» καί «συνεργός» τοῦ Θεοῦ στή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Μέ τή συγκατάθεσή της τήν ἐπεσκίασε τό Ἅγιο Πνεῦμα, τήν ἐξάγνισε καί τήν κατέστησε κατάλληλο δοχεῖο, μέσα στό ὁποῖο δημιουργήθηκε μέ τή σάρκα της ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Μέ αὐτό τόν τρόπο γεννήθηκε ὄχι θεοφόρος ἄνθρωπος, ἀλλά ἀληθινά Θεός μέ σάρκα.

Ἡ παρθένος Μαρία δέν ἐγέννησε βέβαια τήν Θεότητα, ἀλλά τήν ἀνθρώπινη φύση, πού ὅμως ἀνῆκε στό ἕνα πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χρι-

1. Ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίο τοῦ συγγραφέα. *Ἡ Ὀρθοδοξία μας*, Ἀθήνα 1994, σελ. 212-215.

στοῦ καί γι' αὐτό τόν λόγο εἶναι «μητέρα τοῦ Κυρίου», δηλαδή ἀληθινή Θεοτόκος. Σ' αὐτή τή μοναδική ἀλήθεια στηρίζεται ἄλλωστε ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καί ὅποιος ἀπορρίπτει τήν πίστη ὅτι ἡ Μαρία εἶναι ἀληθινή Θεοτόκος, ἀρνεῖται τήν ἐν Χριστῷ σωτηρία.

Ὁ Χριστός εἶναι ἡ «νέα ρίζα», ἐπειδή δέν κατάγεται ἀπό τή ρίζα τοῦ Ἀδάμ, ἐγεννήθη «ἄνευ σπορᾶς», ἐκ παρθένου. Ὅμως αὐτό πού ὁ Χριστός χρησιμοποιεῖ, τό θέλει σέ ἀποκλειστική χρήση. Μέ τή γέννησή του δέν παραβιάζεται ἡ παρθενία τῆς μητέρας Του καί ἐκείνη μένει παρθένος καί μετά τή γέννηση, ἔχοντας τόν Ἰησοῦ Υἱό μονογενῆ. Ὁ Ἰωσήφ ἦταν «πατέρας» τοῦ Ἰησοῦ «σύμφωνα μέ τόν νόμο» καί οἱ λεγόμενοι «ἀδελφοί» ἦσαν «κατά τόν νόμον» ἀδελφοί.

Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶ τή Μαρία ὡς Θεοτόκο καί ἀειπάρθενο καί διακηρύττει πώς στά σπλάγχνα τῆς Παρθένου ἀνακαινίσθηκε ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου καί γίναμε μέτοχοι τῆς Θείας ζωῆς. Ἔτσι ἡ Μαρία εἶναι ἡ «γέφυρα» πού ἕνωσε τή γῆ μέ τόν οὐρανό καί τιμᾶται ἀνάλογα ἀπό τούς πιστούς. Ἐκεῖνος πού πρῶτος ἐτίμησε τήν παρθένο Μαρία εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἡ Μαρία ἔγινε ἡ «κεχαριτωμένη» καί ἡ «εὐλογημένη», ἡ «μητέρα τοῦ Κυρίου», τήν ὁποία ὀφείλουν νά μακαρίζουν «πᾶσαι αἱ γενεαί».

Ἀλλά οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί δέν τοποθετοῦν τή Θεοτόκο πάνω ἀπό τήν Ἐκκλησία ἀλλά μέσα σ' αὐτήν. Καί ἡ ἴδια κληρονόμησε τήν ἄρρωστη φύση καί ἦταν γνήσιο παιδί τοῦ κόσμου, τόν ὁποῖο μέ τή συγκατάθεσή της στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ ἐκπροσώπησε. Στά σπλάγχνα της ἐβλάστησε ἡ νέα ρίζα, στήν ὁποία καί ἡ ἴδια ὀφείλει τή σωτηρία. Γι' αὐτό καί θεωρεῖται «παναγία» σέ σχέση μέ τά ἄλλα δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καί κορυφαία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἁγία σάρκα τοῦ Κυρίου ἦταν καί σάρκα τῆς Θεοτόκου καί ὅλοι οἱ χριστιανοί πού ἐντασσόμαστε στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ γινόμαστε ἀδελφοί τοῦ Κυρίου καί ἡ παρθένος Μαρία γίνεται Μητέρα ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Βλέπουμε τήν παρθένο Μαρία ὄχι ἀνεξάρτητα ἀπό τόν Χριστό, ἀλλά πάντοτε σέ σχέση μέ τό πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου, ὡς «μητέρα τοῦ Κυρίου» καί ἡ τιμή πού τῆς ἀποδίδουμε, βρίσκεται πάντοτε σέ σχέση μέ τήν ὑπόθεση τῆς σωτηρίας μας «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Ἔτσι ἐκεῖνος πού ἀρνεῖται αὐτή τήν τιμή, ὄχι μόνο δέν ἀκολουθεῖ τήν προφητεία τῆς Γραφῆς («μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί»), ἀλλά καί ζεῖ στήν ἐποχή τῆς πτώσης, πρίν ἀπό τή γέννηση τοῦ Σωτήρα. Γιατί τό μυστήριο τῆς σωτηρίας μας ἐκφράζεται μέ τόν ὅρο «Θεοτόκος», συμπλέκεται δηλαδή μέ τήν τιμή πού ἀπορρέει ἀπ' αὐτόν τόν ὅρο καί ἡ ὁποία ἀποδίδεται στό πρόσωπο τῆς παρθένου Μαρίας.

“Πολλοῖς συνεχόμενος πειρασμοῖς, πρὸς σὲ καταφεύγω, σωτηρίαν ἐπιζητῶν”

Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, 15ος-16ος αἰώνας, ἀπό ναό Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ Τρυπιώτη, Βυζαντινό Μουσεῖο Ἰ.Ἀ.Μ.

Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ

Ἡ θέση τὴν ὁποία κατέχει ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος στὴν πίστη καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας εἶναι μοναδική, λόγῳ τοῦ ἰδιαιτέρως σημαντικοῦ ρόλου της στὸ ἔργο τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς μεγάλης εὐλαβείας ποὺ τρέφει πρὸς αὐτὴν ὡς μητέρα ὅλου τοῦ κόσμου κάθε ὀρθόδοξος πιστός. Ἡ Παναγία μας εἶναι, ὅπως τὴ χαρακτηρίζουν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι, ἡ μετὰ Θεὸν θεός, ἀφοῦ αὐτὴ ἔζησε στὸν ὕψιστο δυνατὸ βαθμὸ - περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ἄγγελο - αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς ὅλων μας, δηλαδὴ τὴν κατὰ χάριν θέωση, τὴν κατὰ χάριν ἕνωση καὶ κοινωνία μὲ τὸν Πανάγαθο Τριαδικὸ Θεό. Λόγῳ τῆς ξεχωριστῆς αὐτῆς ἁγιότητος καὶ καθαρότητός της ἐπελέγη νὰ γίνει “μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν”, νὰ κυοφορήσει στὰ σπλάχνα της τὸν σεσαρκωμένο Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταστεῖ “ὄντως Θεοτόκος”. Ἀνεδείχθη, τοιουτοτρόπως, “τιμιωτέρα τῶν Χερουβεὶμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ” καὶ δικαίως κατέχει τὰ δευτερεῖα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης, ὁ ποιητὴς τοῦ Μεγάλου Κανόνος, συνοψίζοντας ποιητικὰ τὴ σχετικὴ πατερικὴ διδασκα-

λία, διετύπωσε αὐτὴν τὴν ἀλήθεια μὲ τὰ λόγια: "Χαίροις μετὰ Θεὸν ἡ θεός, τὰ δευτερεῖα τῆς Τριάδος ἡ ἔχουσα..." (Θεοτοκάριον, Ἦχος πλάγιος Α΄, Κανὼν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον τῇ Κυριακῇ ἑσπέρας).

Μοναδικὴ εἶναι καὶ ἡ θέση τὴν ὁποία κατέχει ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος στὴ λατρεία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Οἱ πολλὲς Θεομητορικὲς ἑορτὲς - μεγάλες καὶ μικρὲς - διαποτίζουν κυριολεκτικὰ ὁλόκληρο τὸν κύκλο τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος ἀρχίζει μὲ τὴ μεγάλη Θεομητορικὴ ἑορτὴ τοῦ Γενεσίου τῆς Παναγίας καὶ ὁλοκληρώνεται μὲ τὴ μεγάλη Θεομητορικὴ ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεώς της. Λόγῳ δὲ ἀκριβῶς τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ποὺ ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως τὴν κορυφαία Θεομητορικὴ ἑορτὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἑορτὲς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους, ὁ μήνας Αὔγουστος, ὁ τελευταῖος μήνας τῆς ἐκκλησιαστικῆς χρονιᾶς, εἶναι ὁλόκληρος ἀφιερωμένος σ' αὐτήν. Κατὰ μὲν τὶς δύο πρῶτες ἑβδομάδες τοῦ Αὐγούστου ἔχουμε τὴν αὐστηρὴ νηστεία τοῦ Δεκαπενταυγούστου πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας μας, κατὰ δὲ τὶς ἑπόμενες ἑβδομάδες ἔχουμε τὰ μεθέορτα τῆς Κοιμήσεως, ποὺ στὸ Ἅγιον Ὄρος ἀλλὰ καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα Μοναστήρια παρατείνονται μέχρι τὶς 28 τοῦ μηνός. Ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ Αὐγούστου (καὶ τελευταία ταυτοχρόνως ἡμέρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς χρονιᾶς) εἶναι, ἐπίσης, ἀφιερωμένη στὴν Παναγία μας μὲ τὴν ἑορτὴ τῆς Καταθέσεως τῆς Τιμίας της Ζώνης.

Κατὰ τὶς δύο πρῶτες ἑβδομάδες τοῦ Αὐγούστου, παραλλήλως πρὸς τὴν αὐστηρὴ νηστεία τοῦ Δεκαπενταυγούστου, ψάλλονται σὲ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους ναοὺς οἱ ἰδιαιτέρως λαοφιλεῖς Παρακλητικοὶ Κανόνες στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Πρόκειται γιὰ δύο Ἀκολουθίες ποὺ δὲν εἶναι μόνο παρακλητικοὶ κανόνες, ἀλλὰ ἔχουν τὴ διάταξη ἑνὸς ὑποτυπώδους Ὄρθρου, καὶ καθιερώθηκε νὰ ὀνομάζονται ἡ μία "Μικρὸς Παρακλητικὸς Κανὼν" καὶ ἡ ἄλλη "Μέγας Παρακλητικὸς Κανὼν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον". Ἡ ὀνομασία αὐτὴ ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι τὸ μεγαλύτερο καὶ σημαντικώτερο μέρος τῶν ἐν λόγῳ Ἀκολουθιῶν ἀποτελοῦν οἱ δύο Κανόνες ποὺ ψάλλονται σ' αὐτές. Οἱ δύο αὐτὲς λαοφιλεῖς Ἀκολουθίες ψάλλονται ἐναλλὰξ καθημερινὰ στὸ τέλος τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἐκτὸς τῶν Ἑσπερινῶν τοῦ Σαββάτου, τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ποιητὴς τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος εἶναι ὁ τελευταῖος αὐτοκράτορας τῆς Νικαίας Θεόδωρος Δούκας ὁ Λάσκαρις (1222-1258 μ.Χ.). Ὁ Κανόνας αὐτὸς ἔχει σὲ κάποιο βαθμὸ προσωπικὸ χαρακτήρα καὶ ἀναφέρεται "στὰ παθήματα καὶ τὶς περιστάσεις τοῦ βίου τοῦ πολυπαθοῦς αὐτοῦ βασιλέως" (Φουντούλης). Ὁ Μικρὸς Παρακλητικὸς Κανὼν εἶναι "ποίημα Θεοστηρίκτου μοναχοῦ" ἢ "Θεοφάνους". Πρόκειται μᾶλλον γιὰ τὸ ἴδιο πρόσωπο, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν κοσμικὸ ὄνομα ἦταν Θεοφάνης, τὸ δὲ μοναχικὸ Θεοστήρικτος. Ὁ Κανόνας αὐτὸς ἔχει γενικώτερο χαρακτήρα, γι'

αὐτὸ καί, ὅπως σημειώνεται χαρακτηριστικὰ στὸ "Ὠρολόγιον τὸ Μέγα", "ψάλλεται ἐν πάσῃ περιστάσει καὶ θλίψει ψυχῆς". Ὄντως, αὐτὸν κυρίως τὸν Παρακλητικὸ Κανόνα ψάλλουν ἢ ἀναγινώσκουν οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ σὲ κάθε περίσταση ποὺ χρειάζονται τὴ βοήθεια καὶ τὴ μεσιτεία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τόσο γνωστοὺς καὶ ἀγαπητοὺς σὲ ὅλους μας Παρακλητικοὺς Κανόνες θὰ παραθέσουμε ἐνδεικτικὰ στὴ συνέχεια καὶ θὰ σχολιάσουμε ἐν συντομίᾳ μερικὰ τροπάρια. Ἡ α΄ ᾠδὴ τοῦ Μικροῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος, ποὺ ἔχει ὡς εἱρμὸ τὸ τροπάριο "Ὑγρὰν διοδεύσας ὡσεὶ ξηράν", ἀρχίζει ὡς ἑξῆς:

"Πολλοῖς συνεχόμενος πειρασμοῖς, πρὸς σὲ καταφεύγω, σωτηρίαν ἐπιζητῶν· Ὦ Μῆτερ τοῦ Λόγου καὶ Παρθένε, τῶν δυσχερῶν καὶ δεινῶν με διάσωσον".

Κάθε φορὰ ποὺ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ πολλοὺς καὶ διαφόρους πειρασμούς, σ' ἐσένα καταφεύγω καὶ ζητῶ βοήθεια καὶ σωτηρία. Ὦ Μητέρα τοῦ σεσαρκωμένου Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ Παρθένε, ἀπάλλαξέ με ἀπὸ τὶς δύσκολες περιστάσεις καὶ τὶς συμφορὲς τῆς ζωῆς.

Στὸ τέλος τῆς γ΄ καὶ τῆς στ΄ ᾠδῆς τοῦ Μικροῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος καὶ στὸ τέλος ὅλων τῶν ᾠδῶν τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος ψάλλεται τὸ τροπάριο:

"Διάσωσον, ἀπὸ κινδύνων τοὺς δούλους σου Θεοτόκε, ὅτι πάντες μετὰ Θεὸν εἰς σὲ καταφεύγομεν, ὡς ἄῤῥηκτον τεῖχος καὶ προστασίαν".

Διάσωσε, Ὑπεραγία Θεοτόκε, τοὺς δούλους σου ἀπὸ τοὺς διαφόρους κινδύνους, διότι ὅλοι μας μετὰ ἀπὸ τὸν Πανάγαθο Τριαδικὸ Θεὸ σ' ἐσένα καταφεύγουμε, ἀφοῦ εἶσαι γιὰ μᾶς ἀκλόνητο τεῖχος καὶ προστασία.

Ἡ θ΄ ᾠδή, τέλος, τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, ποὺ ἔχει ὡς εἱρμὸ τὸ τροπάριο "Ἐξέστη ἐπὶ τοῦτο ὁ οὐρανός", ἀρχίζει ὡς ἑξῆς:

"Πρὸς τίνα καταφύγω ἄλλην, Ἁγνή; ποῦ προσδράμω λοιπὸν καὶ σωθήσομαι; ποῦ πορευθῶ; ποίαν δὲ ἐφεύρω καταφυγήν; ποίαν θερμὴν ἀντίληψιν; ποίαν ἐν ταῖς θλίψεσι βοηθόν; Εἰς σὲ μόνην ἐλπίζω, εἰς σὲ μόνην καυχῶμαι, καὶ ἐπὶ σὲ θαῤῥῶν κατέφυγον".

Σὲ ποιόν ἄλλο μπορῶ νὰ καταφύγω, Ἁγνὴ Παρθένε; Ποῦ ἀλλοῦ μπορῶ νὰ προστρέξω καὶ νὰ βρῶ βοήθεια καὶ σωτηρία; Ποῦ μπορῶ νὰ πορευθῶ καὶ ν' ἀναζητήσω ἀσφαλὲς καταφύγιο; Ποιός ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ ἐσένα μπορεῖ νὰ μοῦ προσφέρει τόσο πρόθυμα βοήθεια καὶ ποιός ἄλλος μπορεῖ νὰ μὲ βοηθήσει πραγματικὰ στὶς ποικίλες θλίψεις τῆς ζωῆς; Σ' ἐσένα μόνο ἐλπίζω, σ' ἐσένα μονάχα ἔχω τὴν καύχησή μου καὶ σ' ἐσένα καταφεύγω μὲ θάρρος.

Ἡ Παναγία μας δὲν ἀξιώθηκε νὰ καταστεῖ μόνο "μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν" καὶ "ὄντως Θεοτόκος". Ἀξιώθηκε νὰ καταστεῖ καὶ μητέρα ὅλου τοῦ κόσμου, μητέρα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ὑπῆρξε μόνο, κατὰ τὴν πολὺ εὔστοχη διατύπωση τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου, ἡ "ἐπουράνιος κλίμαξ, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός", ἀλλὰ εἶναι καὶ παραμένει καὶ ἡ "γέφυρα, ἡ μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν". Εἶναι ἡ

πνευματικὴ καὶ νοητὴ γέφυρα ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ πρὸς τὸν οὐρανό, πρὸς τὸν Πανάγαθο Τριαδικὸ Θεὸ καὶ τὴν κοινωνία μὲ τὴν ἄκτιστη χάρη Του. Σ' αὐτὴν ὡς μητέρα μας ἀπευθυνόμαστε μὲ θάρρος καὶ μὲ παρρησία καὶ ζητοῦμε τὶς πρεσβεῖες καὶ τὴ μεσιτεία της γιὰ τὴ δική μας ἐν Χριστῷ σωτηρία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ σωτηρία ὅλου τοῦ κόσμου. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ἔννοια τοῦ στίχου "Ὑπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς", ὁ ὁποῖος προηγεῖται τῆς ψαλμωδίας τῶν τροπαρίων τῆς Θεοτόκου ποὺ ψάλλονται σὲ ὅλους τοὺς Κανόνες, καὶ μὲ τὸν ὁποῖο κάθε εὐλαβὴς πιστὸς ἀπευθύνεται προσευχόμενος στὴν Παναγία. Σ' αὐτὴν ὡς μητέρα μας ἀπευθυνόμαστε μὲ θάρρος καὶ μὲ παρρησία, γιὰ νὰ ζητήσουμε, ἐπίσης, τὴ βοήθεια καὶ τὴν προστασία της στὶς διάφορες - μικρὲς ἢ μεγάλες - θλίψεις, δοκιμασίες καὶ συμφορὲς τῆς ζωῆς μας, στοὺς ποικίλους κινδύνους καὶ πειρασμούς, σὲ κάθε δαιμονικὴ ἐνόχληση, σὲ ὁποιαδήποτε δύσκολη περίσταση. Μέσα σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ θεολογικὸ πλαίσιο κινοῦνται σχεδὸν ὅλα τὰ τροπάρια τῶν δύο Παρακλητικῶν Κανόνων στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Ὅπως γιὰ κάθε ἄνθρωπο τὸ πιὸ οἰκεῖο συγγενικὸ πρόσωπο στὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωή του εἶναι ἡ βιολογική του μητέρα, ἔτσι καὶ γιὰ κάθε ὀρθόδοξο πιστὸ τὸ πιὸ οἰκεῖο πρόσωπο στὴν πνευματική του ζωὴ εἶναι ἡ πνευματική του μητέρα, ἡ Παναγία μας. Ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, εἴτε πιστεύουμε στὸν ἀληθινὸ Θεὸ εἴτε ὄχι, εἴτε ζοῦμε ὡς συνειδητὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἴτε ὄχι, σὲ κάθε δύσκολη στιγμὴ τῆς ζωῆς μας θὰ φωνάξουμε αὐθόρμητα "Παναγία μου". Ἡ Παναγία εἶναι γιὰ μᾶς ἡ "ὑπέρμαχος στρατηγός", ἡ ὁποία πολλὲς φορὲς μᾶς ἀπάλλαξε ἀπὸ ἐθνικὲς περιπέτειες καὶ κινδύνους. Εἶναι ἡ Ἁγία Σκέπη, ἡ ὁποία μᾶς σκεπάζει καὶ μᾶς προστατεύει μὲ τὶς προσευχὲς καὶ τὶς πρεσβεῖες της, ὅπως τὴν εἶδε τὸν 5ο αἰώνα μ.Χ. στὸν ναὸ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ὁ διὰ Χριστὸς σαλός. Εἶναι ἡ Παναγία ἡ Παραμυθία (=ποὺ παρηγορεῖ), ἡ Παναγία ἡ Γοργοϋπήκοος (=ποὺ ἐπακούει χωρὶς καθυστέρηση), ἡ Παναγία ἡ Ἐλεοῦσα, ἡ Παναγία ἡ Καταφυγή, ἡ Παναγία ἡ Γιάτρισσα, ἡ Παναγία ἡ Παυσολύπη καὶ τόσα καὶ τόσα ἄλλα ὀνόματα (πάνω ἀπὸ τριακόσια) ποὺ χωρὶς φειδὼ τῆς ἀπέδωσε ὁ εὐσεβὴς λαός μας.

Εἶναι, μὲ τοὺς θαυμάσιους στίχους τοῦ Μικροῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος, ἡ προστασία καὶ σκέπη τῆς ζωῆς μας καὶ τὸ στήριγμα τῶν πιστῶν (ᾠδὴ α΄), ὁ ἀδαπάνητος θησαυρὸς τῶν ἰαμάτων (ᾠδὴ α΄), τεῖχος καταφυγῆς καὶ πλατυσμὸς "ἐν ταῖς θλίψεσιν" (ᾠδὴ στ΄), θησαυρὸς σωτηρίας, πηγὴ ἀφθαρσίας, πύργος ἀσφαλείας καὶ θύρα μετανοίας (ᾠδὴ ζ΄), λιμὴν καὶ προστασία ὅσων προσφεύγουν κοντά της (ᾠδὴ θ΄). Εἶναι, ἀκόμη, μὲ τοὺς θαυμάσιους στίχους τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, "ἐλπὶς ἀπηλπισμένων, ἀσθενῶν συμμαχία, θλιβομένων χαρὰ καὶ ἀντίληψις" (ᾠδὴ δ΄), παράκλησις "ἐν ταῖς θλίψεσιν", ἰατρὸς τῶν νόσων, συντριμμὸς τοῦ θανάτου καὶ ἀνεξάντλητος ποταμὸς τῆς ζωῆς (ᾠδὴ στ΄).

Ἡ θεοτοκολογία τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου

Διακόνου
Μιχαήλ Νικολάου
Θεολόγου

Τοιχογραφία ἀπό Ἐγκλείστρα, Ἱ.Μ. Ἁγ. Νεοφύτου, Πάφος.

Ὁ ἱερός Νεόφυτος μέσα ἀπό τά συγγράμματά του διαφυλάσσει ἀκαινοτόμητη καί ἑρμηνεύει αὐθεντικά μία ἀληθινή περί Θεοτόκου Μαρίας δογματική διδασκαλία, ὅπως αὐτή ἔχει ἐκφρασθεῖ μέσα ἀπό τήν παράδοση τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας διά τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν πολυπληθῶν συγγραμμάτων τῶν θεοφόρων πατέρων της. Ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας περί τῆς Παρθένου Μαρίας ὡς Θεοτόκου συνδέεται μέ ἀκατάλυτο δεσμό καί ὀργανική, ἀμφίδρομη σχέση μέ τήν ὀρθόδοξη Χριστολογία καί Σωτηριολογία, καί γι' αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα ἀναπόσπαστο κεφάλαιο στήν ἐξέταση τοῦ δόγματος τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἡ ὀρθόδοξη πίστη γιά τό πρόσωπο τῆς Παρθένου Μαρίας μπορεῖ νά κατανοηθεῖ σωστά καί νά περιγραφεῖ μέ ἀκρίβεια μόνο μέσα σ' ἕνα χριστολογικό πλαίσιο, μέσα στό κλίμα τῆς Χριστολογίας.

Οἰκειοποιούμενος ἕναν τεράστιο πλοῦτο θεολογικῶν γνώσεων ἀπό τήν καθ' ὅλου ἐκκλησιαστική γραμματεία συγκροτεῖ Λόγους, Κατηχήσεις καί Ἐγκωμιαστική Δοξολογία πρός τήν Θεοτόκο, γιά τήν ἐξαγιασμένη πορεία της πάνω στή γῆ. Παράλληλα, κατανοώντας τό μεγαλεῖο τοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου διατυπώνει μέ τή δική του γλώσσα, αὐτό πού πολλές φορές ἐξέφρασαν οἱ πρό αὐτοῦ Πατέρες[1]. Γράφει συγκεκριμένα: «Ὁρῶμεν γάρ αὐτήν φαιδροτέραν ἡλίου καί τῶν αὐτοῦ ἀκτίνων καθαρωτέραν καί ἀγγελικῶν δυνάμεων ἀσυγκρίτως ἐξηρμένην, καί τό

1. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Εἰς τήν κοίμησιν τῆς Παναγίας Θεοτόκου, PG 96, 721C.

ὕψος τῆς δόξης αὐτῆς νοῦς βρότειος ἀπεικᾶσαι ἀμήχανον, καί ἀνθρωπίνη γλώσσα ἐγκωμιᾶσαι αὐτήν κατ' ἀξίαν ἀδύνατον»[2], δηλαδή καμία γλώσσα ἀνθρώπινη δέν μπορεῖ νά ἐγκωμιάσει τό μεγαλεῖο τῆς Παναγίας.

Ταυτόχρονα, προβαίνει ὁ Ἅγιος σέ μία καταπληκτική θεοτοκολογία, συνθέτοντας ἕνα ὑπέροχο θεομητορικό διθύραμβο, λέγοντας ὅτι αὐτή ἡ Μαρία εἶναι περιβεβλημένη «ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς», δηλαδή εἶναι «κεκοσμημένη τῷ θείῳ Πνεύματι»[3]. Ὁ λόγος του κορυφώνεται ὅταν ἀναφέρεται στήν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου καί στόν ρόλο τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ὅπου ἡ «θεόνυμφος καί θεοτίμητος» καί «θεοχώρητος» καί «πανακήρατος» καί «θεοπρόκριτος» Δέσποινα ἀξιώθηκε αὐτή καί μόνη, καί ὄχι «πλήν αὐτῆς ἄνθρωπος ἄλλος», νά γίνει τό πρόσωπο, «δι' ἧς ἐλυτρώθη τῆς φθορᾶς τό ἀνθρώπινον, δι' ἧς ἔζησε νεκρωθείς ὁ ἄνθρωπος, καί ἐθεώθη τῶν βροτῶν ἡ οὐσία, καί ὁ θάνατος τέθνηκε, δι' ἧς ἡ ἀφθαρσία καρποφορεῖ καί ἡ φθορά ἐξηφάνισται. Ταύτης υἱός γεγονώς πατρικῇ εὐδοκίᾳ καί συνεργίᾳ Πνεύματος Ἁγίου ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καί Υἱός...»[4].

Συντελεστικός παράγοντας γιά τήν πραγματοποιήση τοῦ σεσιγημένου μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀποβαίνει ἡ Παρθένος Μαρία μέ τήν ὑπακοή καί τήν καθαρότητά της, κατά θεία πάντοτε βουλή καί κλήση. Ἡ ἀξία καί ὁ ρόλος τῆς Παρθένου Μαρίας ἐκφαίνονται στό ἐπεισόδιο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπου μέ τήν ἄκρα συγκατάθεση καί ἐθελούσια ὑπακοή της στό θέλημα τοῦ Θεοῦ «ἰδού ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατά τό ῥῆμά σου», ὑποδέχεται καί ἑλκύει τόν Λόγο. Ἡ θεία βουλή, τονίζει ὁ Ἔγκλειστος, «νεάνιδα παρθένον εὐδόκησε γενέσθαι Θεοῦ μητέρα, ἁγιασθεῖσαν πρῶτον ἐπελεύσει Πνεύματος ἁγίου καί εἶθ' οὕτως ἐπισκιάσει δυνάμεως τοῦ Ὑψίστου»[5]. Ὁρίστηκε, λοιπόν, αὐτή νά διαδραματίσει τόν μοναδικό καί ἀνεπανάληπτο ρόλο τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, ἔχουμε συνεργία θείας βουλῆς καί ὑπακοῆς Παρθένου, προκειμένου ὁ Θεός νά γίνει ἄνθρωπος. Ἡ Παναγία, ἄν καί ἐκλέχτηκε ἀπό τόν Θεό, ὡστόσο ἡ ἴδια ἑκούσια καί ἐλεύθερα θέλησε νά ὑπουργήσει, νά διακονήσει τό μέγα μυστήριο τῆς κενώσεως καί νά γίνει ὑπήκοος τοῦ Θεοῦ, ὑπηρέτρια καί λειτουργός τῆς Τριάδος συνεργώντας στό σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας. Ἀποβαίνει, ἔτσι, ὁ μοναδικός, στά μέτρα τῆς κτίσης, συνεργάτης τοῦ Θεοῦ, προκειμένου νά πραγματοποιηθεῖ τό ἔργο τῆς θείας ἐνανθρώπησης[6].

Ἡ μοναδικότητα καί τό ἐξαίρετο τοῦ ἔργου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου διαδηλώνεται σέ πολλά σημεῖα τοῦ ἔργου

2. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα*, Ε΄, Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, 6, 34.

3. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Δ΄, Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος, 44, 14.

4. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Α΄, Περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, 8, 43.

5. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Δ΄, Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος, 12, 9.

6. Περισσότερα βλ. Ν. Νικολαΐδη, *Ἀνάλεκτα (Περί τοῦ ὄντως Ὄντος καί τῶν ὄντων)*, ἔκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 60-76.

τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου, ἰδιαίτερα ὅταν ὁ Ἅγιος ἀναφέρεται στήν γέννηση τῆς Θεοτόκου, τονίζει ὅτι ἦρθε στόν κόσμο ἡ θεία ἐκείνη κλίμακα καί ἡ ἔμψυχος γέφυρα πού θά συνδέσει τό ἀνθρώπινο γένος μέ τόν οὐρανό[7]. Ἡ εἴδηση αὐτή ἐμπεριέχει τό συγκλονιστικό μήνυμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου[8]. Μέ τή γέννηση τῆς Μαρίας ἦρθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου. Ἡ Θεοτόκος ὁριοθετεῖ τό τέλος μίας ἐποχῆς καί τήν ἀπαρχή μίας νέας, στή διάρκεια τῆς ὁποίας συντελεῖται ἡ ἀναμόρφωση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, πού εἶχε ἀφανιστεῖ μέ τήν παρακοή.

Τοιχογραφία ἀπό Ἐγκλείστρα, Ἱ.Μ. Ἁγ. Νεοφύτου, Πάφος.

Σέ ἕνα ἰδιαίτερα ἐμπειρικό ἀπό τήν οἰκιακή ζωή κείμενό του, ὁ ἅγιος Νεόφυτος σημειώνει: «ὡς ἀλεύρου σάτα τρία διά ζύμης μικρᾶς ὅλον τό φύραμα ζυμώσας, οὕτω καί ἐνταῦθα διά τῆς θεοπλάστου ζύμης ταύτης καί ὑπερκαθάρου ὅλον τό παλαιωθέν φύραμα ἡμῶν ἀναπλάσας ὁ πλαστουργός ἐκαινούργησε»[9]. Ἡ γέννηση τῆς Θεοτόκου εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς ἀνακαινίσεως καί ἀναπλάσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλά καί ὁλόκληρης τῆς κτίσεως, μέ τήν πλέον καθαρή ζύμη πού μπορεῖ νά μεταποιήσει ὅλο τό ἀλλοιωμένο ἀπό τήν ἁμαρτία φύραμα. Μέ τήν ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ ἐμπλουτίζεται ἡ ἀνθρώπινη φύση μέ τή μεγαλύτερη δυνατή δωρεά τή θέωση. Ἡ θέωση εἶναι τό ἀντίδωρο τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπο γιά τήν κυοφορία τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν Παναγία[10]. Γι' αὐτό γεννιέται ἡ Παρθένος Μαρία, ἀπό τήν ὁποία παίρνει σάρκα ὁ Χριστός, γιά νά καταργήσει τήν ἁμαρτία «ἐν τῇ σαρκί αὐτοῦ»[11].

Τό ὅτι ἦταν ἐκ Θεοῦ φροντισμένη νά καταστεῖ ἡ πλέον ἐκλεκτή, ἐκφράζεται, λέγει ὁ Ἅγιος, πολύ πρίν ἀπό τήν ἐποχή τῆς Μαρίας, μέσα ἀπό τίς κατά και-

7. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, Συγγράμματα, Β΄, Βίβλος Κατηχήσεων 22, 1.
8. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Γ΄, Πανηγυρική Α΄, 4, 1.
9. Ὅπ.π., 4, 7.
10. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Β΄, Βίβλος Κατηχήσεων, 22, 1.
11. Ὅπ.π., 23, 3.

ρούς προφητεῖες στήν Παλαιά Διαθήκη ἰδιαίτερα ὅταν χαρακτηρίζεται Κειμήλιον. Τόν χαρακτηρισμό αὐτό χρησιμοποιεῖ καί ὁ μοναχός τῆς Ἐγκλείστρας. Συγκεκριμένα γράφει: «Χαῖρε, Θεοτόκε παρθένε, τό κειμήλιον τό ἔμψυχον τῆς ἀχωρίστου Τριάδος, ἐν ᾧ κατεσκήνωσεν «ὁ βασιλεύς τῆς δόξης Χριστός ὁ Κύριος»[12]. Ἡ εὐδοκία τοῦ Θεοῦ στό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου συνιστοῦσε πρόξενο οἰκουμενικῆς χαρᾶς, ἀφοῦ ἀπό τή Θεοτόκο θά προέλθει ἡ χαρά, ὁ Χριστός.

Τό γεγονός αὐτό τῆς Θεοσαρκώσεως μέ τή συμβολή τῆς Μαρίας, ὁδηγεῖ τόν ἱερό πατέρα νά προβεῖ γιά τή Θεοτόκο σέ ἄλλους συναφεῖς χαρακτηρισμούς, ὥστε νά τήν ἀποκαλεῖ «ἔμψυχο οὐρανό πού φέρει ἐν ἀγκάλαις τόν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, ὀμβροτόκο νεφέλη σωτήριο τόν θεόν ὄμβρον ἐν τῷ κόλπω κατέχουσα, ἄρουρα θεοφόρος, τράπεζα ἔχουσα ἐν ἑαυτή τόν ἄρτον τῆς ζωῆς, ὡς ἄμπελος τόν βότρυν βαστάζουσα, ὡς ἄρμα ἐποχουμένῳ τῷ Λόγῳ, ὡς δάμαλις ἄσπιλος καί ἀμνάς ὑπεράμωμος τόν ἀμνόν φέρουσα τόν αἴροντα τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὡς λαβίς κρατοῦσα τόν παμφαέστατον ἄνθρακα, πάγχρυσος λυχνία ἑπτάφωτος, ὡς κιβωτός ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τήν πατρικήν δεξιάν, ἧκεν ὡς παλάτιον καί ὡς βασιλέως καθέδρα καί ὡς βασιλίς ὡραϊσμένη τόν βασιλέα τῆς δόξης κρατοῦσα μητροπρεπῶς...»[13].

Συνεπῶς, ἡ διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ πατρός γιά τήν Παναγία, σέ καμία περίπτωση δέν λειτουργεῖ ἀποσυνδεδεμένη ἀπό τό πρόσωπο τοῦ Κυρίου. Σύμφωνα μέ τόν ἅγιο Νεόφυτο ἡ ὅλη καταξίωση ἀλλά καί ἡ προσφορά τῆς Θεοτόκου εἶναι πάντοτε συναρτημένες καί λειτουργικά ἑδρασμένες στό παράδοξον μυστήριο πού τελεσιουργεῖται σ' αὐτήν.

Ἐξαίροντας τή σημαντικότητα τοῦ προσώπου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καί τό καίριο τοῦ ρόλου της στήν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τό ἔργο τῆς θείας οἰκονομίας, διατυπώνει σχετικά ὁ Ἅγιος Νεόφυτος, «ἡ πανάμωμος αὕτη καί καθαρά παρθένος Μαριάμ» εἶναι αὐτή ἀπό τήν ὁποία προσέλαβε σάρκα τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος «τῶν δύο ἄλλων (προσώπων) συνευδοκούντων»[14] καί «μακαρίως καί ἀνεκφράστως τόν μακάριον Λόγον συνέλαβε, καί ὑπέρ λόγον καί ἔννοιαν τεκοῦσα τόν ἄφραστον καί ὑπερφυῶς ὡς πρό τοῦ τόκου Παρθένος διαμείνασα»[15] καί «σαρκοφόρον τεκοῦσα Θεόν διέμεινεν ἄφθορος»[16]. Τό γεγονός τῆς θείας ἐνανθρώπησης πραγματοποιεῖται μέ τή συμβολή τῆς Παρθένου ἡ ὁποία «διά Πνεύματος ἁγίου συλλαβοῦσα ἐβάστασε καί τεκοῦσα ἀφράστως ἐν δυσί ταῖς οὐσίαις τῆς Τριάδος τόν ἕνα»[17], χωρίς τή διαμεσολάβηση ὁποιουδήποτε ἄλλου παράγοντα καί μάλιστα χωρίς σπέρμα

12. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα*, Γ΄, Πανηγυρική Α΄, 23, 15.
13. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Β΄, Βίβλος Κατηχήσεων, 4, 1-2.
14. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Γ΄, Πανηγυρική Α΄, 23, 3.
15. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Β΄, Βίβλος Κατηχήσεων, 20, 2.
16. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Ε΄, Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, 1, 12.
17. Ὅπ.π., 6, 52.

ἀνδρός. Γι' αὐτό καί «ὡς τεκοῦσα σωτῆρα Θεόν σαρκί μήτηρ Θεοῦ κληθήσεται...»[18].

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Θεοτοκολογία τοῦ Ἁγίου στηρίζεται στό πραγματικό τῆς σαρκώσεως καί ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἐάν δέν ἦταν Θεός αὐτός πού σαρκώθηκε ἀπό τήν Παρθένο Μαρία δέν θά ἀνεγνωρίζετο Θεοτόκος, οὔτε θά ἐξασφαλιζόταν ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐνανθρώπησις ὑπῆρξε πραγματικό ἱστορικό γεγονός, γι' αὐτό ἀληθῶς Θεοτόκος ὀνομάζεται. Συνεπῶς, μέσα ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ ὅρου «Θεοτόκος», ἀποδίδεται ὀρθά τό μυστήριο τῆς σαρκώσεως[19]. Δικαιολογημένα, λοιπόν, ὁ Ἔγκλειστος, χρησιμοποιεῖ τόν ὅρο «Θεοτόκος» κατά τρόπο πολύ φυσιολογικό καί χωρίς νά αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά δώσει ὁποιεσδήποτε ἐπεξηγήσεις[20].

Παναγία Ἐγκλειστριανή, Ἱ.Μ. Ἁγ. Νεοφύτου, Πάφος.

Ἑρμηνεύοντας, ὅμως, τό ρόλο τῆς Θεομήτορος ὅπως τήν ἀποκαλεῖ, διακρατεῖ τή μέση καί ἰσορροπημένη ἐκκλησιολογική – ὀρθόδοξη ὁδό, ἀποφεύγοντας τόσο τήν ὑπερτίμηση ὅσο καί τήν ὑποτίμηση τοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου. Ὁ Νεόφυτος στερεά προσηλωμένος στήν ὀρθή ἀντίληψη γιά τή Θεοτόκο καί γνήσιος ἑρμηνευτής τῆς ἐκκλησιολογικῆς πίστης καί ἐμπειρίας, πολύ ὀρθῶς ἐπισημαίνει ὅτι αὐτή ἦταν καί παραμένει πραγματικός ἄνθρωπος, γι' αὐτό καί σύμφωνα μέ τόν Ἅγιο «πολλαχῶς δέ υἱόν ἀνθρώπου ὁ Δεσπότης ἑαυτόν ὀνομάζει...καί ἄξιον ἡγοῦμαι ζητῆσαι ποίου ἀνθρώπου ἐστίν υἱός, καί συχνάκις αὐτοῦ μνημονεύει»[21]. Ποιός, λοιπόν, εἶναι αὐτός ὁ ἄνθρωπος, υἱός τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ Χριστός; Ὄχι βέβαια ὁ Πατήρ καί Θεός, ὁ Παντοκράτωρ καί Παντεπόπτης οὔτε ὁ δίκαιος μνήστωρ Ἰωσήφ, καθ' ὅτι δέν ὑπῆρξε υἱός ἐκείνου. Καί συνεχίζει: «οὗτος δέ ὁ ἄνθρωπος ἡ θεόνυμφος, οἶμαι, καί θεοτίμητος

18. Ὅπ.π., 7, 18.

19. Βλ. π. Αὐγουστίνου Μπαϊραχτάρη, *Λόγος περί Χριστοῦ*, ἔκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 22.

20. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα*, Ε΄, Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, 1, 29 καί 6, 41· *Συγγράμματα*, Γ΄, Πανηγυρική Α΄, 23, 19.

21. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Α΄, Περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, 8, 42.

καί θεοχώρητος καί πανακήρατος καί θεοπρόκριτος πέφυκε Δέσποινα· οὐδέ γάρ γέγονε πλήν αὐτῆς ἄνθρωπος ἄλλος ἀπό κτίσεως κόσμου, οὐδ' οὐ μή γένηται· ἄνθρωπος ὄντως αὐτή, δι' ἧς καί τῶν ἀνθρώπων ἀνεκλήθη τό γένος, δι' ἧς ἐλυτρώθη τῆς φθορᾶς τό ἀνθρώπινον... Ταύτης υἱός γεγονώς πατρικῇ εὐδοκίᾳ καί συνεργίᾳ Πνεύματος ἁγίου ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καί Υἱός θαμά υἱόν ἀνθρώπου ἑαυτόν ὀνομάζει». Ὁ ἅγιος Νεόφυτος εἶναι ὁ μόνος ἀπό τούς Πατέρες πού συνδέει τήν ἔννοια «υἱός τοῦ ἀνθρώπου» μέ τήν Θεοτόκο[22]. Μάλιστα ὁ λόγος πού ὁ Κύριος «πολλαχῶς ἄνθρωπον τήν Παρθένον καί υἱόν ἀνθρώπου ἑαυτόν ὀνομάζει»[23] εἶναι, ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος, «ἵνα πιστωθῇ τοῖς μετέπειτα ὅτι ἀληθῶς ἐσαρκώθη καί τοῖς ἀνθρώποις ὡς υἱός ἀνθρώπου συνανεστράφη»[24].

Ἀξιοσημείωτα εἶναι τά ὅσα διατυπώνει ὁ Ἅγιος σχετικά μέ τό ἀειπάρθενον τῆς Θεοτόκου, διδασκαλία γιά τήν ὁποία ἔντονα ἀγωνίστηκε ἡ Ἐκκλησία. Γράφει χαρακτηριστικά: «πατρικῇ εὐδοκίᾳ καί Πνεύματος συνεργίᾳ τόν Λόγον ὑπέρ λόγον Παρθένος οὖσα συνέλαβε καί τεκοῦσα πάλιν Παρθένος ὡς πρό τοῦ τόκου μεμένηκε;»[26]. Ἡ διδασκαλία περί τοῦ ἀειπαρθένου τῆς Θεοτόκου καθίσταται διάφανη καί μέ τά ὅσα διατυπώνει ὁ Ἅγιος στό 29ο κεφάλαιο τῆς Πανηγυρικῆς Α΄, ἑρμηνεύοντας τήν προφητεία τῆς Π. Διαθήκης γιά τήν κεκλεισμένη πύλη, τονίζει «καί αὕτη ἦν κεκλεισμένη δέ, διά τό μέλλειν καί μετά τόκον διαμένειν ἀσάλευτά τῆς παρθενίας τά σήμαντρα» καί διά τῆς προφητείας αὐτῆς «Ὅρα πῶς τήν πρό τόκου καί ἐν τόκῳ καί μετά τόκον Παρθένον τρανῶς κατεμήνυσε..»[27]. Καί συνεχίζει ἀναφερόμενος στή θαυμαστή σύλληψη «ὥσπερ γάρ αὕτη διά θείας ἀρχαγγέλου φωνῆς καί Πνεύματος ἁγίου ἐπιδημίας συνέλαβεν ἀρρήτως καί ἔτεκεν ἀφράστως τόν ἕνα τῆς Τριάδος, καί οὔτε ἡ θεότης διά τῆς σαρκός παρεβλάβη, οὐδέ ἡ Παρθένος ἐφθάρη τεκοῦσα, οὕτω πάντως καί θείᾳ τινί δυνάμει καί προμηθείᾳ ἠδύναντο....καί τίκτειν καί παρθενεύειν»[28].

Ὡς κατακλείδα στήν ἀναφορά αὐτή περί τῆς Θεοτόκου, παραθέτω ἕνα χαιρετισμό πού ἀπευθύνει ὁ Ἅγιος Νεόφυτος πρός τήν Θεοτόκο, στόν ὁποῖο διαδηλώνεται ἡ μοναδικότητα καί τό ἀνεπανάληπτο μεγαλεῖο τοῦ προσώπου τῆς Θεομήτορος, καθώς καί τό ἐξαίρετο τοῦ ρόλου της στό ἔργο τῆς θείας οἰκονομίας. «Χαῖρε, φίλεργος μέλισσα κοσμηθεῖσα τά ἄνθη τῶν ἀρετῶν καί συλλαβοῦσα τόν Κύριον. Χαῖρε, σίμβλον ἅγιον ἔνδον φέρον τήν τοῦ κόσμου γλυκύτητα. Χαῖρε τό μέλι τῆς χάριτος καταγλυκαῖνον τά σύμπαντα»[29].

22. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα*, Α΄, Περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, 8, 42-43.
23. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Α΄, Πεντηκοντακέφαλον, 49, 4-5.
24. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Α΄, Περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, 8, 42-44.
25. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Β΄, Βίβλος Κατηχήσεων, 5, 4.
26. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Γ΄, Πανηγυρική Α΄, 29, 56.
27. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Γ΄, Πανηγυρική Α΄, 29, 57-58.
28. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Γ΄, Πανηγυρική Α΄, 29, 63.
29. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα*, Ε΄, Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, 1, 33.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ε΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη

(Ρωμ. ι΄, 1-10)

*«**1** Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν· **2** μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ ἐπίγνωσιν. **3** Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. **4** Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. **5** Μωϋσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς· **6** ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ᾽ ἔστι Χριστὸν καταγαγεῖν· **7** ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ᾽ ἔστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. **8** Ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν. **9** Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· **10** καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν».*

* * *

Τό ἀποστολικό ἀνάγνωσμα τῆς Ε΄ Κυριακῆς τοῦ Ματθαίου μᾶς ἀποκαλύπτει τό μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Καί μόνο αὐτό τό κομμάτι, πού προέρχεται ἀπό τήν πρός Ρωμαίους ἐπιστολή του, μᾶς πείθει ὅτι πραγματικά εἶχε ἀντιγράψει στή ζωή του τόν Θεάνθρωπο Λυτρωτή μας. Ὅτι ὑπῆρξε μιμητής τοῦ Χρι-

στοῦ. Ἐπιφορτισμένος μέ τήν εἰδική ἀποστολή-διακονία νά φροντίσει γιά τήν προσαγωγή τῶν εἰδωλολατρῶν στήν εἰς Χριστόν πίστη, δέν ξέχασε ποτέ καί δέν ἀδιαφόρησε γιά τούς συμπατριῶτες του Ἰουδαίους.

Ὁ ἄνθρωπος πού πόνεσε, μόχθησε καί ἀγωνίσθηκε γιά τόσους λαούς· πού διέτρεξε τά πέρατα τοῦ κόσμου προκειμένου νά εὐεργετήσει τήν Οἰκουμένη καί νά ὁδηγήσει τούς λαούς της στό φῶς τοῦ Χριστοῦ, εἶχε ἕνα βαθύ πόθο: «ἡ εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας», ἡ σφοδρή ἐπιθυμία, ὁ πιό φιλόστοργος καί νοσταλγικός πόθος τῆς καρδιᾶς μου, λέγει, εἶναι νά σωθοῦν οἱ συμπατριῶτες μου Ἰσραηλίτες. Ἀλλά καί «ἡ δέησις ἡ πρός τόν Θεόν», ἡ προσευχή τήν ὁποία ἀπευθύνω πρός τόν Θεόν σ' αὐτό συνίσταται. Νά βροῦν τόν δρόμο τῆς σωτηρίας. Δέν μποροῦσε νά ἡσυχάσει στή σκέψη ὅτι ὁ λαός «ἐξ οὗ Χριστός τό κατά σάρκα» (Ρωμ. θ΄, 5) ἀρνήθηκε τόν Χριστόν καί ἀπεμπόλησε τή σωτηρία πού τοῦ προσέφερε ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱός τοῦ Θεοῦ. Προτιμοῦσε νά χωρισθεῖ ἀπό τόν Χριστό, προκειμένου οἱ συμπατριῶτες του νά πιστεύσουν στόν Χριστό καί νά τόν ἀποδεχθοῦν Σωτήρα καί Λυτρωτή τους (ὅ.π. 3).

Αὐτά τά λόγια δέν εἶναι λόγια φιλοφρονητικά πού λέγονται γιά νά λέγονται. Εἶναι λόγια πού ἐκφράζουν τή θερμότητα καί τήν εἰλικρίνεια τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου. Ἡ σωτηρία τῶν συμπατριωτῶν του ἦταν ὁ ἐγκάρδιος πόθος του. Πόθος τῆς καρδιᾶς πού διήγειρε τήν ψυχή σέ προσευχή. Ὁ Παῦλος, ἄν καί ἐκήρυττε κατά τῆς ἀπιστίας τῶν Ἰουδαίων, ὅμως προσευχόταν γιά τή σωτηρία τους, μιμούμενος σ' αὐτό τόν Ἅγιον Θεόν ὁ ὁποῖος δέν θέλει νά χαθοῦν οὔτε λίγοι ἄνθρωποι, ἀλλά θέλει ὅλοι νά προσχωρήσουν στή μετάνοια (Β΄ Πέτρ. γ΄, 9).

Ποθεῖ τή σωτηρία τῶν συμπατριωτῶν του καί προσεύχεται στόν Θεό γιά τήν πραγματοποί-

ησή της δίνοντας ταυτόχρονα μαρτυρία γι' αὐτούς. «Μαρτυρῶ», λέγει, βεβαιώνω, ὅτι «ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν». Ἐνδιαφέρονται ζωηρά γιά τά θέματα τῆς πίστεως, θέλουν νά βρίσκονται στόν δρόμο τοῦ Θεοῦ καί νά ὑπερασπίζονται τήν ἀλήθειά Του. Ἔχουν φιλότιμο καί ζῆλο, «ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν». Ὁ ζῆλος τους γιά τόν Θεό καί τόν Νόμο Του δέν εἶναι φωτισμένος καί καθαρός. Καί τοῦτο διότι βρίσκονται στήν ἄγνοια. Ἀγνοοῦν τή δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, τό πῶς δηλαδή ὁ Θεός ἑτοίμασε καί προσφέρει στούς ἀνθρώπους τή δικαίωση, τή σωτηρία καί τόν ἁγιασμό. Μέσα δέ σ' αὐτή τήν ἄγνοιά τους θέλησαν νά στήσουν, νά ἀποδείξουν ἰσχυρή καί σωτηριώδη τήν ἀρετή πού μέ τίς δικές τους δυνάμεις θά ἐπετύγχαναν. Μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις ὅμως δέν ὑπετάγησαν, ἀρνήθηκαν νά σκύψουν τό κεφάλι καί νά ἀποδεχθοῦν τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Ἀρνήθηκαν μέ τρόπο πεισματικό, γεμάτο ἀντίδραση τόν Θεάνθρωπο Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν· Ἐκεῖνον πού εἶναι ὁ στόχος καί ὁ σκοπός στόν ὁποῖο ἀπέβλεπε καί πρός τόν ὁποῖο προσανατόλιζε τόν ἄνθρωπο ὁ Μωσαϊκός Νόμος. Ἐκεῖνον πού μόνος χαρίζει τή σωτηρία σέ καθένα πού θά πιστεύσει σ' Αὐτόν.

Αὐτά τά λόγια τονίζουν τήν εὐγένεια τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀποστόλου καί τήν ἀνεξικακία του. Κάμνει λόγο γιά τούς φανατικούς Ἰουδαίους σάν νά μήν τόν εἶχαν καταδιώξει, σάν νά μήν εἶχε φθάσει στό χεῖλος τοῦ θανάτου ἀπό τή μανία τους. Ἄνθρωπος ἐξαγιασμένος, ἄνθρωπος πού ὑψώνεται πάνω ἀπό τίς περιστάσεις, προσπαθεῖ νά ἐπισημάνει καί νά τονίσει τά καλά στοιχεῖα τοῦ χαρακτήρα τους. Τούς δικαιολογεῖ καί γίνεται δηλαδή μάρτυρας ὑπεράσπισής τους. Ὁ Ἅγιος Γεννάδιος Κωνσταντινουπόλεως παρουσιάζει τόν Παῦλο νά λέγει ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, κινούμενοι ἀπό θεῖο ζῆλο, ἀνέλαβαν τόν πόλεμο κατά τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

Μέ τόν τρόπο αὐτό μᾶς διδάσκει ὁ θεῖος Ἀπόστολος ὅτι ἔχουμε χρέος νά λέμε καί γιά τούς χειρότερους ἐχθρούς μας ὅ,τι καλύτερο βρίσκουμε στή ζωή καί τόν χαρακτήρα τους, ἐφαρμόζοντας ἔτσι τόν εὐαγγελικό λόγο «εὐλογεῖτε τούς καταρωμένους ὑμᾶς». Μᾶς διδάσκει ὅτι δέν πρέπει νά σκληρύνεται ἡ καρδιά μας ἀπό τίς παρεκτροπές ἤ τίς πλάνες τῶν συνανθρώπων μας, νά μήν ἀγανακτοῦμε εἰς βάρος τους καί νά μή τούς ἀποστρεφόμαστε. Ὁ Κύριός μας δέν ἐμποδίζεται ἀπό τίς ἀδυναμίες ἤ τίς παρεκτροπές τῶν ἀνθρώπων. Ἡ σωτηρία πού

προσφέρει εἶναι συνυφασμένη μέ τήν Παντοδυναμία Του καί προσφέρεται «δωρεάν» σέ κάθε καλοπροαίρετο ἄνθρωπο.

Πρό Χριστοῦ ἴσχυε ὁ ἄτεγκτος Μωσαϊκός Νόμος. Αὐτός καθόριζε πώς θά σωθεῖ μόνο ὅποιος τηροῦσε μέ ἀκρίβεια ὅλες τίς ἐντολές καί θά ἀποδεικνυόταν σέ ὅλα ἄμεμπτος. Μετά Χριστόν ὅμως ἡ διά Πίστεως δικαιοσύνη θέτει ἄλλους ὅρους. Λέγει στόν κάθε ἄνθρωπο: Μή θεωρήσεις δύσκολη τή σωτηρία σου καί μή χάσεις τό θάρρος σου γιά τήν ἐπίτευξή της. Δέν σοῦ ζητοῦνται πράγματα ὑπερβολικά ἤ ἀκατόρθωτα. Δέν σοῦ ζητεῖται νά ἀνεβεῖς στόν οὐρανό καί νά βρεῖς ἐκεῖ τόν Μεσσία, οὔτε νά κατεβεῖς στόν Ἅδη, γιά νά ἀναστήσεις τόν Χριστό, πού θυσιάστηκε καί τάφηκε γιά μᾶς. Ἕνα λόγο χρειάζεται νά πεῖς πού εἶναι πολύ κοντά σου, πρόχειρο καί εὔκολο, ἀφοῦ βρίσκεται μέσα στήν καρδιά σου καί τό στόμα σου. Κι αὐτό εἶναι ἡ πίστη πού κηρύττουν οἱ Ἀπόστολοι. Διότι πραγματικά, ἄν παραδεχθεῖς καί ὁμολογήσεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, καί πιστεύσεις ὅτι ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς καταργώντας ὁριστικά τόν θάνατο καί τήν ἁμαρτία, θά σωθεῖς. Τό πρῶτο βῆμα πού ἐξασφαλίζει τή δικαίωση τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ ἐγκάρδια καί εἰλικρινής του πίστη. Καί στή συνέχεια ἡ ὁμολογία αὐτῆς τῆς πίστης. Αὐτή ἐπιστεγάζει καί ὁλοκληρώνει τή σωτηρία. Τότε ὅμως εἶναι γνήσια καί ἀληθινή ἡ ὁμολογία μας, ὅταν ἐπηρεάζει καί διαμορφώνει ὁλόκληρη τή ζωή μας.

Ἡ τοποθέτηση αὐτή τοῦ Ἀποστόλου μᾶς λέγει ὅτι οἱ ὅροι πού θέτει ὁ Χριστός γιά τή σωτηρία μας εἶναι πάρα πολύ ἁπλοί. Προϋποτίθενται ὅμως καί προαπαιτοῦνται, κυρίως, γιά νά φανεῖ πόσο ὥριμοι εἴμαστε πνευματικά, καί πόσο θέλουμε νά εἴμαστε χριστιανοί.

* * *

Δύο πράγματα λοιπόν νά κρατήσουμε ἀπό τό ἀποστολικό μας ἀνάγνωσμα. Πρῶτον τήν ἀγάπη πρός τούς ἄλλους ἀνθρώπους ὅσο κι ἄν μᾶς πικραίνουν, μᾶς ἀδικοῦν ἤ μᾶς διώκουν. Πόθος μας καί προσευχή καί ἀγώνας μας νά εἶναι ἡ ἐπιστροφή τους στόν Χριστό καί τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία Του. Δεύτερον ὅτι οἱ ὅροι πού θέτει ὁ Χριστός γιά τή σωτηρία μας εἶναι πολύ ἁπλοί. Ἀνάμεσα σ᾽ αὐτούς εἶναι καί ἡ ὁμολογία τῆς πίστης μας· ὁμολογία πού θά διαμορφώνει τή ζωή μας.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Θ΄ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Πρωτ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομικοῦ

(Ματθ. ιδ΄, 22-34)

*« **22** Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. **23** Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. **24** Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. **25** Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. **26** Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμά ἐστι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. **27** Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. **28** Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σὲ ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα· **29** ὁ δὲ εἶπεν, Ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. **30** Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με. **31** Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὀλιγόπιστε! εἰς τί ἐδίστασας; **32** Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. **33** Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ. **34** Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ ».*

Μετά τό θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων, ὁ Χριστός μένει μόνος. Ἀποσύρεται. Προσεύχεται. Μᾶς δίνει παράδειγμα.

Εἶναι ὅμως δυνατό γιά μᾶς κάτι τέτοιο σήμερα; Κι αὐτό, γιατί εἴμαστε ἄνθρωποι ἐργασίας. Δράσης. Ἐξωστρέφειας.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀσχολεῖται μέ πολλά ἄλλα καί ὄχι μέ τόν κυρίως ἑαυτό του.

Γνωρίζει πολλά. Ἀγνοεῖ ὅμως τόν ἐσωτερικό του κόσμο.

Προτιμᾶ τόν θόρυβο. Ἀποφεύγει τήν ἡσυχία. Τή σιωπή. Τή μόνωση. Φοβᾶται νά μείνει μέ τόν ἑαυτό του μόνος. Γιατί τόν φοβίζει. Τόν συντρίβει τό κενό καί τό χάος πού πολλές φορές συναντᾶ μέσα του. Ὁ ρυθμός, πάντως, τῆς σύγχρονης ζωῆς, τό οἰκογενειακό περιβάλλον τόν δυσκολεύουν γιά κάτι οὐσιαστικώτερο. Βαθύτερο.

Ἄν ὅμως θέλουμε νά ἐπιβιώσουμε πνευματικά, εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιδιώξουμε κάτι τέτοιο. Νά βρίσκουμε μικρότερα ἤ μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα καί κάποιους ἤρεμους καί ἥσυχους τόπους. Γιά νά βρεθοῦμε μέ τόν ἑαυτό μας.

Χρειάζεται κάποτε νά κλείει ἡ πόρτα τῆς ψυχῆς ἀφήνοντας ἔξω τούς ἐξωτερικούς περισπασμούς. Τίς ἐνασχολήσεις περί πολλά. Τίς ἀγωνίες τῆς καθημερινότητας. Τά ἄγχη της.

Μόνο ἔτσι θά μπορέσουμε νά δοῦμε τά καλά καί τά ἄσχημά μας. Τό μεγαλεῖο καί τήν ἀθλιότητά μας. Τό παρελθόν μας. Τούς μικρούς καί τούς μεγάλους σταθμούς τῆς ζωῆς μας. Νά ἐλέγξουμε τήν πορεία μας. Ν' ἀναθεωρήσουμε τά λάθη μας. Ν' ἀκούσουμε τή φωνή τῆς συνείδησής μας. Τούς ἀσίγαστους πόθους τῆς ψυχῆς μας.

Ὅταν μάθουμε καί βροῦμε τόν χῶρο τῆς καρδιᾶς μας, ζοῦμε στιγμές ὄμορφες. Πού δύσκολα περιγράφονται.

Ἡ καρδιά μας γίνεται ἕνα κομμάτι τοῦ χαμένου Παραδείσου.

Τότε εἶναι φυσικό νά Τόν ἀναζητήσουμε. Νά Τόν ἱκετεύσουμε νά ἔλθει. Καί ἔχουμε τόσα νά ποῦμε, ὅπως ὕμνους. Εὐχαριστίες. Δοξαστικά.

Ὁ χριστιανός τότε βγαίνει ἀνανεωμένος. Γαλήνιος. Χαρούμενος. Δυνατός. Πιό συγκροτημένος.

Ἄς τό ἐπιδιώξουμε, λοιπόν.

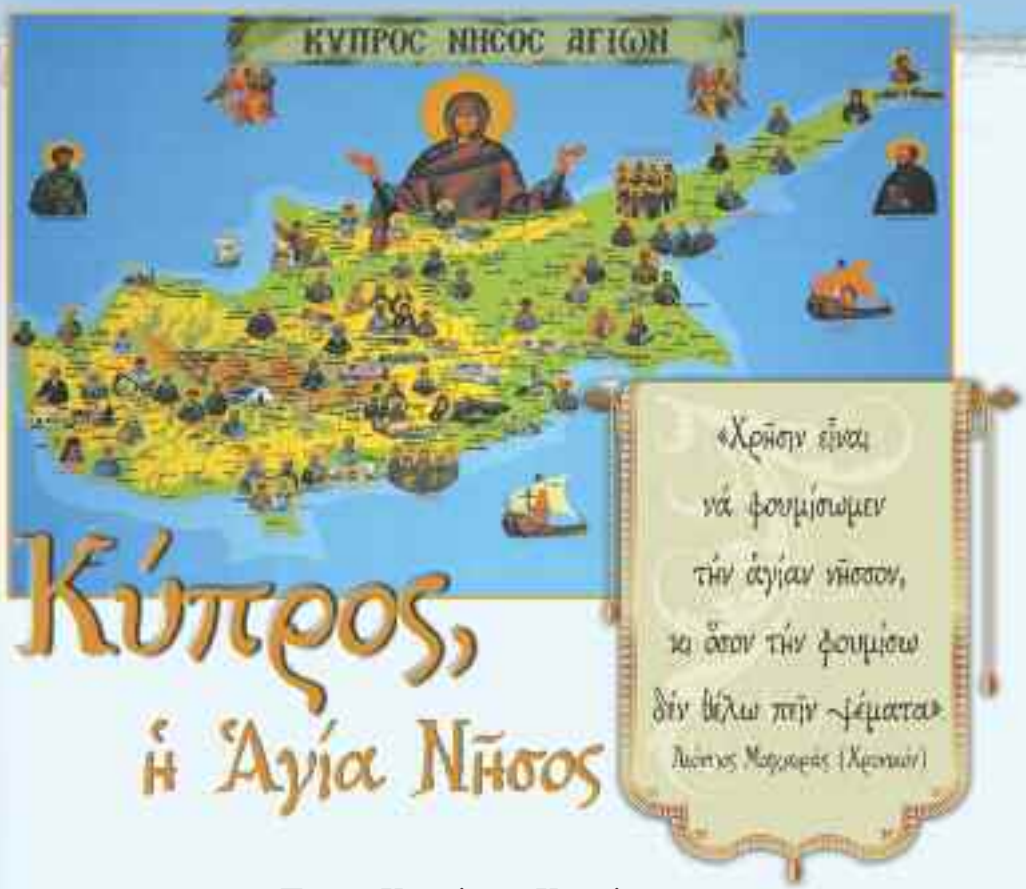

Κύπρος, ἡ Ἁγία Νῆσος

Πρωτ. Κυριάκου Κυριάκου
Θεολόγου

Στήν Καινή Διαθήκη ὅλα τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἀποκαλοῦνταν ἅγιοι. Ὁ ὅρος αὐτός, μεταγενέστερα, χαρακτήρισε πρῶτα τούς μάρτυρες, τούς ὁποίους ἡ πρώτη Ἐκκλησία τίμησε μέ ἰδιαίτερο τρόπο. Ἀργότερα καί μετά τήν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ (περίπου 313 μ.Χ. καί ἐντεῦθεν), ἅγιοι ὀνομάστηκαν καί οἱ ὁμολογητές τῆς πίστεως, ἀλλά καί οἱ ἐν ἀσκήσει καί ὁσιότητι βίου διαλάμψαντες[1]. Οἱ Ἅγιοι καί οἱ Μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας μας, κατέχουν μετά τόν Ἰησοῦ Χριστό καί τήν Θεοτόκο, κεντρική θέση στή ζωή τῶν πιστῶν. Μέ τή ζωή, τούς πνευματικούς ἀγῶνες καί τό μαρτύριό τους, ἀποτελοῦν τή συνεχῆ μαρτυρία τῆς πραγμα-

1. Γαλίτη Γεωργίου, «Ἅγιος», *Μεγάλη Ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἐγκυκλοπαίδεια*, τ. 1, σ. 139, Ἀθήνα χ.χ.

τικῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσά μας[2].

Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶ τούς ἁγίους μέ τήν ἀνέγερση ναῶν ἐπί τοῦ μαρτυρίου τους ἤ τοῦ τάφου τους ἤ ἀλλοῦ, τούς ὁποίους καθαγιάζει μέ τά ἱερά τους λείψανα, μέ τήν ἀπόδοση τιμητικῆς προσκύνησης στά λείψανά τους, τή θέσπιση εἰς μνήμην τούς διαφόρων ἑορτῶν, τή σύνταξη ἀσματικῶν ἀκολουθιῶν γιά τήν ἐπένδυση τῶν πιό πάνω ἑορτῶν καί ἐν τέλει τήν ἐπίκληση τῶν πρεσβειῶν τους μέ πίστη γιά τή θετική ἔκβαση τῆς μεσιτείας τους πρός τόν Θεό[3].

Ἡ ἁγιότητα χαρακτηρίστηκε ὡς ἡ ἐμπειρική βίωση καί ἡ συνεχής δημιουργική φανέρωση τῆς ἐν Χριστῷ ἀνακαίνισης τοῦ ἀνθρώπου[4]. Ὡς τέτοια λειτούργησε καί στή νῆσο Κύπρο, πού εὑρισκόμενη στό ἀνατολικότερο σημεῖο τῆς Μεσογείου, λόγω τῆς θέσης της, πέρασε -καί περνᾶ- μία πολυτάραχη ἱστορία, ἀλληλένδετη πάντα μέ τήν ἱστορική πορεία τοῦ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ χώρου, κυρίως ὅμως, τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθόδοξης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὅπως μᾶς ἀναφέρουν οἱ «Πράξεις Ἀποστόλων»[5], μεταξύ τῶν πρώτων πού δέχτηκαν τόν χριστιανισμό καί τόν μετέδωσαν ἐκτός τῆς Ἱερουσαλήμ καί στήν Κύπρο, ἦταν καί ἄνδρες Κύπριοι. Ἀκολούθησαν οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καί Βαρνάβας, οἱ ὁποῖοι διέσχισαν ὁλόκληρη τήν Κύπρο κηρύττοντας. Σέ τρίτη φάση, ὁ Βαρνάβας μαζί μέ τόν ἀνιψιό του Ἀπόστολο καί Εὐαγγελιστή Μάρκο ἐργάστηκαν μέ κέντρο τή Σαλαμίνα καί ὁ χριστιανισμός ἐξαπλώθηκε σέ ὅλες τίς πόλεις[6]. Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὁ πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, μαρτύρησε τό 57 μ.Χ. ἔξω ἀπό τή Σαλαμίνα, ὅπου βρίσκεται καί ὁ τάφος του[7].

---

2. Παπαδόπουλου Στυλιανοῦ (ἐπιμ.), Ὁ Ἅγιος καί ὁ Μάρτυρας στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, *Εἰσηγήσεις ΙΒ΄ Συνεδρίου Πατερικῆς Θεολογίας*, Ἀθήνα 1994.

3. Τσάμη, ὅπ.π., σ. 54.

4. Τσάμη Δημητρίου, *Ἁγιολογία τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 7.

5. Κεφάλαια 11-15.

6. Οἰκονόμου Χρήστου, *Οἱ ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο*, Λευκωσία 1991.

7. Ἀγγελόπουλου Ἀθανασίου, *Ἐκκλησιαστική ἱστορία. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου στό παρελθόν καί στό παρόν*, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 23-28.

Ἡ Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος μέ τόν 8ο Κανόνα της κατοχύρωσε τό Αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Ἡ πνευματική ἄνθιση τῆς νήσου μέ τίς δεκατρεῖς Ἐπισκοπές, τά περίφημα Μοναστήρια καί τούς ξακουστούς ἀναχωρητές της, ἀνακόπηκε τό 1192 μέ τήν κατάληψη τῆς νήσου ἀπό τούς Φράγκους. Ἡ Ἐκκλησία καί ὁ Ὀρθόδοξος λαός διώκονται ἀνελέητα. Μειώνονται οἱ Ἐπίσκοποι σέ τέσσερεις καί ἐκτοπίζονται ἀπό τίς ἕδρες τους, τίς ὁποῖες καταλαμβάνουν Λατίνοι. Πολλά Μοναστήρια ἐρημώνονται καί ἡ ὁποιαδήποτε πνευματική ἀντίσταση καταπνίγεται στό αἷμα. Χαρακτηριστικό εἶναι τό μαρτύριο τῶν 13 Μοναχῶν τῆς Μονῆς Καντάρας τό 1231. Κι ὅμως, οἱ διωγμοί αὐτοί δέν στάθηκαν ἱκανοί νά κάμψουν τό Ὀρθόδοξο φρόνημα τοῦ λαοῦ[8].

Τό 1571 νέος φοβερός κατακτητής ἐνέσκηψε. Οἱ ἀλλόθρησκοι Τοῦρκοι. Κατά τή γνωστή τους μέθοδο ἔδωσαν σχετική θρησκευτική ἐλευθερία στούς ραγιάδες καί κάποια προνόμια στήν Ἐκκλησία, ἀναγνωρίζοντας τόν ἑκάστοτε Ἀρχιεπίσκοπο ὡς ἀρχηγό τῶν Ὀρθοδόξων Ρωμηῶν. Ἡ δουλεία, ὅμως, οἱ διώξεις, οἱ δυσβάστακτοι φόροι καί οἱ ἐξισλαμισμοί συνεχίστηκαν ἀδιάκοπα μέχρι τό 1878, ἔτος κατά τό ὁποῖο ἡ Κύπρος ἐνοικιάσθηκε (!) στούς Ἄγγλους[9]. Σέ πολλά χωριά, οἱ Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι κάτοικοι ἐξισλαμίστηκαν τά προηγούμενα χρόνια, μή ἀντέχοντας τουρκικούς φόρους καί ἀρκετοί ἀπό αὐτούς ζοῦσαν ὡς Κρυπτοχριστιανοί, «Λινοβάμβακοι». Δυστυχῶς, μέ διάφορα ἐμπόδια τῶν Ἄγγλων, ἀλλά καί ἐνίοτε τήν ἄρνηση τῆς Ἐκκλησίας, δέν ἐπανῆλθαν ποτέ καί ἀποτέλεσαν τήν πλειοψηφία τῆς νεοεμφανισθείσας, τότε, «κοινότητας τῶν Τουρκοκυπρίων»[10].

Παράλληλα, ὅμως, στά χρόνια

8. Παπαγεωργίου Ἀθανασίου, *Σύντομος ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου*, Λευκωσία 1962, σ. 34 επ.

9. Μιτσίδη Ἀνδρέου Ν., Σύντομος ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, *Ἑορτολόγιον Ἐκκλησίας Κύπρου*, Λευκωσία 2009, σ. 18-20.

10. Παπαδόπουλου Φαίδωνα, Τούρκοι, *Μουσουλμάνοι ἤ Κρυπτοχριστιανοί (Λινοβάμβακοι)*, Θεσσαλονίκη 2002.

τῆς τουρκοκρατίας «ἤθλησαν μέχρις αἵματος» οἱ νεομάρτυρες, οἱ ὁποῖοι ἦταν τό ἡρωικό ἀνάχωμα στούς μαζικούς ἐξισλαμισμούς λειτουργώντας ὡς πρότυπο καί ἔμπνευση[11]. Γιά τούς Νεομάρτυρες, λειτούργησε ἄριστα αὐτό πού ὁ Ἱππόλυτος γράφει: «Ἡνίκα ἄν τις τῶν Ἁγίων ἐπί μαρτύριον κληθῇ καί μεγαλεῖα τινά ὑπό Θεοῦ εἰς αὐτόν γεννηθῇ, εὐθέως πάντες ἰδόντες θαυμάζουσιν..., πολλοί δέ δι' αὐτῶν πιστεύσαντες, ὡσαύτως καί αὐτοί Μάρτυρες Θεοῦ γίνονται»[12].

Ἀπό τά ἀποστολικά χρόνια, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἀναπτύχθηκε καί ἀνέδειξε τέτοιο πλῆθος Ἁγίων, ὥστε νά ὀνομαστεῖ «Ἁγία νῆσος». Καί, πραγματικά, ὁ κατάλογος τῶν ἁγίων πού εὐαρέστησαν τόν Θεό στήν Κύπρο μέ τήν Ἁγιότητα τοῦ βίου τους, τή διδασκαλία ἤ τό μαρτύριό τους, εἶναι πολύ μεγάλος. Ἔχουν ἐπισήμως καταγραφεῖ περί τούς 240[13]. Ὁ συγκριτικά μέ ἄλλες τοπικές Ἐκκλησίες μεγάλος ἀριθμός ἁγίων, δέν εἶναι μονοσήμαντος. Ὑπάρχει ποικιλία ὡς πρός τίς τάξεις τῶν ἁγίων (ἄνδρες-γυναῖκες, ἀπόστολοι, μάρτυρες, πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅσιοι, ὁμολογητές, νεομάρτυρες), τήν ἐποχή τῆς ἀκμῆς τους, ἀλλά καί τήν καταγωγή τους[14]. Εὐγνωμοσύνης ἕνεκεν, οἱ Κύπριοι τιμοῦν ἀναλόγως τούς ἁγίους τους, ἀναγείροντας ναούς καί σεβάσματα, ἱστορώντας εἰκόνες καί πανηγυρίζοντας καί λιτανεύοντας πορευόμενοι τήν ὁδό πρός τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι οἱ ἅγιοι τῆς νήσου μας, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀποτέλεσαν καί ἀποτελοῦν μέχρι τίς μέρες μας τό καύχημα καί τό στήριγμα τῶν Χριστιανῶν τῆς Κύπρου.

---

11. Πάσχου Παντελῆ, *Ἅγιοι οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ - Εἰσαγωγή στήν Ἁγιολογία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα 1997, σ. 111.

12. ΒΕΠΕΣ 6, 55.

13. Μακαρίου Γ΄, Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, *Κύπρος ἡ Ἁγία Νῆσος*, Λευκωσία, 1997².

14. Βασιλείου, Μητροπολίτου Κωνσταντίας, «Κύπρος Νῆσος Ἁίων», *Εἰσήγηση στό Α΄ Συνέδριο Κυπριακῆς Ἁγιολογίας Ἱερᾶς Μητρόπολης Κωνσταντίας-Ἀμμοχώστου*, 2012, σ. 1.

Ἐπιμέλεια:
Πρωτ. Κωνσταντίνου Κωνσταντίνου
Θεολόγου

(Συνέχεια ἀπό το προηγούμενο τεῦχος)

Ἀκούσαμε λοιπόν ποιός εἶναι ὁ τέλειος φόβος τῶν ἁγίων καί ποιός εἶναι ὁ ἀρχικός φόβος τῆς δικῆς μας καταστάσεως καί ἀπό ποῦ ξεκινάει κανείς καί ποῦ φτάνει μέ τόν φόβο τοῦ Θεοῦ. Τώρα λοιπόν μᾶς ἀπομένει νά μάθουμε τό πῶς ἔρχεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καί νά ποῦμε ποιά εἶναι αὐτά πού μᾶς ἀποξενώνουν ἀπ' αὐτόν.

Εἶπαν οἱ Πατέρες ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποκτάει τόν φόβο τοῦ Θεοῦ: Μέ τή διαρκῆ «μνήμη τοῦ θανάτου» καί τῶν τιμωριῶν. Μέ τό νά ἐρευνᾶ τόν ἑαυτό του κάθε βράδυ, πῶς πέρασε τήν ἡμέρα, καί κάθε πρωί πάλι, πῶς πέρασε τή νύχτα. Μέ τό νά μήν ἔχει παρρησία. Μέ τό νά ζήσει μέ κάποιον ἄλλον ἄνθρωπο πού πραγματικά φοβᾶται τόν Θεό. Γιατί λέγεται ὅτι ρώτησε ἕνας ἀδελφός κάποιον ἀπό τούς Γέροντες: «Τί νά κάνω, πάτερ, γιά νά φοβᾶμαι τόν Θεό;» Καί τοῦ λέει ὁ Γέροντας: «Πήγαινε νά ζήσεις μαζί μέ κάποιον πού φοβᾶται τόν Θεό, καί καθώς ἐκεῖνος θά ζεῖ τόν φόβο τοῦ Θεοῦ, θά μάθεις καί σύ πῶς νά τόν φοβᾶσαι».

Διώχνουμε δέ τόν φόβο τοῦ Θεοῦ μακριά μας κάνοντας ὅλα τά ἀντίθετα ἀπ' αὐτά πού ἀναφέραμε,

1. Ἀββᾶ Δωροθέου, *Ἔργα Ἀσκητικά*, Ἐκδόσεις Ἑτοιμασία, Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Καρέας 1991.

δηλαδή μέ τό νά μήν ἔχουμε «μνήμη θανάτου» καί τῶν τιμωριῶν, νά μήν προσέχουμε τούς ἑαυτούς μας, νά μήν ἐξετάζουμε πῶς περάσαμε, ἀλλά νά ζοῦμε ἀδιάφορα καί μ' ἀδιάφορους πνευματικά νά συναναστρεφόμαστε, καί ἀκόμα ἔχοντας παρρησία. Αὐτό εἶναι χειρότερο ἀπ' ὅλα. Αὐτό εἶναι τέλειος ἀφανισμός. Γιατί, τί ἄλλο διώχνει μακριά ἀπό τήν ψυχή τόν φόβο τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἡ παρρησία; Γι' αὐτό, ὅταν ρώτησαν τόν ἀββᾶ Ἀγάθωνα γιά τήν παρρησία, εἶπε ὅτι μοιάζει μέ μεγάλο καύσωνα, πού ὅταν ἔλθει, ὅλοι τρέχουν νά κρυφτοῦν καί πού καταστρέφει τούς καρπούς τῶν δένδρων[2]. Βλέπετε, ἀδελφοί μου, τί δύναμη ἔχει τό πάθος; Βλέπετε τί ὀργή; Καί ὅταν τόν ξαναρώτησαν: «Πραγματικά, εἶναι τόσο φοβερή ἁμαρτία ἡ παρρησία»; Ἀπάντησε:«Δέν ὑπάρχει χειρότερο πάθος ἀπό τήν παρρησία, γιατί αὐτή εἶναι ἡ μητέρα ὅλων τῶν παθῶν». Πολύ καλά καί μέ πολλή σύνεση εἶπε ὅτι εἶναι μητέρα ὅλων τῶν παθῶν, ἐπειδή αὐτή διώχνει τόν φόβο τοῦ Θεοῦ ἀπό τήν ψυχή. Γιατί, ἄν μέ τόν φόβο τοῦ Κυρίου ἀπομακρύνεται κανείς ἀπό κάθε κακό, ὁπωσδήποτε, ὅπου δέν ὑπάρχει φόβος Θεοῦ, ἐκεῖ βρίσκεται κάθε πάθος. Ὁ Θεός νά γλυτώσει τίς ψυχές μας ἀπό τό καταστροφικό πάθος τῆς παρρησίας. Καί ἡ παρρησία ἐκφράζεται μέ πολλούς τρόπους. Παρρησιάζεται κανείς καί μέ τά λόγια καί μέ τήν ἀφή καί μέ τό βλέμμα. Φτάνει κανείς ἀπό τήν παρρησία καί στήν ἀργολογία, καί στό νά κουβεντιάζει γιά κοσμικά πράγματα καί στό νά κάνει ἀστεῖα καί νά προξενεῖ ἄσεμνα γέλια. Παρρησία εἶναι τό νά ἀγγίζεις κάποιον χωρίς νά ὑπάρχει ἀνάγκη, τό νά ἁπλώσεις τό χέρι σου σέ κάποιον γιά ν' ἀστειευτεῖς, τό νά σπρώξεις κάποιον ἤ νά τοῦ ἁρπάξεις κάτι, τό νά κοιτάζεις κάποιον μέ ἀναίδεια. Αὐτά ὅλα τά γεννάει ἡ παρρησία. Αὐτά ὅλα γίνονται γιατί δέν ὑπάρχει στή ψυχή φόβος Θεοῦ. Καί ἀπ' αὐτά φτάνει κανείς σιγά – σιγά καί σέ τέλεια καταφρόνηση[3]. Γι' αὐτό, ὅταν παρέδιδε ὁ Θεός τίς ἐντολές τοῦ νόμου, ἔλεγε: «Κάνετε εὐλαβεῖς τούς υἱούς τοῦ Ἰσραήλ»[4]. Γιατί χωρίς τήν εὐλάβεια οὔτε τόν ἴδιο τόν Θεό δέν τιμάει κανείς, οὔτε κἄν δίνει προσοχή, ἔστω καί μία φορά, σ' ὁποιαδήποτε ἐντολή. Γι' αὐτό δέν ὑπάρχει τίποτα πιό ἐπιζήμιο ἀπό τήν παρρησία. Γι' αὐτό εἶναι ἡ μητέρα ὅλων τῶν παθῶν,

2. Ἀββᾶ Ποιμήν P.G. 65, 337B.

3. Τέλεια καταφρόνηση: Μέ τόν ὅρο αὐτό στήν ἀσκητική γλώσσα φανερώνεται ἡ ψυχική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχει σάν κύριο χαρακτηριστικό τήν ἀδιαφορία γιά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τήν ὁλοσχερῆ πώρωση τῆς συνειδήσεως.

4. Λευϊτικό 15, 31.

ἐπειδή ἀπομακρύνει τήν εὐλάβεια, ἐπειδή διώχνει τόν φόβο τοῦ Θεοῦ, ἐπειδή γεννάει τήν καταφρόνηση.

Ἐπειδή ἔχετε παρρησία μεταξύ σας, γι' αὐτό καί δέν ἔχετε σεβασμό καί μιλᾶτε ἄσχημα καί πληγώνετε ὁ ἕνας τόν ἄλλο. Καί ἄν ἕνας σᾶς δεῖ κάτι πού δέν ὠφελεῖ, φεύγει, τό κουβεντιάζει καί τό βάζει στήν καρδιά τοῦ ἀδελφοῦ. Καί δέν βλάπτεται μόνον αὐτός, ἀλλά βλάπτει καί τόν ἀδελφό του, βάζοντας στήν καρδιά του τό θανατηφόρο σπέρμα τοῦ κακοῦ. Καί ἐνῶ πολλές φορές ἔχει τόν νοῦ του στήν προσευχή ἤ σέ κάποιο ἄλλο καλό πράγμα, πάει ὁ ἄλλος καί τοῦ δίνει θέμα ν' ἀπασχολεῖται, καί ὄχι μόνον ἐμποδίζει τήν πνευματική του ὠφέλεια, ἀλλά τοῦ φέρνει καί πειρασμό. Καί δέν ὑπάρχει τίποτα πιό βαρύ, τίποτα πιό καταστρεπτικό, ἀπό τό νά κάνει κανείς κακό, ὄχι μόνο στόν ἑαυτό του, ἀλλά καί στούς ἄλλους.

Ἄς ἔχουμε εὐλάβεια, ἀδελφοί μου, ἄς φοβόμαστε τήν καταστροφή, τή δική μας καί τῶν ἄλλων. Ἄς τιμοῦμε ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί ἄς προσέχουμε ὥστε οὔτε νά σηκώνουμε τά μάτια μας στά πρόσωπα τῶν ἄλλων. Γιατί καί αὐτό, ὅπως εἶπε κάποιος ἀπό τούς Γέροντες, εἶναι εἶδος παρρησίας. Καί ἄν κάποτε συμβεῖ καί δεῖ κανείς τόν ἀδελφό του ν' ἁμαρτάνει, οὔτε νά τόν ἀποστραφεῖ καί νά σιωπήσει καί νά τόν ἀφήσει νά καταστραφεῖ, οὔτε πάλι νά τόν βρίσει καί νά τόν καταλαλήσει, ἀλλά μέ συμπάθεια καί φόβο Θεοῦ ν' ἀναφέρει τό γεγονός σέ κάποιον πού εἶναι σέ θέση νά τόν διορθώσει, ἤ νά τοῦ μιλήσει ὁ ἴδιος μέ ἀγάπη καί ταπείνωση λέγοντας: «Συγχώρεσέ με, ἀδελφέ μου, γιατί σάν ἄνθρωπος πού δέν ἔχω μάθει νά βλέπω τά χάλια μου, παρατηρῶ ὅτι ἴσως δέν κάνουμε καλά αὐτό ἐδῶ τό πράγμα». Καί ἄν δέν τόν ἀκούσει, ἄς τό πεῖ σέ ἄλλον, σ' ὅποιον ἡ συνείδησή του τόν πληροφορεῖ ὅτι εἶναι εὐλαβής. Ἄς τό πεῖ στόν προεστῶτα του ἤ στόν ἡγούμενο, ἀνάλογα μέ τό μέγεθος τοῦ σφάλματος, κι ἄς ἡσυχάσει. Ἀλλά, ὅπως εἴπαμε, νά τό πεῖ μέ σκοπό νά διορθώσει τόν ἀδελφό του καί ὄχι γιά φλυαρία ἤ καταλαλιά ἤ γιά ἐξουδένωσή του, χωρίς νά θέλει νά τόν διαπομπεύσει, χωρίς νά τόν κατακρίνει, χωρίς νά προφασίζεται ὅτι δῆθεν θέλει νά τόν διορθώσει, ἔχοντας μέσα τοῦ κάποια κακή πρόθεση ἀπ' ὅσες ἀνέφερα. Γιατί πραγματικά, καί στόν ἴδιο τόν Γέροντά του ἄν πεῖ κανείς κάτι, χωρίς νά ἔχει τήν πρόθεση νά διορθώσει τόν πλησίον ἤ γιατί ὁ ἴδιος σκανδαλίστηκε, εἶναι ἁμαρτία, εἶναι καταλαλιά. Ἀλλ' ἄς ἐξετάσει τήν καρδιά του καί ἄν ἔχει κάποια ἐμπαθῆ τάση, νά μήν τό πεῖ. Ἄν ὅμως παρατηρεῖ μέ ἀκρίβεια μέσα του ὅτι πραγματικά ἀπό συμπάθεια καί γιά τήν ὠφέλεια τοῦ πλησίον θέλει νά τό πεῖ, τόν ἐνοχλεῖ ὅμως καί κάποιος λογισμός μέσα του ἐμπαθής, νά ἀναφέρει στόν Γέροντα μέ ταπείνωση καί τό δικό του ἁμάρτημα καί τοῦ πλησίον λέγοντας: «Ἡ

μέν συνείδησή μου μέ πληροφορεῖ ὅτι θέλω νά τό πῶ γιά τή διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλά αἰσθάνομαι ὅτι μέσα μου ἔχει μπλεχτεῖ καί κάποιος λογισμός, εἴτε γιατί εἶχα κάποτε κάτι ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ, εἴτε γιατί κάποιος ἀπατηλός λογισμός θέλει νά μ' ἐμποδίσει νά τό πῶ καί νά διορθωθεῖ, δέν ξέρω». Καί τότε ὁ Γέροντας θά τοῦ πεῖ ἄν πρέπει νά τό πεῖ ἤ ὄχι.

Πολλές φορές λέει κανείς κάτι χωρίς νά ἔχει σκοπό οὔτε νά ὠφελήσει τόν ἀδελφό του, οὔτε νά ἐξομολογηθεῖ τόν σκανδαλισμό του, οὔτε ἐπειδή ἔχει κάποια μνησικακία, ἀλλά ἔτσι ἁπλά στή συζήτηση, ἀπό διάθεση ἀργολογίας. Καί τί χρειάζεται αὐτή ἡ φλυαρία; Πολλές φορές μάλιστα, μαθαίνει ὁ ἀδελφός ὅτι ἔλεγε γι' αὐτόν καί ταράζεται καί θλίβεται καί μεγαλώνει τό κακό. Γιατί ὅταν λέει κανείς κάτι μόνο καί μόνο γιά νά ὠφεληθεῖ ὁ ἄλλος, δέν ἐπιτρέπει ὁ Θεός νά ταραχθεῖ, δέν ἀφήνει νά ἐπακολουθήσει καμιά θλίψη καί βλάβη.

Ἀγωνιστεῖτε λοιπόν ὅπως εἴπαμε, νά φυλᾶτε τή γλώσσα σας, νά μή λέει κανείς σας κακό γιά τόν πλησίον, οὔτε νά πληγώνει κανένα μέ λόγο ἤ ἔργο ἤ μέ κίνηση ἤ μ' ὁποιοδήποτε ἄλλο τρόπο. Οὔτε νά εἴσαστε εὐέξαπτοι, ὥστε, ὅταν ἀκούσει κανείς σας ἀπό τόν ἀδελφό του ἕνα λόγο, νά θυμώνει ἤ νά ἀπαντάει καί αὐτός ἄσχημα ἤ νά παραμένει θλιμμένος μαζί του. Αὐτά δέν εἶναι σημάδια αὐτῶν πού ἀγωνίζονται. Αὐτά δέν τά κάνουν ὅποιοι θέλουν νά σωθοῦν.

Ἀποκτῆστε τόν φόβο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά μέ εὐλάβεια, ὥστε, ὅταν συναντιόσαστε, νά σκύβει καθένας τό κεφάλι του μπροστά στόν ἀδελφό του, ὅπως εἴπαμε, ταπεινώνοντας τόν ἑαυτό του, μπροστά στόν Θεό καί μπροστά στόν ἀδελφό του καί κόβοντας γιά χατήρι του τό θέλημά του. Πραγματικά εἶναι ἀξιέπαινο πράγμα τό νά παραχωρεῖ κάποιος διακονητής τή θέση του στόν ἀδελφό του καί νά τόν προτιμάει. Ὠφελεῖται αὐτός πού τήν παραχώρησε στόν ἄλλο. Ἐγώ δέ θυμᾶμαι νά ἔκανα τίποτα καλό, ἀλλ' ἄν πάντοτε μέ σκέπασε ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἀπ' αὐτό ξέρω ὅτι μέ σκέπασε, δηλαδή ἀπό τό ὅτι ποτέ δέν προτίμησα τόν ἑαυτό μου ἀπό τόν ἀδελφό μου, ἀλλά πάντα ἔβαζα πρῶτο τόν ἀδελφό μου...

Αὐτός δέ ὁ φιλάνθρωπος Θεός μας νά σᾶς χαρίσει τόν φόβο Του. Γιατί λέει ἡ Ἁγία Γραφή: «Νά φοβᾶσαι τόν Θεό καί νά τηρεῖς τίς ἐντολές Του. Γιατί μόνο μέσα σ' αὐτό τό σχῆμα βρίσκει καί ὁλοκληρώνει τόν προορισμό του κάθε ἄνθρωπος»[5].

5. Εκκλ. 12, 13.

Τό βιβλίο τῆς φύσης

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Μία ἀλλαγή στή μονοτονία τῆς ζωῆς τῶν γερόντων ἦταν ἡ ἐπίσκεψη κάποιων νέων ἀνθρώπων στό γηροκομεῖο. Ἦταν πολλή ἡ χαρά τῶν ἡλικιωμένων γιά τή ζωντάνια πού ἔδωσαν μέ τήν παρουσία τους καί μέ τή συναναστροφή τους. Σ' αὐτές τίς ἐπισκέψεις δίνεις καί παίρνεις πάντα. Δέν εἶναι μόνο ἡ χαρά τῶν γερόντων πού ἀμείβει. Εἶναι καί οἱ ὄμορφες ἱστορίες πού ἔχουν νά διηγηθοῦν καί ἡ σοφία πού ἔχουν νά μεταδώσουν. Αὐτή τή φορά μία πολύ σοφή σκέψη ἔμεινε χαραγμένη στή σκέψη τῶν νεαρῶν. Καθώς μία νέα ἀκούμπησε μία γλάστρα μέ ὁλάνθιστο λουλούδι σ' ἕνα τραπεζάκι, μία γιαγιά εὐχαριστώντας γιά τήν προσφορά εἶπε: «Τό λουλούδι, εἶναι σάν τό εἰκόνισμα. Τό βλέπεις καί δοξάζεις τόν Θεό».

Πολλοί ἀγαποῦν τά λουλούδια καί κάνουν περίτεχνες διακοσμήσεις μ' αὐτά ἤ ἀσχολοῦνται μέ τό φυσικό περιβάλλον, κάποτε ἀπολυτοποιώντας τήν ἀξία του. Ἡ γιαγιά πολύ ἁπλά ἔδωσε τήν πραγματική ἀξία τῆς ὀμορφιᾶς πού παραπέμπει στόν Δημιουργό καί προκαλεῖ σέ δοξολογία Του.

Ὁ Ὅσιος Πορφύριος μέ τήν ἴδια ἁπλότητα ἔλεγε, «ἡ φύση εἶναι τό μυστικό Εὐαγγέλιο... νά χαίρεσθε ὅσα μᾶς περιβάλλουν. Ὅλα μᾶς διδάσκουν καί μᾶς ὁδηγοῦν στόν Θεόν. Ὅλα γύρω μας εἶναι σταλαγματιές τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καί τά ἔμψυχα καί τά ἄψυχα καί τά φυτά καί τά ζῶα καί ἡ θάλασσα καί τό ἡλιοβασίλεμα καί ὁ ἔναστρος οὐρανός... Νά ἐκμεταλλεύεσθε τίς ὡραῖες στιγμές, πού προδιαθέτουν τήν ψυχή σέ προσευχή... Ὅταν σᾶς ἐνθουσιάζει ἕνα τοπίο... νά μή μένετε ἐκεῖ, νά πηγαίνετε πέρα ἀπό αὐτό, νά προχωρεῖτε σέ δοξολογία γιά ὅλα τά ὡραῖα, γιά νά ζεῖτε τόν μόνον Ὡραῖον...».

Δέν εἶναι πρωτάκουστα βέβαια αὐτά τά λόγια. Καθώς ἀρχίζει ὁ ἑσπερινός ἕνας ψαλμός-ὕμνος στόν Δημιουργό μᾶς ὁδηγεῖ μέ πολύ ποιητικό τρόπο στίς ἴδιες σκέψεις. Μᾶς μιλᾶ γιά τή σοφία καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, πού ὁ Ψαλμωδός, πολλούς αἰῶνες πρίν ἔλθει ὁ Χριστός στόν κόσμο μας, ἀνακαλύπτει μέσα στά θαυμάσια τῆς Δημιουργίας. «Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τόν Κύριον,» λέγει στήν ψυχή του. Εἶναι ἀρκετά ὅσα βλέπει γύρω του, γιά νά ἀνυψώσουν τήν καρδιά του καί νά τήν γεμίσουν

μέ προσευχή καί δοξολογία. Ἡ φύση ἀποκαλύπτει τόν Δημιουργό της καί διηγεῖται τή σοφία Του.

Ὁ οὐρανός καί τό φῶς σάν ἔνδυμα λαμπρό ἀποκαλύπτουν τό μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. Ὅλα εἶναι μέ τάξη καί σοφία τοποθετημένα, γράφει ὁ Ψαλμωδός. Τά σύννεφα θά ποτίσουν τά ψηλά βουνά, ἀλλά τά νερά κατευθύνονται καί ἀνάμεσα στά βουνά, ὅπου ὑπάρχουν ζωντανοί ὀργανισμοί, γιά νά ξεδιψάσουν καί νά ἐπιβιώσουν. Ἔτσι, ἄλλα ἀπό τά φυτά θά ποτιστοῦν ἀπό τά «ὑπερῶα» κι ἄλλα ἀπό τίς πηγές καί τά ποτάμια πού ρέουν μέσα στά φαράγγια. Τά ζῶα, πού περιπλανῶνται σέ ἔρημους τόπους, θά ξεδιψάσουν κι αὐτά ἀπό τά νερά τῶν πηγῶν καί τῶν ποταμῶν. Τά πουλιά θά κατασκηνώσουν στά δέντρα καί τούς θάμνους πού φυτρώνουν κοντά στά νερά. Καθένα ἔχει τήν κατοικία του καί τήν τροφή του. Γιά ὅλα ὑπάρχει ἕνα σοφό σχέδιο, πού ἐκφράζει τήν ἀγάπη τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἡ γῆ τόσους αἰῶνες δίνει ξανά καί ξανά, χωρίς νά ἐξαντλεῖται, τούς καρπούς πού ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται γιά νά τραφεῖ καί νά εὐχαριστηθεῖ. Ἡ δική μας πλεονεξία καί κακή χρήση ἔφερε κάθε εἴδους ἔλλειψη ἤ ἀνισορροπία. Ἡ γῆ ἔχει τούς νόμους πού ὁ Δημιουργός ἔβαλε γιά νά ἀνανεώνεται, νά καρποφορεῖ, νά παράγει καί νά τρέφει ὅλα τά ὄντα καί κυρίως τόν ἄνθρωπο. «Τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς καί οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου».

Ὁ ἥλιος, σάν νά εἶναι νοήμων, γνωρίζει τήν καθημερινή του πορεία. Χωρίς νά παρεκκλίνει, χωρίς νά ἀργοπορεῖ ἤ νά βιάζεται, προχωρεῖ στόν δρόμο πού ὁ Θεός τοῦ προδιέγραψε, γιά νά ὑπηρετεῖται ὁ ἄνθρωπος, νά ἐργάζεται ὅσο πρέπει, νά ἀναπαύεται ὅσο χρειάζεται. Οἱ ἄνθρωποι, ἄν κρατούσαμε τίς ἰσορροπίες, θά ἤμαστε οἱ ἴδιοι πιό ἰσορροπημένοι καί ἱκανοποιημένοι.

«Ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καί εὐρύχωρος» ἐξυπηρετεῖ τόν ἄνθρωπο, τοῦ δίνει τή δυνατότητα μέ τά πλοῖα νά διακινηθεῖ σέ τόπους μακρινούς ἀπό τά ἀρχαῖα χρόνια. Ἔχει βάλει ὁ Θεός τά ὅρια πού δέν τά ὑπερβαίνουν οἱ θάλασσες. Ὅμως κρύβει καί τόσα μυστικά, τόση ἀθέατη σέ μᾶς ζωή κρύβεται μέσα στά νερά της. Εἶναι καί τόση ἡ ὀμορφιά τούτου τοῦ γεμάτου μυστικά δημιουργήματος, πού χαρίζει στόν ἄνθρωπο τέρψη καί γαλήνη.

Ὅλα ὅσα ὁ Ψαλμωδός περιγράφει δέν εἶναι γιά νά συνθέσει ἁπλά τό ὑπέροχο ποίημα-ψαλμό οὔτε γιά νά καλλιεργήσει μία στείρα φυσιολατρία. Ὁ σκοπός του εἶναι νά ἐκφράσει τή διάθεση δοξολογίας, «ὡς ἐμεγαλύνθη τά ἔργα σου Κύριε. Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας»

Ἀλλοῦ, μέ τήν ἴδια δοξολογητική διάθεση, μιλᾶ γιά τήν ὀμορφιά τοῦ οὐρανοῦ. Ἄν βρεθοῦμε νύχτα στό ὕπαιθρο, κάτω ἀπό τόν ἔναστρο

οὐρανό, ἄν ἀπομακρυνθοῦμε λίγο ἀπό ἐκεῖ πού τά τεχνητά φῶτα τοῦ κόσμου δημιουργοῦν φωτορρύπανση καί θαμπώνουν τή θέα πρός τά φῶτα τοῦ οὐρανοῦ, θά ἀναφωνήσουμε κι ἐμεῖς τά λόγια τοῦ Ψαλμοῦ. «Οἱ οὐρανοί διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δέ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τό στερέωμα». Ἀνοίγει ὁ οὐρανός βιβλίο ὑπέροχο καί διηγεῖται μέ τή δική του γλώσσα τό μεγαλεῖο, τή σοφία τοῦ Θεοῦ. «Ὁ οὐρανός μέ τήν ὀμορφιά του καί τήν ἀπεραντοσύνη του καταπλήσσει τούς θεατές καί τούς ὁδηγεῖ νά θαυμάσουν Ἐκεῖνον πού τόν δημιούργησε», γράφει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Προκαλεῖ ὁ ἔναστρος οὐρανός νά σκεφτοῦμε καί νά νοσταλγήσουμε τόν «ἄλλο οὐρανό», τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Μιλᾶ γιά τό ἄπειρο, προκαλεῖ νά σκεφτοῦμε τό ἀσήμαντο τῆς δικῆς μας παρουσίας μέσα στό σύμπαν. Ὅσο πιό ἀσήμαντοι αἰσθανθοῦμε, τόσο περισσότερο συναισθανόμαστε τήν ὑπεροχή μας ἀνάμεσα στά δημιουργήματα. Γιατί τόση ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο; «Τί ἔστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ καί υἱός ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;» διερωτᾶται μέ ἔκπληξη καί πάλι ὁ Ψαλμωδός. Τί ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, οἱ μόνοι πού ἀντιδροῦμε, πού ἀποστατοῦμε στούς νόμους καί τά προστάγματά Σου, Θεέ μου; Τό ἀχανές σύμπαν, τά κτίσματα ὅλα, μικρά καί μεγάλα ἀκολουθοῦν τήν πορεία πού προδιέγραψες στήν δημιουργία. Ἐμεῖς μόνο ἁμαρτήσαμε, ἐμεῖς τολμοῦμε νά ἀμφισβητοῦμε, ἄν ὄχι τήν ὕπαρξή Σου, τουλάχιστον τήν ἀγάπη, τή σοφία καί τήν πρόνοιά Σου. Κι ἐμᾶς ἀγαπᾶς καί φροντίζεις. Γιά μᾶς ἐνηνθρώπησε καί θυσιάστηκε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ. Ἀλήθεια, «τί ἔστιν ἄνθρωπος ὅτι ἐπισκέπτει αὐτόν;... Δόξῃ καί τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν».

Ὡραῖος ὕμνος, πού συνηθίσαμε νά ἀκοῦμε νά ψάλλεται πανηγυρικά τό Μ. Σάββατο, εἶναι καί ὁ ὕμνος τῶν τριῶν Παίδων. Μέσα στό καμίνι, ὅπου τούς ἔριξε ὁ Ναβουχοδονόσωρ, γιατί δέν τόν προσκύνησαν, δέν τόν ὑπολόγισαν πάνω ἀπό τόν Θεό, ἐξομολογοῦνται ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ τους πού ἀποστάτησε καί ἀθέτησε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί ὑμνοῦν τόν Θεό. Ζοῦν τό θαῦμα τῆς διάσωσης ἀπό τό τρομερό καμίνι καί τῆς παρουσίας τοῦ ἀγγέλου, πού δροσίζει μέ τήν παρουσία του καί ἀπομακρύνει ἀκόμα καί τή μυρωδιά τῆς φωτιᾶς. Ξεσποῦν λοιπόν σέ ὕμνο καλώντας ὅλα τά ἄψυχα πρῶτα νά ὑμνήσουν τόν Θεό. Γιατί μέσα σέ ὅλα οἱ ἴδιοι ἔβλεπαν τήν παρουσία καί τό μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. «Εὐλογεῖτε, πάντα τά ἔργα Κυρίου τόν Κύριον. Εὐλογεῖτε, ὕδατα πάντα τά ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν... ἥλιος καί σελήνη, ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ... φῶς καί σκότος... ὄμβρος καί δρόσος... χιόνες, ἀστραπαί καί νεφέλαι... γῆ, ὄρη καί βουνοί καί πάντα τά φυόμενα ἐν αὐτῇ, πηγαί, θάλασσα καί

ποταμοί, κήτη καί πάντα τά κινούμενα ἐν τοῖς ὕδασι... τά πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, τά θηρία καί πάντα τά κτήνη...». Καταλήγει φυσικά ἡ προτροπή τῶν ἁγίων τριῶν Παίδων στούς ἀνθρώπους, πού ἐνσυνείδητα καί λογικά ὀφείλουν νά ὑμνοῦν τόν Κύριο. «Εὐλογεῖτε υἱοί τῶν ἀνθρώπων... εὐλογεῖτε ἱερεῖς Κυρίου, δοῦλοι Κυρίου τόν Κύριον...».

Τή δημιουργία ἐπικαλεῖται καί φέρνει ὡς ὑπόδειγμα ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, γιά νά πείσει τόν ὀλιγόπιστο ἄνθρωπο νά ἐμπιστευθεῖ τήν ἀγάπη Του καί νά πάψει νά μεριμνᾶ μέ ἀγωνία γιά τή ζωή του. Στό ὄρος τῶν Μακαρισμῶν, ἕνα βουνό κοντά στήν λίμνη τῆς Γαλιλαίας, τό πλῆθος μαζεμένο στό ὑπαίθριο σχολεῖο τοῦ Χριστοῦ, καθισμένο στό χορτάρι, ἀκούει τά λόγια πού τό ὁδηγοῦν στή γνώση καί τήν ἐπιπόθηση γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅμως αὐτό τό πλῆθος εἶναι γεμάτο μέριμνες γιά τήν καθημερινότητα. Ἄνθρωποι φτωχοί, παραμελημένοι ἀπό τούς ἄρχοντες, σέ μία ἐπαρχία ὅπου ἡ ἐπιβίωση ἦταν κοπιαστική καί ἡ στέρηση τῶν ἀγαθῶν συνηθισμένη, ὁ Κύριος καθησυχάζει τίς διάνοιές τους. Κοιτάξετε τή φύση, τή δημιουργία γύρω σας, τούς λέγει. Στό χορτάρι κάθονταν καί τά πουλιά πετοῦσαν πάνω ἀπό τά κεφάλια τους. Ποιό καλύτερο μάθημα ἀπό τό νά δοῦν αὐτά τά ἀσήμαντα καί νά καταλάβουν ὅτι ὁ Θεός, πού ντύνει τόσο ὑπέροχα τά κρίνα τοῦ ἀγροῦ καί τρέφει τά πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, φροντίζει πολύ περισσότερο γιά τόν ἄνθρωπο; Αὐτόν, στόν ὁποῖο ἔδωσε καί τήν ἀθάνατη ψυχή. Γι' αὐτήν νά μεριμνᾶτε μᾶς λέει, γιατί αὐτή προορίζεται γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Δέν ἔχει τό χαρακτηριστικό τῆς προσωρινότητας, ὅπως τό ἐφήμερο χορτάρι.

Σίγουρα τό θέαμα τοῦ κοπαδιοῦ, πού σέ πλήρη ἁρμονία μέ τόν ποιμένα, προχωρεῖ ὅπου ὑπάρχει τροφή, νερό καί ἀσφάλεια ἦταν πολύ συνηθισμένο σ' ἐκεῖνα τά μέρη τῆς Παλαιστίνης. Αὐτή τήν ὄμορφη εἰκόνα χρησιμοποιεῖ συχνά ὁ Χριστός, ὁ καλός ποιμήν, γιά νά πείσει τούς ἀνθρώπους ὅτι νοιάζεται γιά τόν καθένα προσωπικά, παρακολουθεῖ τόν καθένα μέ στοργή, γνωρίζει τόν καθένα ὡς ἄτομο. Θυσιάστηκε γιά τόν καθένα. Κι ἄν εἴμαστε δικά Του πρόβατα θά ἀναγνωρίζουμε ἀνάμεσα στίς πολλές φωνές τοῦ κόσμου τή δική Του. Γνωρίζουμε σέ ποιό δρόμο μᾶς καλεῖ. Εἴμαστε βέβαιοι ἀκόμα καί στίς πτώσεις καί τήν ἀπομάκρυνσή μας ὅτι δέ θέλει νά κατασπαραχτοῦμε ἀπό τόν νοητό λύκο, τόν διάβολο, ἀλλά θά ἔλθει νά μᾶς σώσει, ὅπου κι ἄν ἔχουμε πέσει. Φτάνει νά τό θέλουμε καί νά μήν μένουμε πεισματικά στόν γκρεμό ὅπου γλιστρήσαμε.

Μέσα ἀπό τή δημιουργία ὁ ἄνθρωπος, πού ἔχει τή διάθεση νά ἐξιχνιάζει τήν ἀλήθεια, ἀντί νά ἐπιμένει στό ψέμα, καί νά ἐνισχύει τήν

πίστη, ἀντί νά δικαιολογεῖ τήν ἀπιστία, ἀνακαλύπτει καί τόν Θεό, διεισδύει στήν πανσοφία, τήν παντοδυναμία ἀλλά κυρίως στήν ἀγάπη καί τήν πρόνοιά Του. Ἀνακαλύπτει ὅμως καί τόν ἑαυτό του. Τό ἀσήμαντο τῆς ὕπαρξής του, ὅσον ἀφορᾶ τήν ὑλική του ὑπόσταση καί τό μεγαλεῖο τῆς μοναδικότητάς του. Αὐτός συνδέει τόν πνευματικό μέ τόν ὑλικό κόσμο, αὐτός εἶναι ὁ συγκληρονόμος τῆς οὐράνιας βασιλείας.

«Ὁ Θεός κατασκεύασε τά ὡραῖα τῆς φύσεως ὥστε μέ τό μέγεθος, τή θέση τους, τήν ἐνέργειά τους, τήν ὑπηρεσία τους, καί ὅλα τά ἄλλα νά παρακινήσει τήν ψυχή τοῦ θεατῆ καί νά διεγείρει τή διάνοιά του νά ἀναζητήσει τόν δημιουργό καί ἀριστοτέχνη Θεό καί νά προσκυνήσει Αὐτόν πού τά δημιούργησε καί νά χρησιμεύσει ὁλόκληρη ἡ δημιουργία ἀντί γιά βιβλία καί γράμματα. Τό κάθε ἕνα ἀπό τά ὁρατά δημιουργήματα εἶναι ἱκανό νά ὁδηγήσει τόν θεατή σέ εὐχαριστία, ὑμνολογία καί δοξολογία τοῦ Δημιουργοῦ.... Ὁ Θεός... ἅπλωσε τόν οὐρανό καί τόν πρόβαλε σάν βιβλίο πολύ διδακτικό, χρήσιμο καί στούς ἄσημους καί στούς σοφούς καί στούς φτωχούς καί στούς πλούσιους καί στούς ἀπολίτιστους καί σέ ὅλους τούς κατοίκους τῆς γῆς, βιβλίο πολύ πιό διδακτικό ἀπό ὅλες τίς διδασκαλίες πού ὑπάρχουν», γράφει ὁ σοφός Ἱεράρχης Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Κάποτε ἀκοῦμε τήν ἐρώτηση, «καί ποῦ τόν εἶδες τόν Θεό, γιατί πιστεύεις»; Ἀφελής ἐρώτηση ἤ μᾶλλον ἀπάντηση ἀπίστου στήν πρόκληση-πρόσκληση τῆς πίστης. Ἡ ἐπίκληση τῶν αἰσθήσεων, γιά νά διαπιστώσουμε ἤ ὄχι τήν ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ ἤ τουλάχιστον τήν πρόνοιά Του, κρύβει τήν ὑπερηφάνεια τοῦ ἀνθρώπου, τόν σκοτισμό πού φέρει ἡ ἐμμονή στήν ζωή ἔξω ἀπό τή Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά, ἄν σκέφτεσαι λογικά, δέν μπορεῖ παρά πίσω ἀπό ἕνα δημιούργημα νά βλέπεις ἕναν δημιουργό.

Ὅσοι βρισκόμαστε στήν εὐλογημένη, προνομιούχα παράταξη τῶν ἀνθρώπων πού πιστεύουμε λιγότερο ἤ περισσότερο, ἄς ἀνοίγουμε συχνά τήν Ἁγία Γραφή γιά νά μελετοῦμε ὅσα φανερώνουν τήν ἀγάπη καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο. Ἄς μάθουμε ὅμως νά μελετοῦμε καί τό ἀνοιχτό βιβλίο τῆς δημιουργίας. Ἔχουμε νά μάθουμε πολλά, μποροῦμε νά παραλληλίσουμε μέ τόν λόγο τοῦ Κυρίου καί νά σταθεροποιοῦμε τήν πίστη μας. Ἔχουμε μία ὡραία ἀφορμή γιά προσευχή καί δοξολογία.

Τό δέος πού αἰσθάνεται ὁ Ψαλμωδός μπροστά στό μεγαλεῖο τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, τοῦ προκαλεῖ εὐφροσύνη καί τόν ὠθεῖ νά ὑπόσχεται ὅτι σ' ὅλη του τή ζωή θά ὑμνεῖ τόν Θεό γιά ὅσα ἀπολαμβάνει. «Ἄσω τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω». Αὐτή εἶναι ἡ πραγματική ὠφέλεια ἀπό τήν ἀπόλαυση τῶν θαυμασίων τῆς φύσης.

ΑΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

Ἡ ἀνάγκη πνευματικοῦ ὁδηγοῦ[1]

Ἐπιμέλεια: Σάββα Παρῆ Θεολόγου

Στήν ἐποχή μας τό πιό ἀπαραίτητο εἶναι νά βροῦν οἱ ἄνθρωποι ἕναν πνευματικό, νά ἐξομολογοῦνται, νά τοῦ ἔχουν ἐμπιστοσύνη καί νά τόν συμβουλεύονται. Ἄν ἔχουν πνευματικό καί βάλουν ἕνα πρόγραμμα μέ προσευχή καί λίγη μελέτη, ἐκκλησιάζονται, κοινωνοῦν, τότε δέν ἔχουν τίποτε νά φοβηθοῦν σ΄ αὐτήν τή ζωή. Ἡ ψυχή πρέπει νά παρακολουθεῖται ἀπό τόν πνευματικό, γιά νά μή λαθέψει τόν δρόμο της. Μπορεῖ νά βοηθᾶ στόν ἀγώνα καί ἡ πνευματική μελέτη, ἀλλά ἄν κανείς δέν ἔχει πνευματικό ὁδηγό, μπορεῖ νά δίνει δικές του ἑρμηνεῖες σ΄ αὐτά πού διαβάζει καί νά πλανηθεῖ.

Εἶναι σημαντικό ὁ πιστός νά ἔχει πνευματικό πού θά τόν καθοδηγεῖ μέ τίς συμβουλές του καί θά τόν βοηθάει διά τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως. Ἔτσι μόνον μπορεῖ νά ζήσει ὀρθόδοξη πνευματική ζωή καί νά εἶναι σίγουρος ὅτι βρίσκεται στόν σωστό δρόμο. Τόν πνευματικό ὁδηγό φυσικά κανείς θά τόν διαλέξει. Δέν θά ἐμπιστευθεῖ στόν ὁποιονδήποτε τήν ψυχή του. Ὅπως γιά τήν ὑγεία τοῦ σώματος ψάχνει νά βρεῖ καλό γιατρό, ἔτσι καί γιά τήν ὑγεία τῆς ψυχῆς του θά ψάξει νά βρεῖ κάποιον καλό πνευματικό καί θά πηγαίνει σ΄ αὐτόν, τόν γιατρό τῆς ψυχῆς, τακτικά. Ὅπως κανείς φροντίζει ὁ οἰκογενειακός γιατρός νά βρίσκεται ὅσο τό δυνατόν κοντά του ἔτσι πρέπει νά φροντίσει

1. *Λόγοι Γ΄, Πνευματικός ἀγώνας*, σ. 243-256.

καί ὁ πνευματικός νά βρίσκεται κοντά του. Ὅπως ὁ γιατρός ἀπό κοντά παρακολουθεῖ τόν ἄρρωστο ὅταν τοῦ δίνει κάποια θεραπεία, βλέπει ἄν τά φάρμακα πού τοῦ ἔδωσε τόν βοηθοῦν ἤ ἔχουν παρενέργειες καί ἀνάλογα αὐξάνει ἤ ἐλαττώνει τή δόση καί ἄν χρειαστεῖ μπορεῖ ἀκόμη καί νά ἀλλάξει θεραπεία. Ἔτσι καί ὁ πνευματικός πρέπει ἀπό κοντά νά παρακολουθεῖ τήν ψυχή γιά νά τή βοηθήσει ἀποτελεσματικά.

Φυσικά εἶναι μερικοί πού ἰσχυρίζονται ὅτι δέν ὑπάρχουν καλοί πνευματικοί ἤ ὅτι δέν εἶναι ἀναγκαῖο νά ἐξομολογεῖται κανείς σ΄ αὐτούς. Εἶναι σημαντικό νά γνωρίζουμε ὅτι κάθε πνευματικός ἔχει θεία ἐξουσία ἐφόσον φοράει πετραχήλι. Τελεῖ τό μυστήριο, ἔχει τή Θεία Χάρη καί ὅταν διαβάσει τή συγχωρητική εὐχή, ὁ Θεός σβήνει ὅλες τίς ἁμαρτίες τίς ὁποῖες ἐξομολογηθήκαμε μέ εἰλικρινῆ μετάνοια. Ὁ διάβολος πολλές φορές βάζει στούς ἀνθρώπους τόν λογισμό ὅτι ἄν κάνουν κάποιο τάμα καί τό ἐκπληρώσουν, ἄν πᾶνε καί κανένα προσκύνημα, ἀνάψουν καί κανένα κερί εἶναι ἐντάξει πνευματικά. Καί βλέπεις πολλούς νά πηγαίνουν μέ λαμπάδες καί μέ τάματα στά μοναστήρια, στά προσκυνήματα νά τά κρεμᾶνε ἐκεῖ νά κάνουν καί μεγάλους σταυρούς νά κλαῖνε καί λιγάκι καί νά ἀρκοῦνται σ΄ αὐτά. Δέν μετανοοῦν, δέν ἐξομολογοῦνται, δέν διορθώνονται καί χαίρεται τό ταγκαλάκι (διάβολος).

Πῶς νά ἀναπαυθεῖ ἔτσι ὁ ἄνθρωπος; Γιά νά νιώσει κανείς ἀνάπαυση πρέπει νά πετάξει τά μπάζα ἀπό μέσα του. Αὐτό θά γίνει μέ τήν ἐξομολόγηση. Ἀνοίγοντας ὁ ἄνθρωπος τήν καρδιά του στόν πνευματικό καί λέγοντας τά σφάλματά του ταπεινώνεται

καί ἔτσι ἀνοίγει τήν πύλη τοῦ οὐρανοῦ, ἔρχεται πλούσια ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ καί ἐλευθερώνεται. Ὅσο πνευματικός ἄνθρωπος καί ἄν εἶναι κανείς καί ὅσο καλή τακτοποίηση κι ἄν κάνει μόνος του, στά θέματά του, δέν μπορεῖ νά ἀναπαυθεῖ, γιατί ὁ Θεός θέλει ὁ ἄνθρωπος νά βοηθιέται ἀπό τόν ἄνθρωπο καί νά διορθώνεται διά τοῦ ἀνθρώπου. Τά οἰκονομάει ἔτσι ὁ καλός Θεός, γιά νά ταπεινώνεται ὁ ἄνθρωπος. Πρέπει νά ἐκθέτει κανείς τούς λογισμούς του καί τίς καταστάσεις πού περνάει στόν πνευματικό του, νά τόν συμβουλεύεται καί νά μήν ἀποφασίζει μόνος του γιά τά δύσκολα θέματα, οὔτε νά ἀντιμετωπίζει μόνος του τίς δυσκολίες πού συναντάει στόν ἀγώνα του κάνοντας πρόβες στόν ἑαυτό του, γιατί ὁ πειρασμός θά τόν μπερδέψει καί θά τοῦ δημιουργήσει προβλήματα. Πολλές φορές μερικοί φθάνουν στό σημεῖο νά βάζουν μόνοι τους κανόνα στόν ἑαυτό τους. Εἶναι πολύ ἐπικίνδυνα αὐτά τά πράγματα. Ὅποιος δέν ἔχει πνευματικό γιά νά τόν συμβουλεύεται στήν πνευματική του πορεία, μπερδεύεται, κουράζεται, καθυστερεῖ καί δύσκολα θά φθάσει στόν προορισμό του. Ἄν δίνει μόνος του λύση στά προβλήματά του, ὅσο σοφός καί ἄν εἶναι, ἐπειδή κινεῖται μέ αὐτοπεποίθηση καί ὑπερηφάνεια, μένει σκοτισμένος. Ἐνῶ, ὅποιος ταπεινώνεται καί πηγαίνει μέ ἐμπιστοσύνη καί αὐταπάρνηση στόν πνευματικό καί ζητᾶ τή γνώμη του βοηθιέται. Γιατί τότε ὁ Θεός ὁπωσδήποτε φωτίζει τόν πνευματικό καί τοῦ δίνει τή σωστή ἀπάντηση.

Κυρίως τά ἀνδρόγυνα ἀλλά καί ὅλη ἡ οἰκογένεια ἄν ἔχουν κοινό πνευματικό πολύ ὠφελοῦνται. Ὁ πνευματικός θά τούς ἀκούσει ὅλους καί θά χειρισθεῖ ἀνάλογα ἕνα θέμα. Ἄλλοτε θά ζορίσει τόν πατέρα ἤ τήν μητέρα ἄλλοτε θά καλέσει τά παιδιά, ἄν δέν μπορεῖ νά βγάλει συμπέρασμα ἀπ΄ αὐτά πού τοῦ λένε οἱ γονεῖς. Ἤ ἄν τό ἀνδρόγυνο ἔχει προβλήματα καί φταίει λ.χ. ἡ γυναίκα, μπορεῖ νά καλέσει τόν ἄνδρα γιά νά τόν συμβουλέψει πῶς πρέπει νά φερθεῖ ἤ νά ζητήσει ἀπό κάποιον συγγενῆ τους ἤ γνωστό τους νά βοηθήσει διακριτικά. Μέ αὐτόν τόν τρόπο βοηθιοῦνται πραγματικά καί δέν ἔχουν προβλήματα. Χωρίς πνευματικό διαιτητή δέν γίνεται.

Ἡ ἐργασία τοῦ πνευματικοῦ λοιπόν εἶναι ἐσωτερική θεραπεία. Δέν ὑπάρχει ἀνώτερος γιατρός ἀπό τόν ἔμπειρο πνευματικό, πού ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη μέ τήν ἁγιότητά του, πετάει ἀπό τά εὐαίσθητα πλάσματα τοῦ Θεοῦ τούς λογισμούς πού φέρνει τό ταγκαλάκι καί θεραπεύει ψυχές καί σώματα δίχως φάρμακα, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Σελίδες ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Ἐκκλησιαστικές μορφές τοῦ 4ου - 9ου αἰῶνα στήν Κύπρο

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Θεολόγου – Δρος Φαρμακευτικῆς

Μέρος ΙΓ΄

Ὁ Ἅγιος Δημητριανός ἐπίσκοπος Χύτρων

Λίγο πρίν πραγματοποιηθεῖ στήν Κωνσταντινούπολη ἡ Σύνοδος τοῦ 843 μ.Χ. μέ τήν ὁποία ἀντιμετωπίστηκε ὁριστικά καί ἔκλεισε τό μεγάλο ζήτημα τῆς εἰκονομαχίας, γεννήθηκε στήν Κύπρο ἕνας μεγάλος ἱεράρχης: ὁ Ἅγιος Δημητριανός. Ἡ συμμετοχή τῆς Κύπρου στήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς εἰκονομαχίας θά ἀναφερθεῖ σέ ἑπόμενο ἄρθρο καί χρήζει εἰδικῆς μνείας, ἀφού δύο Κύπριοι ἀνῆλθαν διαδοχικά στόν πατριαρχικό θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης καί ἀγωνίστηκαν ὑπέρ τῆς ἀποκατάστασης τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ὁ Ἅγιος Δημητριανός γεννήθηκε μεταξύ τοῦ 829 καί τοῦ 842 μ.Χ. τήν ἐποχή τῆς βασιλείας τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορα Θεοφίλου. Τόπος γέννησής του θεωρεῖται τό χωριό Συκά, τό ὁποῖο βρισκόταν στά ὅρια τῆς ἐπισκοπῆς Χύτρων (Κυθρέας) καί συγκεκριμένα μεταξύ τῶν χωριῶν Παλαικύθρου, Ἔξω Μετοχίου καί Βώνης. Ἡ ἐπισκοπή Χύτρων, ἀρχαιότατη καί προερχόμενη ἀπό τήν περιφέρεια τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῶν Χύτρων, ἀνέδειξε πλειάδα ἱεραρχῶν μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται ὁ ἐπίσκοπος Πάππος πού χειροτόνησε τόν Ἅγιο Ἐπιφάνιο ἐπίσκοπο Σαλαμίνος. Ὁ Δημητριανός ἔλαβε χριστιανική ἀνατροφή καί ἀπό παιδί ἀγάπησε

τόν Χριστό καί ἔθεσε τόν ἑαυτό του στήν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ καί τοῦ συνανθρώπου. Σύμφωνα μέ κάποια πληροφορία πού διασώθηκε ἀσκοῦσε τό ἐπάγγελμα τοῦ μυλωνᾶ. Ὅταν ἔφθασε σέ ἡλικία γάμου, οἱ γονεῖς του τόν ἔπεισαν νά νυμφευθεῖ μία εὐσεβῆ νέα. Ὁ γάμος εἶχε ἐλάχιστη διάρκεια, ἀφοῦ ἡ σύζυγος τοῦ Δημητριανοῦ ἀπεβίωσε τρεῖς μῆνες μετά τό γάμο. Ὁ Δημητριανός ἀποφάσισε τότε νά ἀφιερωθεῖ ὁλοκληρωτικά καί ἔλαβε τό μοναχικό σχῆμα. Ἀργότερα, μέ τήν ἐπιμονή τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου Χύτρων Εὐσταθίου προχώρησε στήν ἱερωσύνη. Ὁ πράος, ἥσυχος καί συμπαθής χαρακτήρας τοῦ Δημητριανοῦ μαζί μέ τήν ἀληθινή ἀγάπη καί τή μεγάλη του πίστη, τόν ἀνέδειξαν σύντομα ὡς ἕναν ἄξιο λειτουργό τοῦ μυστικοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου. Τό μέγεθος τῆς ἀρετῆς του, εὐδιάκριτο στόν ἐπίσκοπο Εὐστάθιο, τόν ἔκανε στή συνέχεια ἐπίσκοπο Χύτρων, ἀφοῦ στό μεταξύ ὁ Εὐστάθιος ἔγινε Ἀρχιεπίσκοπος καί ἡ κενή θέση τοῦ θρόνου τῶν Χύτρων πληρώθηκε μετά ἀπό ἐνέργειες τοῦ Εὐσταθίου. Ὁ πλέον κατάλληλος ἐπίσκοπος ἦταν ὁ Δημητριανός. Πολλά θαύματα ἀποδίδονται στόν Ἅγιο Δημητριανό. Ἕνα χαρακτηριστικό καί ἐντυπωσιακό θαῦμα ἀφορᾶ στή φιλοφρονητική ἀποστολή δώρων μεταξύ τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ καί τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου πού ἀσκήτευε στήν περιοχή τοῦ ὁμώνυμου χωριοῦ κοντά στήν Κερύνεια. Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος, κατά μία ἄποψη, ἦλθε στήν Κύπρο ἀπό τήν Παλαιστίνη, γιά νά ξεφύγει ἀπό τούς Σαρακηνούς καί δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τόν Ἅγιο Ἀμβρόσιο ἐπίσκοπο Μεδιολάνων τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη μέ τήν πάροδο τῶν ἐτῶν φαίνεται ὅτι κυριάρχησε τοῦ τοπικοῦ Ἁγίου στό χωριό Ἅγιος Ἀμβρόσιος. Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος ἔστειλε στόν Ἅγιο Δημητριανό ἀναμμένα κάρβουνα μέσα σέ κοφίνια (χωρίς αὐτά νά καοῦν), ἐνῶ ὁ Ἅγιος Δημητριανός, ὡς ἀνταπόδοση, ἀπέστειλε στόν Ἅγιο Ἀμβρόσιο νερό ἀπό τό κεφαλόβρυσο τῆς Κυθραίας πάλι ἐντός κοφινιῶν!

Τό γεγονός πού συνδέθηκε ἄρρηκτα καί ἐπισφράγισε τόν ἅγιο καί θεοφιλῆ βίο τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ εἶναι ἀναμφίβολα ἡ αὐτόβουλη καί οἰκειοθελής αἰχμαλωσία του ἀπό τούς Ἄραβες, ὥστε νά βρίσκεται κοντά στό ἐπίσης αἰχμαλωτισθέν ποίμνιό του. Συγκεκριμένα, περί τό 912 μ.Χ., σέ μία ἀραβική ἐπιδρομή κατά τῆς Κύπρου, πλῆθος χριστιανῶν ἀπό τήν ἐπισκοπή Χύτρων αἰχμαλωτίστηκαν ἀπό τούς Ἄραβες καί με-

ταφέρθηκαν διά τῆς βίας στή Βαγδάτη. Ὁ Ἅγιος Δημητριανός, ἄν καί ἡλικιωμένος, ὡς ἄλλος καλός ποιμήν πού δέν ἐγκαταλείπει τό ποίμνιό του, ἀκολούθησε τούς ἐξορίστους καί αἰχμαλώτους στή Βαγδάτη καί μετά ἀπό ἀρκετές ἐνέργειες καί διαβήματα πρός τόν διοικητή τῶν Ἀράβων, πέτυχε τήν ἀπελευθέρωση καί τήν ἐπιστροφή τῶν αἰχμαλώτων στήν Κύπρο. Τήν προσπάθεια αὐτή τοῦ Ἁγίου τή συνέδραμε ὁ τότε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικόλαος Α΄ ὁ Μυστικός (852-925 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος τήν ἐποχή ἐκείνη ἐπιτρόπευε τόν ἀνήλικο αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Ζ΄ τόν Πορφυρογέννητο. Ὁ Πατριάρχης Νικόλαος Μυστικός ἑτοίμασε εἰδική ἐπιστολή πρός τόν Χαλίφη al-Muqtadir ἀναφέροντας τή βίαιη καί ἀπάνθρωπη συμπεριφορά τοῦ μουσουλμάνου στρατηγοῦ Δαμιανοῦ ἐναντίον τῶν Κυπρίων. Ὁ Δαμιανός (ἐξωμότης Σύρος χριστιανός) προέβη στήν κακοποίηση καί στήν αἰχμαλωσία τῶν Κυπρίων, ἰσχυριζόμενος παραβίαση (ἐκ μέρους τῶν Βυζαντινῶν) τῆς συνθήκης γιά τήν Κύπρο πού συμφώνησαν μεταξύ τους οἱ Βυζαντινοί καί οἱ Ἄραβες. Ἡ παραβίαση ἀποδόθηκε στόν πατρίκιο Ἡμέριο πού εἶχε περάσει ἐνωρίτερα ἀπό τήν Κύπρο. Ὁ Ἅγιος Πατριάρχης Νικόλαος μέ ἔξοχο διπλωματικό ὕφος ζητεῖ τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀρχικῆς συμφωνίας μεταξύ «Σαρακηνῶν» καί «Ρωμαίων». Παράλληλα, οἱ προσευχές, τά διά ζώσης διαβήματα καί τά δάκρυα τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ κάμπτουν τελικά «τόν τῶν βαρβάρων ἔξαρχον». Ἔτσι ὁ πολιός ἱεράρχης ἐπιστρέφει στήν Κύπρο συνοδεύοντας τό ποίμνιό του. Ἡ θυσία τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ ἐπιβραβεύεται καί ἀναδεικνύει τό μέγεθος τῆς ἁγιότητάς του. Γιά ἱστορικούς λόγους σημειώνεται ὅτι ὁ Ἅγιος Πατριάρχης Νικόλαος Α΄ ὁ Μυστικός εἶχε καταγωγή ἀπό τήν Κάτω Ἰταλία, μόνασε στή μονή τῶν Γαλακρηνῶν (βυζαντινό μοναστήρι στήν περιφέρεια τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος), ἐξελέγη Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τό 895 μ.Χ. καί ἐπί τῶν ἡμερῶν του καί μέ τίς ἀνάλογες ἐνέργειές του (δέν δίστασε νά ἔλθει ἀντιμέτωπος ἀκόμη καί μέ τήν πολιτική ἐξουσία) ἐμποδίστηκε ὁριστικά ὁ τέταρτος γάμος. Ἡ μνήμη του τιμᾶται στίς 16 Μαΐου.

Ὁ Ἅγιος κοιμήθηκε σέ ἡλικία 80 ἐτῶν, τήν 6η τοῦ μηνός Νοεμβρίου, ἡμέρα κατά τήν ὁποία τελεῖται ἡ ἱερά του μνήμη. Γιά 16 ἔτη ἔζησε ὡς μοναχός, 40 ἔτη ἔζησε ὡς ἀσκητής καί 25 ἔτη ὡς ἐπίσκοπος Χύτρων. Τό ἱερό λείψανο τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ τιμήθηκε ἀπό

τόν Θεό μέ μυροβλυσία καί ἡ μυροφόρος θήκη τοῦ Ἁγίου ἀποτέλεσε πηγή πολλῶν θαυμάτων, τά ὁποῖα ἄρχισαν νά ἐπιτελοῦνται πρός δόξαν Θεοῦ.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ διασώθηκε μέσῳ τοῦ Σιναϊτικοῦ κώδικα 789, ὅπου περιγράφεται ἡ ζωή τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ, Ἐπισκόπου Χυτρίδων (ὅπως σημειώνεται στόν κώδικα). Ὁ κώδικας πρωτοεκδόθηκε τό 1907 ἀπό τόν Henri Gregoire καί τό 1910 ἀπό τόν Hippolyte Delehaye. Ἀκολούθησαν διάφορες ἄλλες δημοσιεύσεις τοῦ κώδικα μέ φιλολογικές διορθώσεις καί σχόλια. Ἡ ἀρχική συγγραφή τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ ἀνάγεται στόν 10ο μ.Χ. αἰώνα, ἐνῶ ἡ ἀντιγραφή του στό Σιναϊτικό κώδικα 789 τοποθετεῖται στόν 12ο μ.Χ. αἰῶνα. Ὁ ἐν λόγῳ κώδικας ἀνακαλύφθηκε στή Μονή τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης στό Σινά τό 1906 ἀπό τόν 25χρονο τότε Βέλγο Henri Gregoire (μετέπειτα ἀκαδημαϊκό καί καθηγητή πανεπιστημίου). Τά ἐπιστημονικά δεδομένα συγκλίνουν στήν ἄποψη ὅτι ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ προέρχεται ἀπό τήν Κύπρο.

Ἡ εἰκονογραφία ἀπεικονίζει τόν Ἅγιο Δημητριανό ὡς ἀρχιερέα καί εἶναι ἀρκετά διαδεδομένη ἡ ἁγιογράφησή του στήν Κύπρο τόσο σέ τοιχογραφίες ὅσο καί σέ φορητές εἰκόνες. Ἡ ἀρχαιότερη ἁγιογράφηση τοῦ Ἁγίου ἐντοπίστηκε στό Ἱερό Βῆμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης. Πρόκειται γιά τοιχογραφία, ἡ ὁποία παριστάνει τόν Ἅγιο Δημητριανό σέ προχωρημένη ἡλικία καί ἀνάγεται στόν 11ο μ.Χ. αἰῶνα. Ἀκολουθεῖ τή γενική ἀπεικόνιση τοῦ Ἁγίου μέ κοντά μαλλιά καί γένια. Μέ ὅμοια ἀπεικόνιση ὑπάρχει τοιχογραφία τοῦ Ἁγίου στό καθολικό τῆς μονῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀντιφωνητῆ στήν Καλογραία (12ος μ.Χ. αἰώνας).

Ὁ Ἅγιος Δημητριανός, 11ος αἰ. τοιχογραφία ἀπό Ἱ.Μ. Ἁγίου Νικολάου Στέγης, Κακοπετριά.

Στόν Ἅγιο Νικόλαο τῆς Στέγης ὑπάρχει καί μεταγενέστερη ἁγιογράφηση τοῦ Ἁγίου (14ος μ.Χ. αἰώνας) ἐνῶ, σέ τμῆμα ἐπιστυλίου εἰκονοστασίου σέ ναό στή γειτονική Κυπερούντα, ὁ Ἅγιος παριστάνεται σέ προτομή (15ος μ.Χ.

αἰώνας). Ἀκολουθεῖ χρονολογικά τοιχογραφία τοῦ Ἁγίου σέ ναό τῆς Παναγίας στή Χούλου, στήν ἐπαρχία Πάφου (16ος μ.Χ. αἰώνας). Τοιχογραφία τοῦ Ἁγίου μαζί μέ ἄλλους ἱεράρχες βρίσκεται στό ἐξωκκλήσι τῆς Παναγίας Καρδιοβαστάζουσας στά Καμινάρια (περί τό 1523 μ.Χ.). Φορητή ἀμφιπρόσωπη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου ὑπάρχει στόν ὁμώνυμο ναό τοῦ χωριοῦ Φλάσου. Ἡ ὀπίσθια ὄψη τῆς εἰκόνας εἶναι τοῦ 17ου μ.Χ. αἰώνα, ἐνῶ ἡ ἐμπρόσθια ὄψη χρονολογεῖται στόν 19ο μ.Χ. αἰῶνα. Στόν ἱερό ναό τῆς Παναγίας Χαρδακιώτισσας στήν Κυθραία φυλασσόταν μέχρι τό 1974 προσκυνηματική εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ χρονολογημένη στό 1815 μ.Χ. Στόν ἱερό ναό τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στήν Κάτω Λακατάμεια ὑπάρχει ἀπεικόνιση τοῦ Ἁγίου σέ βημόθυρο τοῦ 19ου μ.Χ αἰῶνα. Κοντά στόν ἐν λόγῳ ναό ἀνοικοδομήθηκε τό 1966 παρεκκκλήσιο ἀφιερωμένο στόν Ἅγιο Δημητριανό. Ἱερά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ φυλάσσονται στήν ἱερά μονή τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου. Μετά τήν τουρκική εἰσβολή τοῦ 1974, ἡ περιοχή τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ στήν Κυθρέα ἔχει βεβηλωθεῖ. Στίς 22 Μαΐου 2007 ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἀποδίδοντας καί τήν ὀφειλόμενη τιμή πρός τήν ἀρχαία ἐπισκοπή Χύτρων, ἐξέλεξε ὡς ἐπίσκοπο Χύτρων τόν Θεοφιλέστατο ἐπίσκοπο κ. Λεόντιο, ἡγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου.

Βιβλιογραφία

Ἐγγλεζάκη Βενέδικτου (Ἀρχιμανδρίτου Παύλου), *Διά τήν Ἐκκλησίαν Κύπρου*, Ἵδρυμα Α. Γ. Λεβέντη & Μορφωτικό Ἵδρυμα Ἐθνικῆς Τραπέζης, Ἀθῆναι, 1996.

Ὀρφανίδη Νίκου, *Ἅγιος Δημητριανός ἐπίσκοπος Χύτρων*, Ἐκδόσεις Ἀκτή, σειρά Ἑλληνομνήμων 21, Λευκωσία, 2014. Στό ἐκλεκτό αὐτό ἔργο δημοσιεύονται, μεταξύ ἄλλων, ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Δημητριανοῦ ἀπό τό χειρόγραφο κώδικα τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ καί ἡ ἐπιστολή τοῦ Ἁγίου Πατριάρχη Νικολάου Α΄ τοῦ Μυστικοῦ. Στόν τόμο αὐτό περιλαμβάνονται ἐπίσης ἐργασίες τῶν Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ΄, Ι. Κ. Περιστιάνη, Ἀρχιμανδρίτου Π. Ἐγγλεζάκη, Στ. Εὐθυμιάδη, Δ. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Χ. Χατζηχριστοδούλου, Γ. Ὀρφανίδη, Ν. Ὀρφανίδη, Α. Κολιοῦ, Γ. Στ. Πετάση, Στ. Πετάση, Χ. Μπούσια καί Φ. Ἀρ. Δημητρακόπουλου.

Παυλίδη Ἄντρου, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου, ἀπό τήν ἀρχή ἕως σήμερα*, Ἐκδόσεις Ἠλία Ἐπιφανίου, Λευκωσία, 2013.

Μία Παναγιά κρυμμένη στῆς καρδιᾶς τά βάθη

Ἡ εἰκόνα τῆς Βρεφοκρατούσας Θεοτόκου ἀπό τή Φιλιά.

Δρ. Χριστόδουλου Χατζηχριστοδούλου
Βυζαντινολόγου

Ἡ εἰκόνα προέρχεται ἀπό τόν ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στήν τουρκοκρατούμενη ἀπό τό 1974 Φιλιά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μόρφου (ἐπαρχία Λευκωσίας). Σήμερα

φυλάσσεται προσωρινά στόν ναό τῶν Ἁγίων Βαρνάβα καί Ἰλαρίωνος στήν Περιστερώνα Μόρφου. Ἔχει διαστάσεις 82,5x57,5 ἐκ. Ἡ ἀριστεροκρατοῦσα Θεοτόκος εἰκονίζεται στόν εἰκονογραφικό τύπο τῆς Γλυκοφιλούσας. Ὁ ἄγνωστος ἁγιογράφος ἀκολουθεῖ δυτικά πρότυπα σέ μία προσπάθεια νά ἀποδώσει ρεαλιστικά τίς μορφές καί τά ἐνδύματα. Ὁ ἴδιος ἁγιογράφος ἀφοῦ χρησιμοποίησε τό ἴδιο ἀνθίβολο, τό ὁποῖο εἶχε χρησιμοποιήσει τό 1874 γιά νά ἱστορήσει τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας Θερμιώτισσας ἀπό τόν ὁμώνυμο ναό στήν κατεχόμενη Θέρμια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυρηνείας (ἐπαρχία Κερύνειας).

Στό χρυσό βάθος τῆς εἰκόνας ἀπό τή Φιλιά εἶναι γραμμένη ἡ ἀφιερωματική ἐπιγραφή: ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΔΕΣΠΟΙΝΑ - ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΣΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ / ΠΡΩΤΟ ΙΕΡΕΟΣ ΜΑΙΤΑ / ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ / Κ(ΑΙ) ΤΩΝ / ΤΕΚΝΩΝ / ΑΥΤΩΝ / 1883.

Ἡ εἰκόνα διασώθηκε μαζί μέ τήν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπό τόν ἴδιο ναό τίς ἡμέρες τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς ἀπό τόν Ἀνδρέα Παναγιώτου Φιλιώτη ἀπό τή Φιλιά. Ὁ Φιλιώτης μπῆκε στόν ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπό τή θύρα πού εἶχε σπάσει λόγῳ τῶν τουρκικῶν βομβαρδισμῶν γειτονικῆς πρός τόν ναό οἰκίας γιά νά διασώσει τήν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Πρόσεξε ὅτι ἔλειπε ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας ἀπό τό εἰκονοστάσι, τήν ὁποία βρῆκε μέσα στό Ἱερό καταγῆς. Πῆρε τίς δύο εἰκόνες καί τίς ἔφερε μαζί του στήν προσφυγιά. Ἔκτοτε ἀποτελοῦν καταφύγιο τῶν προσφύγων καί ἐλπίδα γιά τήν ἐπιστροφή στήν πατρώα γῆ καί στήν ἐκκλησία τους στή Φιλιά!

ΒΙΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Χρ. Χατζηχριστοδούλου, λῆμμα «Θέρμια. 52 Ναός Παναγίας Θερμιώτισσας (ἐνοριακός)», στό Χρ. Χατζηχριστοδούλου (ἐπιμέλεια), *Ὁδοιπορικό στά χριστιανικά μνημεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυρηνείας*, Λευκωσία 2006, σ. 150-153.

Χρ. Α. Χατζηχριστοδούλου, λῆμμα «Παναγία Βρεφοκρατοῦσα», στό Λ. Μιχαηλίδου, Χρ. Α. Χατζηχριστοδούλου (συντονισμός), *Ἡ Μόρφου ὡς Θεομόρφου. Τοῦ χθές, τοῦ σήμερα καί τοῦ αὔριο*, Λευκωσία 2011, σ. 70-71.

Η ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Δρ. Ἰωάννη Ἠλιάδη
Διευθυντή Βυζαντινοῦ Μουσείου
Ἱδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄

ΟΝΟΜΑΣΤΟΙ ΝΑΟΙ

Ἡ Κύπρος ἀποτέλεσε μία ἀπό τίς πρῶτες περιοχές ἐκτός Παλαιστίνης πού εὐαγγελίσθηκαν ἀπό τούς Ἀποστόλους Παῦλο, Βαρνάβα καί Μάρκο. Ἡ κυπριακή γῆ εἶναι διάσπαρτη ἀπό ἐκκλησίες καί μοναστήρια πού κτίστηκαν καί ἀφιερώθηκαν στή Θεοτόκο. Παλαιές παραδόσεις, δύσκολα ἀνιχνεύσιμες ἱστορικά, συνδέουν τήν ἵδρυση Μονῶν μέ εἰκόνες πού βρέθηκαν μέ τρόπο θαυματουργικό, εἴτε κατέφθασαν διά θαλάσσης στά παράλια τῆς Κύπρου, εἴτε φανερώθηκαν μέ θεία χάρη στά δάση καί στά λαγκάδια τοῦ νησιοῦ.

Ἡ **Μονή τῆς Παναγίας Χρυσορροϊάτισσας** συνδέεται μέ τήν ἀνεύρεση μίας ἀπό τίς ἑβδομήκοντα εἰκόνες τῆς Παναγίας πού ζωγράφισε, κατά τήν παράδοση, ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς. Ἡ εἰκόνα πού ρίφθηκε στή θάλασσα τήν ἐποχή τῆς εἰκονομαχίας (8ος-9ος αἰώνας) βρέθηκε στά παράλια τῆς Κύπρου τό 1152 ἀπό τόν μοναχό Ἰγνάτιο πού ἵδρυσε τή Μονή. Τήν ἀνεύρεση καί τά θαύματα τῆς εἰκόνας εἰκονογραφεῖ σέ χαλκογραφία του, τό 1801, ὁ ζωγράφος καί χαράκτης Ἰωάννης Κορνάρος. Ἡ **Μονή τῆς Παναγίας Μαχαιρᾶ** συνδέει τήν ἵδρυσή της μέ τή μεταφορά στήν Κύπρο τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας, ἐπίσης μία ἀπό τίς ἑβδομήντα τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ, ἀπό ἄγνωστο μοναχό κατά τήν εἰκονομαχία καί τήν ἀνεύρεσή της κατά τόν 12ο αἰώνα. Ἀνάλογη παράδοση συνδέει τήν ἵδρυση τῆς **Μονῆς τῆς Παναγίας Τροοδίτισσας** μέ θαυματουργή εἰκόνα πού φιλοτέχνησε ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς, ὅπως ἐπίσης ἡ παλαιά **Μονή Παναγίας Τρικουκκιᾶς.**

Τό λαμπρότερο προσκύνημα τῆς Παναγίας στήν Κύπρο, ἀλλά καί ἕνα ἀπό τά σημαντικότερα στόν Ὀρθόδοξο κόσμο, εἶναι ἡ περίφημη **Μονή τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου** στό Τρόοδος, ὅπου φυλάσσεται τό παλλάδιο τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία συγκαταλέγεται στίς τρεῖς πρῶτες εἰκόνες πού κατά παράδοσιν ἔχουν ἀποδοθεῖ στόν Εὐαγγελιστή Λουκᾶ. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση, ἡ ἱερή εἰκόνα τῆς Παναγίας Κυκκώτισσας εἶναι ἀφιέρωμα τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Κομνηνοῦ στή Μονή κατά τήν ἀνέγερσή της τόν 11ο αἰώνα.

Πλῆθος ἄλλων μονῶν καί ἐκκλησιῶν εἶναι ἀφιερωμένο στήν Παναγία, τόσο στό κατεχόμενο ἀπό τούς Τούρκους βόρειο τμῆμα τῆς Κύπρου, ὅπως ἡ **Παναγία Ἐλεοῦσα** στό Ριζοκάρπασο, ἡ

Παναγία Κανακαριά στή Λυθράγκωμη, ἡ **Παναγία τοῦ Τοχνίου** στίς Μάνδρες Ἀμμοχώστου, ἡ **Παναγία Κυρά** στό Λειβάδι Ἀμμοχώστου, ἡ **Παναγία Περγαμηνιώτισσα** στήν Ἀκανθοῦ, ἡ **Παναγία τῆς Καντάρας** στήν ὁμώνυμη βουνοκορφή τοῦ Πενταδακτύλου, ἡ **Παναγία Ἀφινθιώτισσα** στό Συγχαρί, ἡ **Παναγία ἡ Γαλακτεροῦσα** στόν Καραβά, ἡ **Παναγία τῶν Καθάρων** στόν Λάρνακα τῆς Λαπήθου κ.ἀ. καί ἔχουν δυστυχῶς λεηλατηθεῖ, ὅσο καί στίς ἐλεύθερες περιοχές, ὅπως οἱ ναοί στή Λευκωσία τῆς **Παναγίας Χρυσαλινιώτισσας, Φανερωμένης καί Παλουριώτισσας,** τῆς ὁροσειρᾶς τοῦ Τροόδους ὅπως οἱ μονές τῆς **Παναγίας τοῦ Ἄρακα** στά Λαγουδερά, τῆς **Φορβιώτισσας** στήν Ἀσίνου, τῆς **Χρυσοκουρδαλιώτισσας** στά Κούρδαλη, τῆς **Ποδύθου** στή Γαλάτα, ὁ ναός τῆς **Παναγίας στόν Μουτουλλά,** καί εὐρύτερα σέ ὁλόκληρη τήν Κύπρο, ὅπως οἱ μονές τῆς **Παναγίας τῆς Ἀμασγοῦ** στό Μονάγρι, τῆς Παναγίας τοῦ Σίντη στήν Πενταλιά (Πάφος), τῆς **Παναγίας τοῦ Γλωσσᾶ** στή Λεμεσό, τῆς **Παναγίας Ἀμιρούς** στήν Ἀψιοῦ, οἱ ναοί τῆς **Παναγίας Χρυσελεούσας** στήν Ἔμπα, τῆς **Παναγίας τῆς Ἰαματικῆς** στόν Ἀρακαπά, τῆς **Παναγίας Χρυσοσπηλιώτισσας** στήν Κάτω Δευτερά, τῆς **Παναγίας Ἐλεούσας** στή Νατά, τῆς **Παναγίας Καθολικῆς** στά Κούκλια κ.ἀ.

Ἱ. Μ. Παναγίας τῶν Φορβίων, Ἀσίνου.

Οἱ τοπικές προσωνυμίες τῆς Θεοτόκου στήν Κύπρο, ὅπως καί σέ ὅλη τήν Ὀρθοδοξία, ἀκολουθοῦν συνήθως τούς παραδεδομένους εἰκονογραφικούς τύπους. Τά ἐπίθετα τῆς Θεοτόκου, ὅπως διαφαίνεται καί ἀπό τίς ἐπωνυμίες τῶν ναῶν τῆς Θεοτόκου, εἶναι πολλά καί ὀφείλονται στή μεγάλη πίστη τοῦ λαοῦ μας πού δημιούργησε μεγάλο ἀριθμό παραδόσεων ἀποδεικνύοντας τήν ἀγάπη τῆς Μητέρας τοῦ Θεανθρώπου γιά τήν Κύπρο καί τήν ἀνταπόδοση τῶν Κυπρίων.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

Ἡ Παναγία ἀναγνωρίστηκε ἐπίσημα ὡς Θεοτόκος τό 431 κατά τήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο στήν Ἔφεσο. Τότε καταδικάστηκε ἡ αἵρεση τοῦ Νεστοριανισμοῦ πού ἤθελε τήν Παναγία «Χριστοτόκο» καί τόν Χριστό μέ ξεχωριστές τήν ἀνθρώπινη καί θεϊκή Του ὑπόσταση. Μέ τή χρήση τοῦ ὅρου «Θεοτόκος» ὑπογραμμίστηκε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι τέλειος Θεός καί τέλειος Ἄνθρωπος καί οἱ δύο φύσεις Του (θεία καί ἀνθρώπινη) εἶναι ἑνωμένες στό ἕνα πρόσπωπο τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Τό δόγμα τῆς Συνόδου τῆς Ἐφέσου ὑπογραμμίστηκε στήν τέχνη τῆς Κύπρου στή ψηφιδωτή παράσταση τοῦ 6ου αἰώνα τῆς ἀψίδας τῆς Παναγίας Κανακαριᾶς στήν τουρκοκρατούμενη σήμερα Λυθράγκωμη, ὅπου ἡ Θεοτόκος σέ θρόνο μέ τόν Χριστό εἰκονιζό-

Παναγία Κανακαριά, 6ος αἰώνας, Λυθράγκωμη.

ταν σέ δόξα. Ἡ παράσταση ἀποτοιχίστηκε μετά τήν τουρκική εἰσβολή καί κατοχή τοῦ βορείου τμήματος τῆς Κύπρου τό 1974 ἀπό Τούρκους ἀρχαιοκάπηλους καί πωλήθηκε στό ἐξωτερικό. Ἕνδεκα σπαράγματα ἀπό τό ψηφιδωτό ἔχουν ἐπαναπατρισθεῖ ἀπό τίς ΗΠΑ καί τή Γερμανία καί ἐκτίθενται στήν Β΄ αἴθουσα τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου.

Ἡ κατά μισό αἰώνα μεταγενέστερη ψηφιδωτή παράσταση στήν ἀψίδα τῆς Παναγίας τῆς Ἀγγελόκτιστης στό Κίτι μέ τή Θεοτόκο Βρεφοκρατούσα ἴσως ἀπηχεῖ ἐπιδράσεις μονοφυσιτῶν, ἀφοῦ ἡ Παναγία δέν ἐπιγράφεται ὡς Θεοτόκος ἀλλά ὡς «Ἁγία Μαρία».

Οἱ Βυζαντινοί θεωροῦσαν τή Θεοτόκο προστάτιδα τῆς Κωνσταντινούπολης καί τήν τιμοῦσαν μέ ἰδιαίτερη εὐλάβεια, ἰδιαίτερα μετά τή νίκη τους τόν 7ο αἰώνα κατά τῶν Ἀβάρων καί Περσῶν πού πολιορκοῦσαν τήν Πόλη, ἡ ὁποία ἀποδόθηκε σέ αὐτήν: Μέ ὁλονύκτιες θερμές παρακλήσεις πρός τή Θεοτόκο ἔψελναν πρίν ἀπό τήν ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ ὄρθιοι τόν Ἀκάθιστο Ὕμνο, ὁ ὁποῖος πιστεύεται ὅτι συνετέθη ἀπό τόν Ρωμανό τόν Μελωδό πρός τιμήν της ἕναν αἰώνα νωρίτερα. Στήν Κωνσταντινούπολη ἄλλωστε δημιουργήθηκαν οἱ γνωστότεροι εἰκονογραφικοί τύποι, ὅπως ἡ Παναγία ἡ Ὁδηγήτρια πού προέρχεται ἀπό τή Μονή τῆς Παναγίας τῶν Ὁδηγῶν, ἡ Παναγία ἡ Βλαχερνίτισσα ἀπό τή Μονή τῶν Βλαχερνῶν καί ἡ Ζωοδόχος Πηγή ἀπό ἰαματική πηγή τῆς Πόλης, σήμερα Μπαλουκλί. Πρόκειται γιά εἰκονογραφικούς τύπους πού βρῆκαν εὐρεία διάδοση σέ ὅλο τόν Ὀρθόδοξο κόσμο.

Χαρακτηριστικοί εἰκονογραφικοί τύποι τῆς Θεοτόκου στήν Κύπρο εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

(α) Ὁ τύπος τῆς **Παναγίας Ὁδηγήτριας** εἶναι ὁ πλέον διαδομένος εἰκονογραφικός τύπος τῆς Παναγίας Βρεφοκρατούσας. Ἀπαντᾶται ἱστάμενη, ὅπως στήν εἰκόνα ἀπό τόν ναό τῆς Παναγίας τοῦ Ἄρακα τοῦ 1557 καί σέ εἰκόνα τοῦ 1607 πού ὑπογράφεται ἀπό

Παναγία Ἀρακιώτισσα, 1557, ἀπό τή Μονή Παναγίας Ἄρακα, Λαγουδερά, Βυζαντινό Μουσεῖο Ἱ.Ἀ.Μ.

τόν ζωγράφο Λούτζιο Φλαγκῆ ἀπό τή Λευκωσία. Παραλλαγή τοῦ τύπου αὐτοῦ εἶναι ὁ σπάνιος εἰκονογραφικός τύπος τῆς Παναγίας «**Ἀγαπητικῆς καί Μισητικῆς**». Πρόκειται γιά διπλή ἀπεικόνιση τῆς Ὁδηγήτριας ὡς ἀριστεροκρατοῦσας καί ὡς δεξιοκρατοῦσας. Ἡ εἰκόνα προέρχεται ἀπό τό ναό τῆς Παναγίας Χρυσαλινιώτισσας στή Λευκωσία καί χρονολογεῖται στό 16ο αἰώνα, ἐνῶ στόν ναό ὑπάρχει, σέ μικρότερο μέγεθος, παλαιότερη εἰκόνα μέ τό ἴδιο θέμα. Παραλλαγή ἀποτελεῖ καί ὁ τύπος τῆς Παναγίας ἱστάμενης πού κρατεῖ καί μέ τά δύο χέρια τόν Χριστό, ὅπως σέ τοιχογραφία στόν ναό τῶν Ἁγίων Βαρνάβα καί Ἰλαρίωνα στήν Περιστερώνα.

(β) Ὁ τύπος τῆς **Παναγίας Ἐλεοῦσας ἤ Γλυκοφιλοῦσας** εἶναι παλαιός εἰκονογραφικός τύπος πού ἀνάγεται στή μετεικονομαχική περίοδο. Στόν εἰκονογραφικό αὐτό τύπο τά πρόσωπα τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας ἐφάπτονται καί ὁ Χριστός ἐναγκαλίζεται τήν Θεοτόκο, ὅπως στήν εἰκόνα τοῦ 14ου αἰώνα ἀπό τήν Πάφο.

(γ) Παραλλαγή τοῦ τύπου τῆς **Παναγίας Ἐλεοῦσας** ἀποτελεῖ ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας ἀπό τό ναό τῆς Παναγίας Χρυσαλινιώτισσας πού χρονολογεῖται στόν 13ο αἰώνα. Στόν σπάνιο αὐτό τύπο ἡ Παναγία ἀποστρέφει τό πρόσωπό της ἀπό τόν Χριστό, γιά νά μή δεῖ τή θλίψη της, ἐνῶ παράλληλα φέρει στό στόμα της τό χέρι Του πρός ἀσπασμό.

(δ) Ἡ **Παναγία Κυκκώτισσα** εἶναι παραλλαγή τοῦ εἰκονογραφικοῦ τύπου τῆς Παναγίας Γλυκοφιλούσας. Ἡ Παναγία ἀπεικονίζεται βρεφοκρατοῦσα μέχρι τήν ὀσφύ, συνήθως δεξιοκρατοῦσα καί φέρει μέ λίγες ἐξαιρέσεις πάνω ἀπό τό μαφόριό της πέπλο τοποθετημένο, κατά κανόνα, λοξά, ὅπως στήν εἰκόνα ἀπό τό ναό τῆς Παναγίας Χρυσαλινιώτισσας πού χρονολογεῖται στόν 15ο αἰώνα καί στό κιβώτιο εἰσφορῶν τοῦ 1823. Στό χέρι τῆς κρατεῖ τό χέρι τοῦ μικροῦ Χριστοῦ καί παρά-

Παναγία Κυκκώτισσα, 15ος αἰώνας, ἀπό ναό Παναγίας Χρυσαλινιώτισσας, Βυζαντινό Μουσεῖο Ἱ.Ἀ.Μ.

ράλληλα ἡ παρειά της ἀγγίζει τήν κεφαλή τοῦ θείου Βρέφους. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ βίαιη κίνηση τῶν ποδιῶν τοῦ Χριστοῦ, ἕνας ὑπαινιγμός γιά τό Πάθος. Παραλλαγή τῆς Παναγίας Κυκκώτισσας ἀποτελεῖ ἡ Παναγία Ἐλεοῦσα τῆς ἀμφιπρόσωπης εἰκόνας μέ τή Σταύρωση πού ἐπιζωγραφίστηκε τόν 14ο αἰώνα. Τόν τύπο τῆς Κυκκώτισσας ἀκολουθεῖ ἡ εἰκονογραφία τῆς Παναγίας Χρυσορροϊάτισσας σέ χαλκογραφία τοῦ Ἰωάννη Κορνάρου τοῦ 1801.

(ε) Ὁ εἰκονογραφικός τύπος τῆς Παναγίας Ὑψηλοτέρας τῶν Οὐρανῶν ἀπεικονίζει τή Θεοτόκο ὡς ἔνθρονη Βασίλισσα. Ἡ εἰκόνα τῆς **Παναγίας Ὑψηλοτέρας τῶν Οὐρανῶν** τοῦ 1848, σέ τεχνοτροπία Ἰωάννου Κορνάρου μέ τά χαρακτηριστικά μπαρόκ-ροκοκό διακοσμητικά μοτίβα, συνδυάζει στοιχεῖα τοῦ τύπου αὐτοῦ μέ τήν ἀπεικόνιση τοῦ θέματος «Ἄνωθεν οἱ Προφῆται», δηλαδή μέ πλαίσιο τούς προφῆτες, οἱ ὁποῖοι προφήτευσαν τό ἀειπάρθενον τῆς Θεοτόκου καί τήν ἐνσάρκωση τοῦ θείου Λόγου.

(στ) Ἀνάλογη εἰκονογραφία παρουσιάζει ὁ εἰκονογραφικός τύπος τῆς **Παναγίας Ρόδον τό Ἀμάραντον**, ὅπως στό Τρίπτυχο ἀπό τήν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή τοῦ 18ου αἰώνα. Τό εἰκονογραφικό αὐτό θέμα εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπό τόν κανόνα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου, πού ψάλλεται στούς Χαιρετισμούς καί γνώρισε μεγάλη διάδοση μετά τόν 17ο αἰώνα καί κυρίως κατά τόν 18ο αἰώνα.

(ζ) Ἡ εἰκόνα μέ τή Θεοτόκο νά κρατεῖ ρόδο πού χρονολογεῖται περί τά τέλη τοῦ 18ου αἰώνα καί ἐπιγράφεται «**Ρόδον τό Ἀμάραντον**» δέν ἀνήκει στόν ὁμώνυμο τύπο. Τό ἔργο ἀποδίδεται στόν ναΐφ ζωγράφο Παρθένιο καί ἀνήκει στόν τύπο τῆς **Παναγίας Δεόμενης**, ὅπως ἡ εἰκόνα τῆς **Παναγίας Μαχαιριώτισσας** στό κιβώτιο εἰσφορῶν τοῦ 1823 στήν ὁποία, ὅμως ἡ Θεοτόκος δέν κρατεῖ ρόδο. Στόν τύπο τῆς δεόμενης εἰκονίζεται ἐπίσης ἡ **θρηνωδοῦσα Θεοτόκος τοῦ Λυπηροῦ** ἀπό τό ναό τῆς Παναγίας Φανερωμένης Λευκωσίας τοῦ 16ου αἰώνα.

(η) Σέ ἐπιδράσεις ἀπό τή Δύση ὀφείλεται ὁ εἰκονογραφικός τύπος τῆς **Παναγίας πού κρατᾶ τόν Ἐσταυρωμένο** πού εἶναι τυπικό δεῖγμα «εἰκόνας ἰδιωτικῆς εὐλάβειας» (Andachtsbild, devotional icon), δηλαδή ὄχι ἱστορικό συμβάν, ἀλλά ἀφαίρεση ἱστορικῶν στοιχείων καί μεγένθυνση τοῦ κυρίως θέματος. Ἡ εἰκόνα τῆς **Γαλακτοτροφοῦσας** εἶναι παλαιοχριστιανικός εἰκονογραφικός τύπος μέ στυλιστικές ἐπιδράσεις ἀπό τή Δύση ὅπως καί οἱ εἰκόνες τῆς **Παναγίας Ἐλπίδας τῶν Χριστιανῶν** καί τῆς **Παναγίας Madre della Consolazione** (Παναγία Παρηγορήτρια) πού εἶναι ἀντιδάνειο. Ὅλες οἱ εἰκόνες πού χρονολογοῦνται στόν 16ο αἰώνα ἀνήκουν στήν τεχνοτροπία τῶν Madonneri, ἀμφιδέξιων ζωγράφων, κυρίως Κρητικῶν στήν ἀρχή, πού ζωγράφιζαν μαζικά εἰκόνες τῆς Παναγίας, τόσο γιά Ὀρθόδοξους, ὅσο καί γιά Ρωμαιοκαθολικούς.

Παναγία κρατώντας τόν Ἐσταυρωμένο, 16ος αἰώνας, ἀπό Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Κύπρου, Βυζαντινό Μουσεῖο Ἱ.Ἀ.Μ.

«Ἡ Παναγιά μαζί σου»

Ἑλένης Ἀναστασίου Ἐκπαιδευτικοῦ

Πάλι ἔφυγε ἡ Γεωργία μας... Ἔρχεται ἴσα ἴσα λίγες μέρες γιά τίς γιορτές καί ξαναφεύγει. Εὐτυχῶς τά καλοκαίρια καταφέρνει νά ἔρθει πιό πολλές βδομάδες καί κάνουμε πολλά πράγματα μαζί. Δέν μπορεῖς βέβαια ποτέ νά πεῖς ὅτι εἶναι ἐντάξει νά φύγει ἡ ἀδερφή σου γιά μία ἄλλη χώρα, ἐπειδή πρόλαβες νά κάνεις κάποια πράγματα μαζί της, ἀλλά σκέφτομαι ὅτι κάποτε θά τελειώσουν αὐτές οἱ σπουδές καί θά ἔρθει πίσω. Ἔ, καί μέχρι νά πάω ἐγώ στό ἐξωτερικό... βλέπουμε. Μπορεῖ καί νά σπουδάσω ἐδῶ, δέν ἀποφάσισα ἀκόμα.

Αὐτή τή φορά πήγαμε ὅλοι μαζί στό ἀεροδρόμιο. Ἤθελε νά πάει καί ἡ γιαγιά καί τήν πήραμε. Μόλις πού μᾶς χωροῦσε τό αὐτοκίνητο. Βοηθήσαμε τή Γεωργία νά πάρει τίς βαλίτσες της μέσα, τήν ἀποχαιρετήσαμε καί πήγαμε καί μία βόλτα προτοῦ ἐπιστρέψουμε στό σπίτι. Νομίζω ἡ μαμά ἦταν ἡ πιό στεναχωρημένη ἀπ' ὅλους. Ἐμένα πάλι μέ εἶχε ἀγκαλιά πιό πολλή ὥρα. Πάντα μοῦ εἶχε ἀδυναμία, ἀπό τότε πού θυμᾶμαι. Ἤμουνα νήπιο, κι αὐτή ἦταν μεγάλη, πήγαινε λύκειο καί μοῦ ἔκανε ὅλα τά χατίρια.

Κάτι δέ λέει νά ξεκολλήσει ἀπό τό μυαλό μου ἀπό τήν ὥρα πού ἤμαστε στό ἀεροδρόμιο. Ὅταν τῆς ἄφηνε τό χέρι ἡ γιαγιά, τήν σταύρωσε καί τῆς εἶπε «Ἡ Παναγιά μαζί σου, κόρη μου»! Αὐτή ἡ κουβέντα δέ μοῦ πολυάρεσε, ἀλλά ἀγαπῶ τόσο πολύ τήν ἀδερφή μου πού γιά τό χατίρι της ἀποφάσισα νά τό δεχτῶ.

Φτάνει, λοιπόν, ἡ Κυριακή καί πᾶμε στήν ἐκκλησία. Μπαίνω μέσα ὅλο ἀγωνία καί τί νά δῶ; Ἡ Παναγιά ἦταν ἐκεῖ. Στήν εἰκόνα ἀριστερά ἀπό τήν πόρτα πού βγαίνει ὁ ἱερέας γιά νά μᾶς κοινωνήσει. Μά πῶς; Ἀφοῦ ἡ γιαγιά εἶπε στή Γεωργία «Ἡ Παναγιά μαζί σου». Ὅταν μοῦ λέει ἐμένα, «Ἡ Παναγιά νά σέ φωτίσει», πάω καί στέκομαι κάτω ἀπ' αὐτή τήν εἰκόνα καί νιώθω ὅτι γίνομαι πιό φωτεινή. Κι ὅταν μου λέει «Ἡ Παναγιά νά σέ προσέχει», πάω καί κάθομαι στό σκαλάκι ἐκεῖ μπροστά γιά νά εἶμαι κοντά της καί νά μέ προσέχει. Ἄμα πάλι μοῦ λέει «Ἡ Παναγιά νά σέ φυλάει», πάω καί τή φιλάω ἐγώ, γιατί ἐκείνη εἶναι ζωγραφιά καί δέν μπορεῖ. Τώρα, γιατί δέν εἶναι μαζί μέ τή Γεωργία; Ἔπρεπε

νά πάει κι ἄς μήν ἦταν ἐδῶ γιά μένα, ἡ Γεωργία ἔχει ἐξετάσεις καί τήν χρειάζεται περισσότερο.

Αὐτή ἡ λειτουργία νομίζω πῆγε πιό πολλές ὧρες ἀπό τίς ἄλλες Κυριακές. Κάποια στιγμή πού τελείωσε, τράβηξα τή γιαγιά ἀπό τό χέρι καί βγήκαμε στήν αὐλή πρίν μαζευτεῖ πολύς κόσμος. Γιά νά μέ ἀκούει. Ἔπρεπε νά μοῦ ἐξηγήσει.

- Γιαγιά, γιατί εἶναι ἐκεῖ ἡ Παναγιά;

- Ἐκεῖ ἦταν πάντα ἡ θέση της, μοῦ ἀπάντησε ἀφοῦ γύρισε πρός τά ἐκεῖ πού τῆς ἔδειχνα.

- Δέν πῆγε μέ τή Γεωργία; Εἶπες «Ἡ Παναγιά μαζί σου» ὅταν τήν ἀποχαιρετοῦσες. Ἔχει κι ἄλλη Παναγιά;

- Κορίτσι μου, μία εἶναι ἡ Παναγία. Ἀλλά ἔχει πολλές εἰκόνες. Ἐσύ δέν ἔχεις μία κρεμασμένη στό ξύλο τοῦ κρεβατιοῦ σου; Στήν τάξη σας δέν ἔχετε εἰκόνα τῆς Παναγίας;

- Στήν τάξη μας ἔχουμε μία τοῦ Χριστοῦ καί μία τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ πού εἶναι ὁ προστάτης τῶν παιδιῶν, εἶπε ἡ δασκάλα μας. Καί αὐτή πού εἶναι στό κρεβάτι μου εἶναι μία εἰκόνα τῆς Παναγίας. Τούτη ἐδῶ ὅμως εἶναι «Ἡ Παναγιά», ἔτσι τή λές ἀπό τότε πού ἤμουν μικρή. Ἔτσι εἶπες καί στή Γεωργία.

- Ἔτσι τῆς λέω κάθε φορά πού φεύγει. Ἡ Παναγιά, ἡ Παναγία, ἡ Παναγίτσα εἶναι ὅλες τό ἴδιο. Πολλά ὀνόματα γιά μία ἁγία γυναίκα, τή μεγαλύτερη ἀπό ὅλους τούς ἁγίους, τή μητέρα τοῦ Χριστοῦ μας. Ὅπως κι ἄν τή φωνάξουμε, μᾶς ἀκούει, ἀρκεῖ νά τή φωνάζουμε μέ πίστη καί γιά καλό. Καί ὅταν τῆς λέμε νά εἶναι μαζί μας, εἶναι μαζί μας μέ τή σκέψη της, μέ τή βοήθειά της.

Δηλαδή ὅταν μοῦ λές νά μέ φωτίζει ἡ Παναγιά, νά μέ προσέχει ἤ νά μέ φιλάει, δέν εἶναι γι' αὐτή ποῦ λές; Ἐγώ ἐδῶ ἔρχομαι γιά νά μοῦ τά κάνει αὐτά.

- Καλά κάνεις! Αὐτή τήν εἰκόνα τήν ἀγαπᾶμε ἰδιαίτερα, γιατί γιορτάζει στό πανηγύρι τοῦ ναοῦ μας, τόν Δεκαπενταύγουστο. Ὅμως ἄν δέν μπορεῖς νά ἔρθεις ἐδῶ, νά πηγαίνεις σ' αὐτή πού ἔχεις στό κρεβάτι σου ἤ σ' αὐτή πού ἔχουν οἱ γονεῖς σου στό δωμάτιό τους. Ἤ ἀκόμα νά τῆς μιλᾶς χωρίς νά βλέπεις κάποια εἰκόνα της. Πάλι σ' ἀκούει καί πάλι θά σέ προσέχει καί θά σέ φωτίζει.

- Καί θά μέ φιλάει;

- Καί θά σέ φυλάει! Μπορῶ τώρα νά πάω μέσα γιά νά προλάβω νά πάρω ἀντίδωρο;

- Ναί, πήγαινε. Θά σέ περιμένω ἐδῶ.

- Εἶναι πιό καλά ἔτσι, ὅπως τά λέει ἡ γιαγιά. Μέχρι τώρα περίμενα τήν Κυριακή γιά νά μέ φωτίσει ἡ Παναγιά καί γιά νά μέ προσέχει λίγη ὥρα. Τώρα θά μπορῶ καί τίς ἄλλες μέρες. Δέν κατάλαβα πῶς θά μπορεῖ νά μέ φιλάει κιόλας, ἀλλά δέν πειράζει. Γιά νά τό λέει ἡ γιαγιά, κάτι θά ξέρει...

«Ο Μακαριστός Γέροντας Ἰάκωβος Τσαλίκης»

Οἱ ἐκδόσεις Οὐρανός ἔχουν ἐπανεκδώσει ἕνα ξεχωριστό καί ὠφέλιμο βιβλίο τό ὁποῖο εἶναι γραμμένο μέ σύνεση, εὐλάβεια καί σεβασμό, ἀπό τόν μακαριστό καθηγητή Στυλιανό Παπαδόπουλο, ἐπιφανῆ ἀκαδημαϊκό καί φιλόθεο ἄνθρωπο. Πρόκειται γιά τό βιβλίο πού καταγράφει τόν βίο καί τήν ἁγία ζωή ἑνός σύγχρονου γέροντα, τοῦ μακαριστοῦ Ἰάκωβου Τσαλίκη, ἑνός ἐκ τῶν σπουδαιότερων γερόντων τοῦ περασμένου αἰώνα.

Ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου κ. Στυλιανός Παπαδόπουλος μέ ἀφηγηματικό τρόπο ἐπέλεξε τά πιό χαρακτηριστικά σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Γέροντα Ἰάκωβου, μέ τά ὁποία μᾶς ἀποκαλύπτει ποιός ἦταν αὐτός ὁ ὅσιος Γέροντας ἔναντι τοῦ Θεοῦ, τῶν ἁγίων, καί τῶν ἀνθρώπων. Ὁ συγγραφέας, μέ βαθύ σεβασμό, εὐγνωμοσύνη καί ἀγάπη πρός τόν μακαριστό Γέροντα Ἰάκωβο Τσαλίκη, καταγράφει ὅσα θαυμαστά ἄκουσε, εἶδε καί βίωσε ἀπό τήν ὁσιακή ζωή τοῦ π. Ἰάκωβου.

Τό βιβλίο μπορεῖ νά διαιρεθεῖ σέ δύο μέρη. Στό πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου, καταγράφει τά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰακώβου στό χωριό Λιβίσι τῆς Μ. Ἀσίας, μέ τόν ξεριζωμό πού ἀκολούθησε, τά δύσκολα χρόνια τῆς κατοχῆς, τοῦ ἐμφυλίου, τή στρατιωτική θητεία του, μέχρι πού κατάφερε νά ἀποκαταστήσει τήν ἀδελφή του, σέ συνθῆκες πείνας καί ἐξαθλίωσης. Παρόλες ὅμως τίς δυσκολίες ὁ

Ἰάκωβος ποτέ δέν τά ἔβαζε κάτω.Ἔτρεχε νά δουλέψει γιά λίγο ψωμί, ἐνῶ παράλληλα δέν ξεχνοῦσε τήν ἀγάπη του πρός τόν Θεό, καί τούς ἁγίους μας, μέ τή φροντίδα τῶν ξωκκλησιῶν καί τῶν προσκυνηταρίων.

«...Μόλις γύρισε στό χωριό ἀπό τόν στρατό, ἔπρεπε νά κάνει καί ἄλλη ἐργασία. Νά φροντίζει τόν ναό τοῦ χωριοῦ καί τά ξωκκλήσια μέ τά προσκυνητάρια. Ἦσανε παραμελημένα δυόμισι χρόνια, ὅσο ἔλειπε ὁ Ἰάκωβος. Ὅπου καί νά δούλευε προλάβαινε νά κάνει κάτι καί γιά τά σπίτια τῶν ἁγίων, τούς ναούς. Τώρα ὁ παπα-Θοδόσης, εἶχε πιά γεράσει, καί ὁ Ἰάκωβος ἔπρεπε νά τόν βοηθάει περισσότερο...». Ἐνῶ παράλληλα ὁ Ἰάκωβος ἀγαποῦσε καί τό ἀναλόγιο, βοηθοῦσε τόν ἱερέα, καί παρόλο πού δέν ἤξερε καθόλου μουσικά, ἡ φωνή του εἶχε μία ἱεροπρέπεια, κατανυκτικότητα, καί οἱ συγχωριανοί τοῦ λέγανε πώς ὅταν ἀκουγόταν ἡ φωνή τοῦ Ἰακώβου: «...σάν νά ψέλνανε πολύ ὡραῖα δέκα ἄνθρωποι μαζί....».

Στό δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου ὁ π. Ἰάκωβος ἀναχώρησε γιά τή μονή τοῦ ὁσίου Δαβίδ στήν Εὔβοια τήν ὁποία πολύ ἀγάπησε καί διακόνησε μέχρι τό τέλος τῆς ἐπίγειάς του ζωῆς μέ πολλή ἀγάπη, ταπείνωση, εὐλάβεια καί σεβασμό. Σ' αὐτό τό μοναστήρι ὁ π. Ἰάκωβος εἶχε συναντήσει πολλές δυσκολίες, ἀφοῦ τό βρῆκε σέ ἄθλια κατάσταση.Τό μοναστήρι ἦταν γεμάτο γίδια καί πρόβατα. Ἀρχικά ἔμενε σ' ἕνα κελί χωρίς σκέπη καί μέ σπασμένη πόρτα. Πρόκειται γιά ἕνα μοναστήρι ἰδιόρρυθμο, ὅπου ἔμεναν δύο πατέρες, ἐνῶ οἱ ἀκολουθίες ἦταν σχεδόν μηδαμινές.

Οἱ πειρασμοί καί οἱ δοκιμασίες πού δέχθηκε ὁ Ἰάκωβος γιά νά τόν ἐκδιώξουν ἀπό τό μοναστήρι δέν τόν λύγισαν· δέχτηκε ἀπειλές, βρισιές, προσβολές, ἀλλά ὁ Ἰάκωβος μέ ταπείνωση, ὑπομονή καί ὑπακοή τά ὑπέμεινε ὅλα, ἀντιμετώπιζε τούς πειρασμούς τοῦ Σατανᾶ, μέ τήν ἐπίκληση τῆς βοήθειας τοῦ ὁσίου Δαβίδ, τοῦ ἀγαπημένου του ἁγίου, τόν ὁποῖο μέ πολλή εὐλάβεια τιμοῦσε.

Ὅταν ὁ Ἰάκωβος χειροτονήθηκε διάκονος καί ἱερέας 18 καί 19 Δεκεμβρίου 1952, ὅλα ἄλλαξαν στή ζωή του ἀλλά καί τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου Δαβίδ. Ὁ π. Ἰάκωβος Τσαλίκης λειτουργοῦσε καθημερινά, ἔκανε ὅλες τίς ἀκολουθίες, ἔκανε μόνος του ὅλες τίς χειρωνακτικές ἐργασίες, ἄρχισε σιγά σιγά νά φροντίζει γιά τήν ἐπιδιόρθωση τῆς μονῆς, ἔφτιαξε ἕνα μικρό περιβολάκι, καί μέ τά εἰσοδήματα πού ἔβγαζε βοηθοῦσε τή μονή, ἀλλά καί τούς φτωχούς.

Τά βράδια ὁ π. Ἰάκωβος, ἔφευ-

γε γιά τό ἀσκητήριο τοῦ ὁσίου Δαβίδ, μέ πολλή προσευχή, διάβαζε τό ψαλτήρι, ἔκανε παρακλήσεις, κομποσχοίνι, καί ἔλεγε τήν εὐχή, τό Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλεησόν μέ τόν ἁμαρτωλό. Ὁ π. Ἰάκωβος παρόλο πού ἀντιμετώπιζε προβλήματα ὑγείας, τά ὁποῖα μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου αὐξάνονταν καί τόν ταλαιπωροῦσαν, δέν τά ἔβαζε μέ τίποτα κάτω, λειτουργοῦσε καθημερινά, ἐξομολογοῦσε μέχρι τίς πρωινές ὧρες, πολλές φορές σέ βάρος τοῦ ἰδίου, ἐνῶ στά πνευματικά του παιδιά τόνιζε τή μεγάλη σημασία τοῦ ἐκκλησιασμοῦ, τῆς προσευχῆς, τῆς νηστείας, καί τῆς ἐλεημοσύνης.

Χαρακτηριστική εἶναι ἡ περίπτωση ἀνθρώπων πού πήγαιναν στό μοναστήρι χωρίς χρήματα γιά ἕνα κομμάτι ψωμί. Ὁ γέροντας στεναχωριόταν πολύ ὅταν δέν εἶχε κάτι νά δώσει ἤ νά ἐλεήσει χωρίς εὐλογία. Τέτοια περίπτωση ἔζησε μέ τά δύο του ἀνιψάκια ὀρφανά ἀπό μητέρα, ταλαιπωρημένα πού δέν εἶχαν οὔτε ὑλικά ἀγαθά, ὅταν πῆγαν νά δοῦν τόν θεῖο τους τόν π. Ἰάκωβο στό μοναστήρι παραμονή τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμόρφωσης, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ ἅγιος θεῖος θά τούς ἔδινε σημασία. «...Μετά ἀπό πολλή ταλαιπωρία φτάσανε τά μικρά στό μοναστήρι. Ὁ θεῖος τους εἶχε ὅλες τίς εὐθύνες κι οὔτε μπορέσανε νά τόν δοῦν. Τή νύκτα δέν τά φρόντισε κανείς τά παιδιά. Κάπου γείρανε σέ μία γωνιά, κλείσανε τά ματάκια τους καί ἀπό τήν κούραση κοιμήθηκαν νηστικά...».

«Τό πρωί μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς λειτουργίας συνάντησαν τόν θεῖο τους. Τόν πλησίασαν τοῦ φίλησαν τό χέρι. Ἐκεῖνος τά εἶδε, φτερούγισε ἡ καρδιά του, μά γρήγορα βαθιά θλίψη σκοτείνιασε τό πρόσωπο, ἔμοιαζε πεθαμένος. Βρῆκε κουράγιο, σήκωσε τό χέρι, χάιδεψε τά κεφαλάκια.... τά φτωχά τά ξυπόλυτα τῆς ἀδελφῆς του! Δέν εἶχε νά τούς δώσει οὔτε μία δραχμή.... οὔτε καί νά προσφέρει κάτι δικό του. Ἀπό τή μονή δέν ἐπέτρεπε νά πάρει. Λύγισε κι ἔλιωσε ἡ καρδιά τοῦ εὐαίσθητου ἀσκητῆ, πού ζοῦσε μόνο γιά τήν ἀγάπη τοῦ πλησίον καί τήν ἀφειδώλευτη ἐλεημοσύνη. Τό φωτεινό του πρόσωπο ἔγινε χλωμό, καταπόθηκε. Εἶχε αὐστηρή ἐντολή ἀπό τόν ἡγούμενο νά μή δίνει σέ συγγενῆ κάτι ἀπό τή μονή. Ἁγία ἡ ἀρετή τῆς ὑπακοῆς. Ἤτανε ἀληθινός μοναχός κι ἔπρεπε νά τήν κρατήσει. Δύο δάκρυα μόνο δέν μπόρεσε νά κρατήσει. Θώπευσε τά κεφαλάκια μέ τρεμάμενο τό χέρι καί εἶπε: στό καλό, παιδιά μου...Τά παιδάκια μαύρη ἀπογοήτευση.... Κεραυνός νά 'πεφτε πάνω τους, λιγότερο θά στεναχωροῦνταν... Ὅλοι τρώγανε κάτι ἑτοιμαζότανε νά πάρουν τόν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς γιά τά

χωριά τους. Τά ὀρφανά τοῦ ὁσίου θείου δέν εἶχαν βάλει οὔτε ἀντίδωρο στό στόμα».

Ἡ ζωή τοῦ π. Ἰάκωβου ἦταν μία ζωή διαρκοῦς μετάνοιας, ἐξομολογήσεως, ταπείνωσης, νηστείας καί ἀδιαλείπτου προσευχῆς, διαρκοῦς ἀγάπης στόν κάθε πονεμένο ἄνθρωπο πού πήγαινε στό μοναστήρι. Κανείς δέν ἔφευγε χωρίς νά μήν τόν ἀκούσει ὁ Γέροντας, ἤ νά μήν προσευχόταν γιά περιπτώσεις ἀνθρώπων πού ἀντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα ὑγείας πού θεραπεύτηκαν μέ τίς προσευχές τοῦ Γέροντα, ἤ περιπτώσεις ἄτεκνων ζευγαριῶν πού κατάφεραν νά ἀποκτήσουν παιδιά.

Ἡ ζωή τοῦ Γέροντα Ἰάκωβου ἦταν ἕνα διαρκές θαῦμα! Ὁ Γέροντας βρῆκε τήν ἱερά μονή τοῦ ὁσίου Δαβίδ ἐγκαταλελειμένη σέ ἄθλια κατάσταση, καί κατάφερε νά ἐπιδιορθώσει τή μονή καί νά γεμίσει τό μοναστήρι μέ καλούς μοναχούς, κάνοντας τή μονή τοῦ ὁσίου Δαβίδ, ἕνα ἀπό τά πιό σεβάσμια προσκυνήματα τῆς Ἑλλάδος!

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ «ΦΩΤΟΔΟΤΕΣ» Λτδ.

Διεύνθυνση: Ἀδαμάντιου Κοραῆ 45-47, Λευκωσία
Τ.Κ. 1502
Τ.Θ. 21130
Τηλ. 00357 22430301 / 22344309
Φαξ 22343122
Email: fotodotes@iak.org.cy

Μὴ καταπιστεύσῃς με,

ἀνθρωπίνη προστασία,

Παναγία Δέσποινα,

ἀλλὰ δέξαι δέησιν,

τοῦ ἱκέτου σου·

θλίψις γὰρ ἔχει με,

φέρειν οὐ δύναμαι,

τῶν δαιμόνων τὰ τοξεύματα·

σκέπην οὐ κέκτημαι,

οὐδὲ ποῦ προσφύγω ὁ ἄθλιος,

πάντοθεν πολεμούμενος,

καὶ παραμυθίαν

οὐκ ἔχω πλήν σου,

Δέσποινα τοῦ κόσμου,

ἐλπὶς καὶ προστασία

τῶν πιστῶν,

μή μου παρίδῃς τὴν δέησιν,

τὸ συμφέρον ποίησον.